

Województwo
Śląskie

Załącznik do Uchwały nr 29/11/VI/2019

Zarządu Województwa Śląskiego

z dnia 9 stycznia 2019 r.

**RAPORT MONITORINGOWY
STRATEGII ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO
„ŚLĄSKIE 2020+”**

ZA LATA 2016-2017

Katowice 2018

Raport monitoringowy opracowany przez:

Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego (RCAS)

Wydział Rozwoju Regionalnego

tel. 32 77 99 106

e-mail: rcas@slaskie.pl

Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

ul. Ligonia 46; 40-037 Katowice

www.slaskie.pl

SPIS TREŚCI:

1. Wstęp	3
2. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie.....	5
3. Wskaźniki rozwoju województwa	20
4. Realizacja celów Strategii – budżet zadaniowy	27
5. Raport wskaźnikowy.....	33
6. Monitoring Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.....	43
7. Monitoring dokumentu „Śląskie. Wyzwania demograficzne - Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa”	64
8. Monitoring „Ramowego dokumentu wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego”	73
9. Wykaz dokumentów strategicznych województwa (stan na 31 października 2018 r.).....	86
10. Podsumowanie	95

1. Wstęp

Skuteczne wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” zapewnia system monitoringu i ewaluacji strategii, mający stanowić element krajowego systemu monitoringu realizowanego na podstawie zapisów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Odpowiednio przeprowadzony monitoring w postaci analizy wskaźników ilościowych i jakościowych umożliwi sprawne zarządzanie rozwojem regionu. Dzięki niemu wdrażanie Strategii będzie procesem ciągłym i dynamicznym.

Odpowiedzialność za monitoring i ewaluację wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” spoczywa na Zarządzie Województwa Śląskiego. Do oceny realizacji Strategii został stworzony na poziomie województwa system monitoringu, którego strukturę instrumentalną stanowią raporty monitoringowe.

W celu zharmonizowania działań, podejmowanych w procesie monitoringu przez wydziały merytoryczne Urzędu Marszałkowskiego i inne jednostki uczestniczące w jego realizacji, a także przeprowadzenia prawidłowej oceny wszystkich programów i działań, mających wpływ na realizację zapisów Strategii, powołany został w Urzędzie Marszałkowskim, **Zespół ds. Wdrażania i Monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego** (pierwszy zespół został powołany w listopadzie 2006 r., ostatnia aktualizacja zgodnie z Uchwałą nr 807/252/V/2018 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 10.04.2018 r.).

W związku z przyjętą w 2013 r. aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego raporty monitoringowe są opracowywane raz na dwa lata. Układ obecnego Raportu monitoringowego składa się z następujących elementów:

- sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie;
- diagnoza tematyczna w oparciu o wskaźnik WRT;
- raport wskaźnikowy;
- realizacja celów Strategii – budżet zadaniowy;
- wykaz dokumentów strategicznych województwa.

Ponadto w ramach raportu został ujęty również monitoring trzech dokumentów:

- Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030 – na który składa się krótki opis diagnostyczny sektora rolniczego w województwie, realizacja wskaźników strategii w latach 2012-2017 oraz stan realizacji przedsięwzięć;
- Śląskie. Wyzwania demograficzne – Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa – na który składa się opis diagnostyczny sytuacji demograficznej w województwie oraz realizacja wskaźników w latach 2014-2017;
- Ramowy dokument wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego.

Przedłożony **Raport monitoringowy Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” za lata 2016-2017** przygotowany został w Referacie Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego Wydziału Rozwoju Regionalnego. Podstawą jego opracowania stały się złożone przez zaangażowane w proces monitoringu wydziały i jednostki **Ankiety dot. monitoringu Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”**, zawierające informacje na temat poniesionych wydatków na realizację celów Strategii. Dane statystyczne ujęte w raporcie w zależności od obszaru, którego dotyczą, oraz związanych z tym możliwości technicznych zebrania danych, odnoszą się do lat 2009-2017. Raport monitoringowy za lata 2016-2017 jest dziewiątym raportem od momentu przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że ze względu na problemy w zakresie pozyskiwania danych niniejszy raport może nie w pełni prezentować wszystkie zjawiska i działania prowadzone na rzecz realizacji Strategii. System monitorowania będzie w dalszym ciągu rozwijany m.in. w ramach systemu Regionalnych Obserwatoriów Terytorialnych.

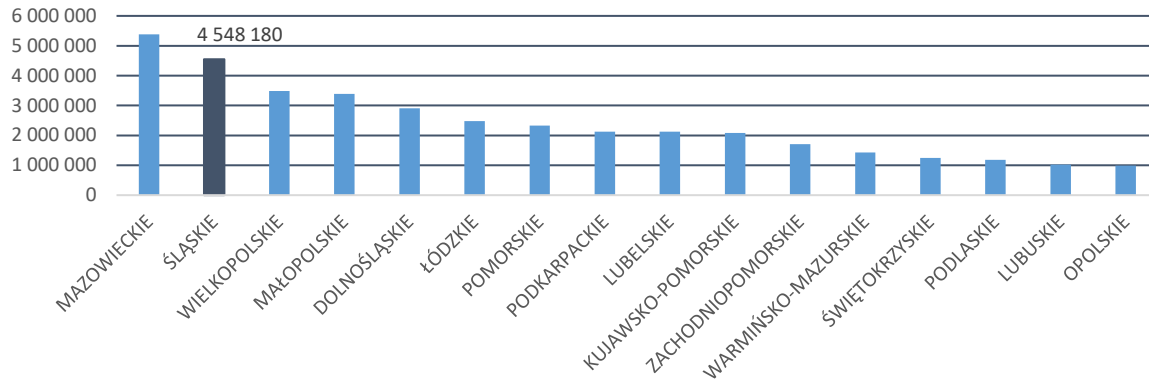
W chwili obecnej trwają prace nad kolejną aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego. W ramach prac związanych z aktualizacją powstaje szeroka diagnoza społeczno-gospodarcza, która uzupełniona o raporty monitoringowe będzie stanowiła punkt wyjścia opracowania nowego dokumentu strategii. Prace te wiążąc się również będą z przeglądem systemu monitorowania, tak żeby jak najefektywniej dostarczać informacji o realizacji Strategii i zjawiskach społeczno-gospodarczych dokonujących się w otoczeniu.

2. Sytuacja społeczno-gospodarcza w województwie

Demografia

Liczba ludności województwa śląskiego w 2017 r. wyniosła ponad 4,5 mln ludności, co stanowiło prawie 12% ludności kraju i dało województwu drugą lokatę za województwem mazowieckim.

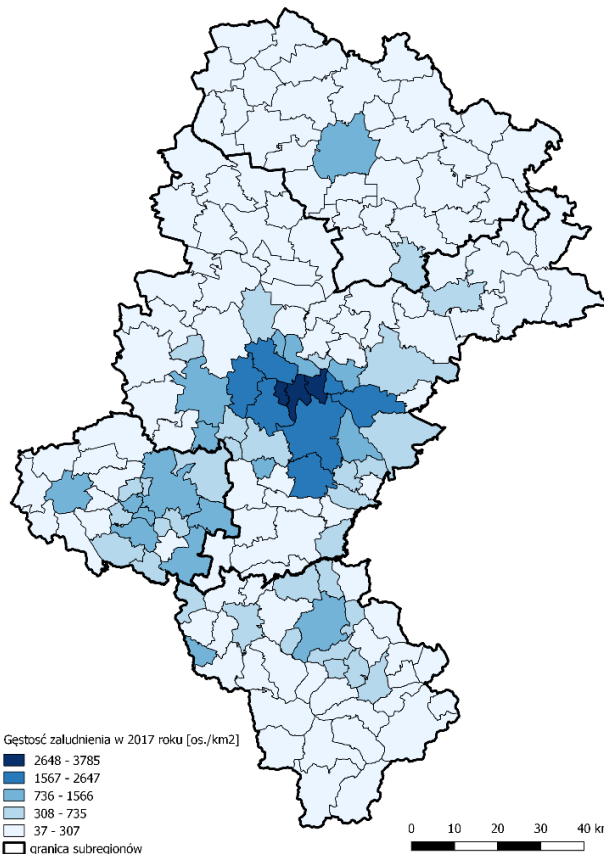
Wykres 1. Liczba ludności w województwach w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Obszar województwa śląskiego obejmuje 12 333 km², co stanowi niemal 4% powierzchni kraju (14. miejsce w kraju). Strukturę administracyjną województwa tworzy 167 gmin zgrupowanych w 36 powiatach: 17 powiatach ziemskich i 19 grodzkich (miasta na prawach powiatu). Województwo

Mapa 1. Gęstość zaludnienia w gminach województwa śląskiego w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

śląskie ma największą gęstość zaludnienia wynoszącą 369 osób na km², przy średniej dla Polski wynoszącej 123 osoby na km².

Województwo charakteryzuje się specyficzną strukturą osadniczą na tle kraju. System osadniczy województwa śląskiego składa się z 1 369 miejscowości, w tym z 71 miast, które tworzą sieć o gęstości 58 miast/10 tys. km². Gęstość ta jest dwukrotnie wyższa od średniej krajowej wynoszącej 29 miast/10 tys. km². Wyraża się to również w gęstości zaludnienia powierzchni zabudowanej i zurbanizowanej wynoszącej 2 992 osoby na km².

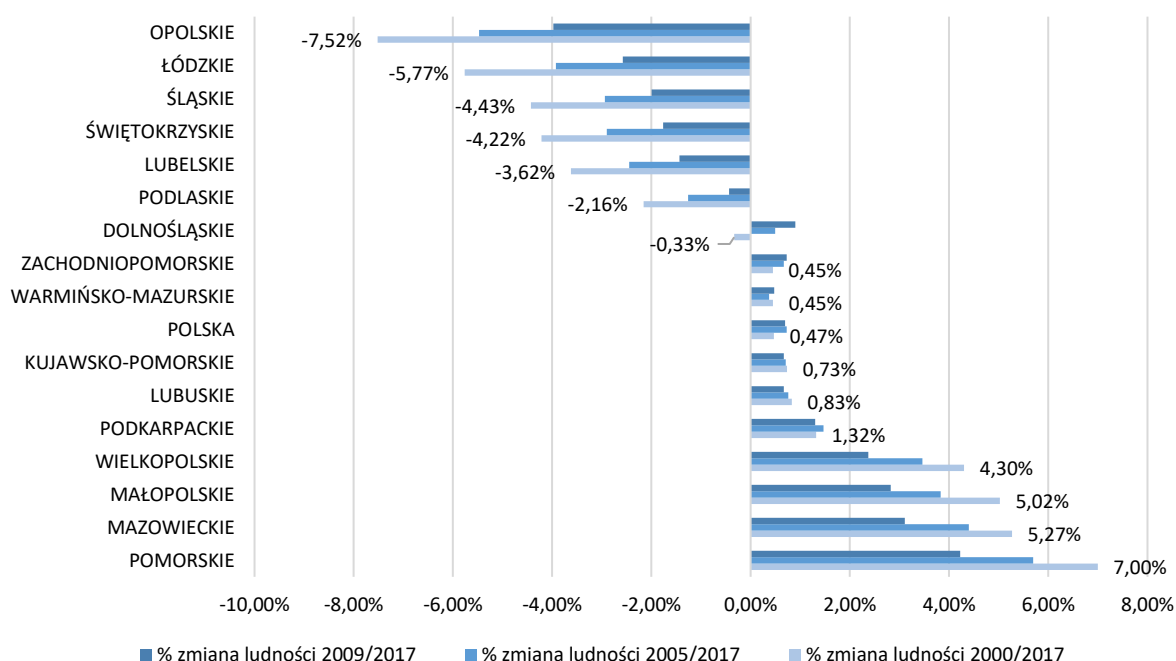
Ponadto o specyfice województwa śląskiego mówi wskaźnik udziału ludności miejskiej w ogólnej licznie ludności. Region pod tym względem zajmował pierwszą pozycję ze wskaźnikiem wynoszącym prawie 77%, przy średniej dla Polski wynoszącej 60,1%.

Analizując przestrzennie rozkład liczby ludności, najwięcej osób zamieszkuje subregion centralny, bo aż 60% mieszkańców (przy powierzchni wynoszącej 45,1% województwa śląskiego), w pozostałych subregionach wielkości udziału mieszkańców są zbliżone i nie przekraczają 15% udziału.

W województwie śląskim, tak jak i w całym kraju, udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców był większy i wyniósł w 2017 r. 51,8%. Wskaźnik feminizacji wskazuje, iż w województwie śląskim na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet, a wielkość ta kształtowała się na takim samym poziomie jak wskaźnik dla Polski. Największa liczba kobiet, ze średnią powyżej krajowej dotyczy województw: łódzkiego, mazowieckiego i dolnośląskiego.

Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia analiz demograficznych jest zmiana liczby ludności w czasie. W województwie śląskim zjawisko depopulacji, czyli spadku liczby ludności, widoczne jest od dłuższego czasu. Z roku na rok liczba mieszkańców województwa spada, w okresie od 2000 do 2017 r. spadła ona o 4,43%. Region jest na 3. pozycji pod względem spadku liczby ludności wśród województw, za opolskim (-7,52%) i łódzkim (-5,77%).

Wykres 2. Zmiana liczby ludności w województwach i Polsce w latach 2005-2017 (%).

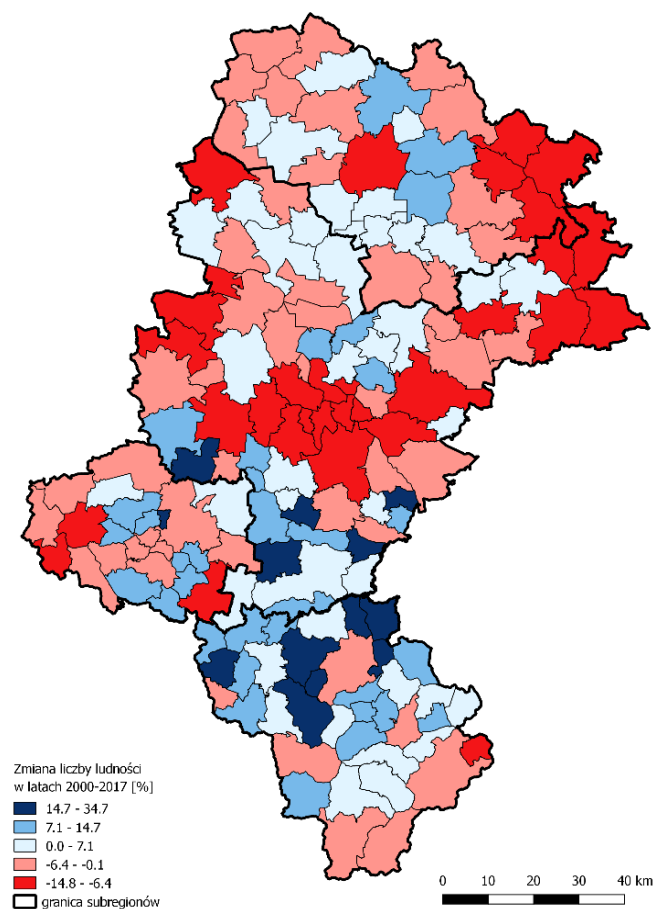

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analizując zmiany liczby ludności w samym województwie śląskim uwzględniając podział miasto-wieś, należy podkreślić, że niepokojące tendencje depopulacyjne dotyczą w głównej mierze miasta. Liczba osób zamieszkujących obszary wiejskie nieznacznie wzrosła w ostatnich latach. Zjawisko to możemy łączyć z innym procesem – suburbanizacją, gdzie dotychczasowi mieszkańcy miast przenoszą swoje domostwa na obrzeża miast.

Proces depopulacji dotyka przede wszystkim obszary miejskie, co w zderzeniu z faktem, że województwo śląskie jest najsilniej zurbanizowanym obszarem powoduje, że problem ten będzie miał coraz większe znaczenie i konsekwencje.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności w gminach województwa śląskiego w latach 2000-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

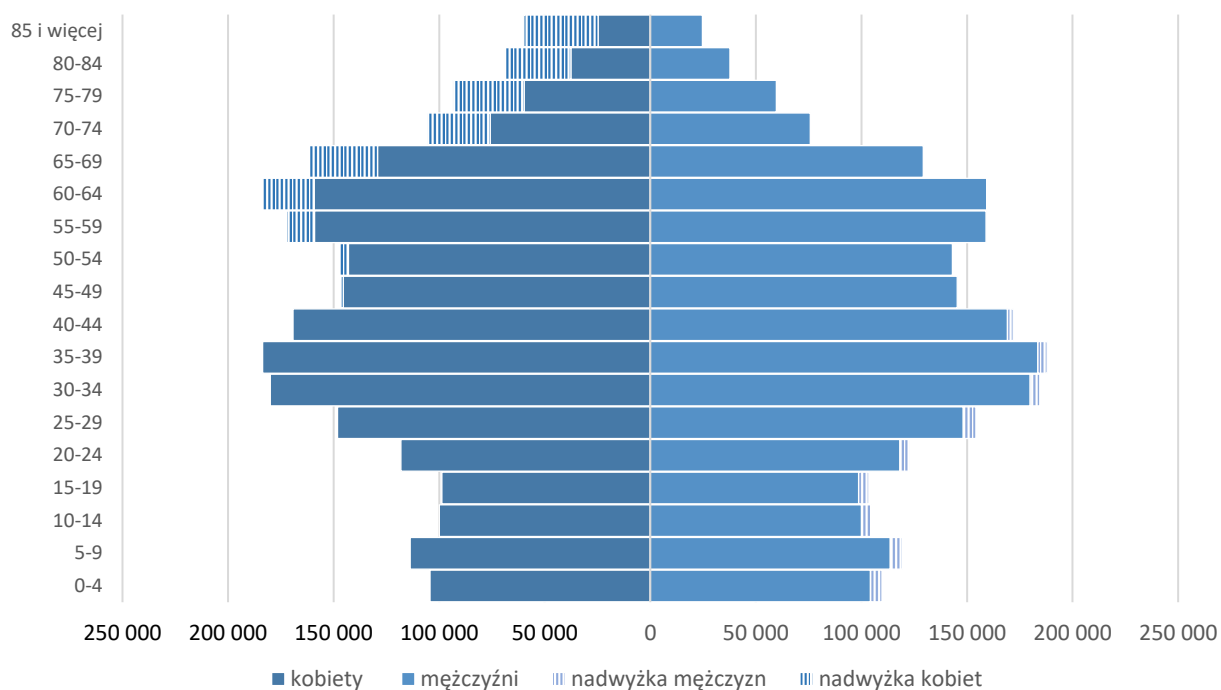
Największy bezwzględny odpływ ludności zanotowało miasto Katowice, gdzie w analizowanym okresie ubyło ponad 34 tys. osób (co stanowiło ubytek o 10,4% mieszkańców). W następnej kolejności plasowały się: Sosnowiec (30 tys. mieszkańców), Częstochowa (28,8 tys.) oraz Bytom (27,4 tys.). Największy przyrost mieszkańców zanotowała gmina Jasienica (4,6 tys. osób, wzrost o 24%), następnie Pszczyna (wzrost o 3,4 tys.) i Wilamowice (2,9%).

Opis zagadnień demograficznych powinien obejmować również analizę ludności z uwzględnieniem grup wiekowych. Najlicniejszą grupę wiekową stanowi ludność w wieku produkcyjnym tj. wieku zdolności do pracy¹. Szczegółowy rozkład ludności wg grup wiekowych przedstawia poniższa piramida ludności.

Analizując układ piramidy ludności wskazać można dwie grupy wiekowe, które dominują pod względem udziału liczby osób, jest to grupa kobiet i mężczyzn w wieku 35-39 (w roku 2014 był to przedział 30-34 lata) oraz 60-64 (w roku 2014 był to przedział 55-59 lat), urodzonych w czasie tzw. wyżu demograficznego. Analizując kształt piramidy wieku zauważyć można brak wyraźnie zarysowanego kolejnego wyżu demograficznego. Natomiast wyraźnie widać największy udział osób w wieku produkcyjnym i zarysowującą się tendencję zwiększania się liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

¹ Dane wg podziału administracyjnego na dzień 31 XII. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Wiek mobilny – grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku 18-44 lata, wiek niemobilny – grupa wieku produkcyjnego obejmująca ludność w wieku: mężczyźni 45-64 lata, kobiety 45-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej.

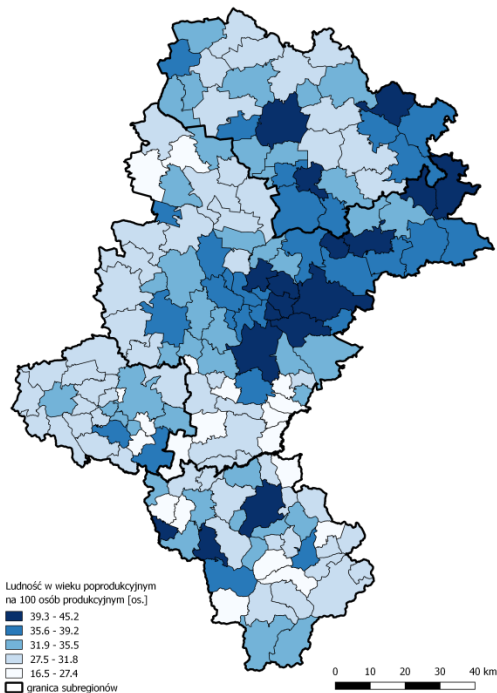
Wykres 3. Piramida ludności województwa śląskiego wg stanu na 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

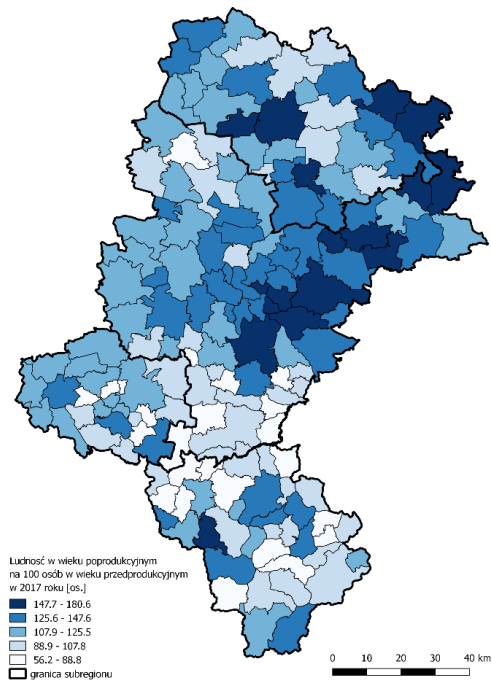
Proporcje między ludnością w wieku produkcyjnym, poprodukcyjnym, przedprodukcyjnym w województwie śląskim wykazują tendencję do negatywnego układu. Na przestrzeni ostatnich lat w sposób zdecydowany rośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym. W województwie śląskim szybciej przyrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym niż średnio w kraju. Dokonując analizy zmian liczby ludności w wieku produkcyjnym od 2005 r. udział tej grupy wiekowej spada. Przyrasta natomiast w dość szybkim tempie udział ludności w wieku poprodukcyjnym.

Mapa 3. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2017 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym w 2017 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Niekorzystnym odzwierciedleniem powyższych tendencji są wskaźniki obciążenia demograficznego. Wartość wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym jeszcze w 2002 r. wynosiła w województwie śląskim 23,1 i była niższa niż średnia krajowa (24,2), by wzrosnąć w 2017 r. do wartości 36 (średnia krajowa 34). Zjawisko to w przestrzeni rozkłada się stosunkowo równomiernie, przy czym można wskazać obszary o większym natężeniu tj. północno-wschodnia część województwa śląskiego oraz wschodnia część Metropolii Górnośląskiej.

Niekorzystną sytuację demograficzną jeszcze bardziej podkreśla wskaźnik obciążenia demograficznego ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Wartość tego wskaźnika dla województwa śląskiego w analizowanym okresie była niższa od średniej krajowej, a dodatkowo wzrastała i w 2017 r. osiągnęła wartość 129,8, co oznacza większy przyrost osób w wieku poprodukcyjnym niż osób w wieku do 18 lat.

Utrzymująca się tendencja wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy równoczesnym spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym będzie miała poważne implikacje gospodarcze i społeczne. Na ten stan rzeczy nakłada się równocześnie stały wzrost przeciętnej długości trwania życia.

Na przestrzeni lat przeciętna długość życia wykazywała wzrost. W 2016 r. przeciętna długość życia wynosiła w województwie śląskim 80,9 lat dla kobiet i 73,5 lat dla mężczyzn. Wydłużającą się długość życia należy uznać za pozytywną zmianę wskazującą m.in. na poprawę jakości życia, na którą składa się wiele elementów, takich jak m.in. jakość opieki medycznej, warunki życia, jakość środowiska. Niemniej pomimo wzrostu tych wartości są one niższe niż średnia dla Polski, która wynosiła 81,9 lat dla kobiet i 73,5 lat dla mężczyzn.

Pogłębione informacje dotyczące zjawisk demograficznych obejmujące ruch naturalny, migracje oraz prognozy demograficzne znajdują się w dalszej części Raportu Monitoringowego obejmującej

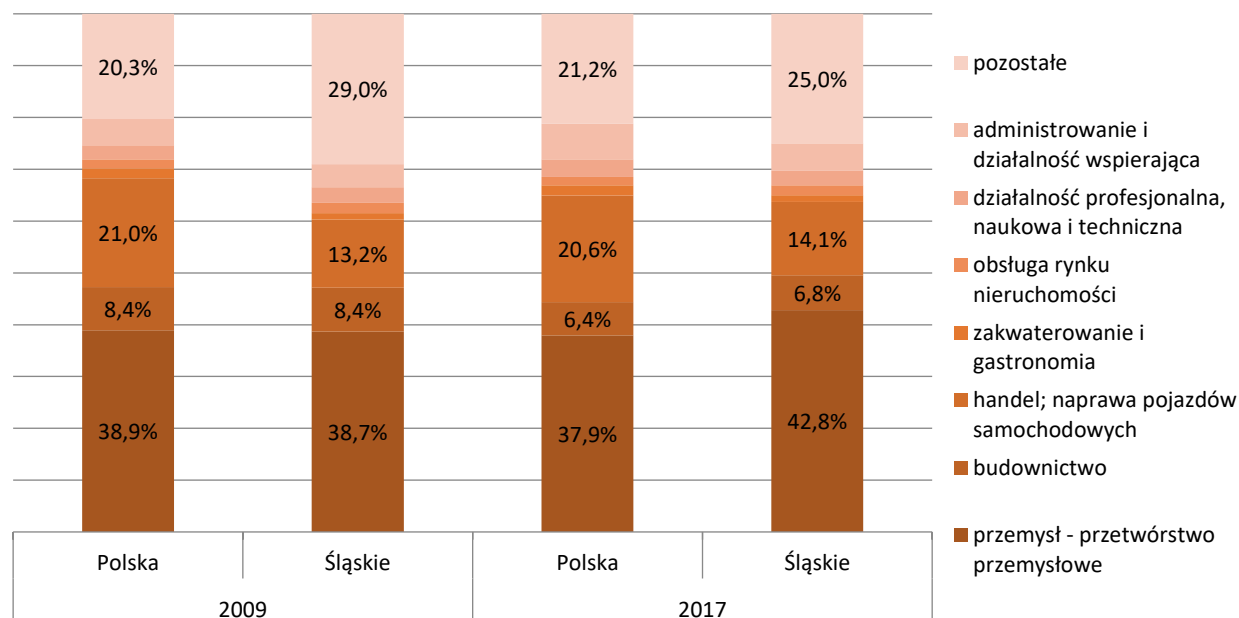
monitoring dokumentu „Śląskie. Wyzwania demograficzne - Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa”.

Rynek pracy

Aktywność ekonomiczna

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw² w województwie śląskim w 2017 r. wyniosło 756,9 tys. osób (12,6% przeciętnej liczby zatrudnionych w kraju), co plasowało region na 2. miejscu w kraju (po województwie mazowieckim). W odniesieniu do roku 2009 omawiana wartość wzrosła o 2,2%, jednak należy zauważyć, że na przestrzeni ostatnich 9 lat ulegała licznym wahaniom. Jednocześnie województwo charakteryzowało się wysokim udziałem przemysłu w strukturze przeciętnego zatrudnienia, głównie za sprawą *przetwórstwa przemysłowego*, którego udział w ogóle omawianej wartości wyniósł 42,8%. Na wysokim poziomie pozostawało także przeciętne zatrudnienie w sekcji *handel; naprawa pojazdów* (14,1% ogółu), które utrzymywało się jednak na poziomie niższym niż w kraju.

Wykres 4. Struktura przeciętnego zatrudnienia według sekcji PKD 2007 w województwie śląskim i Polsce w 2009 i 2017 r.

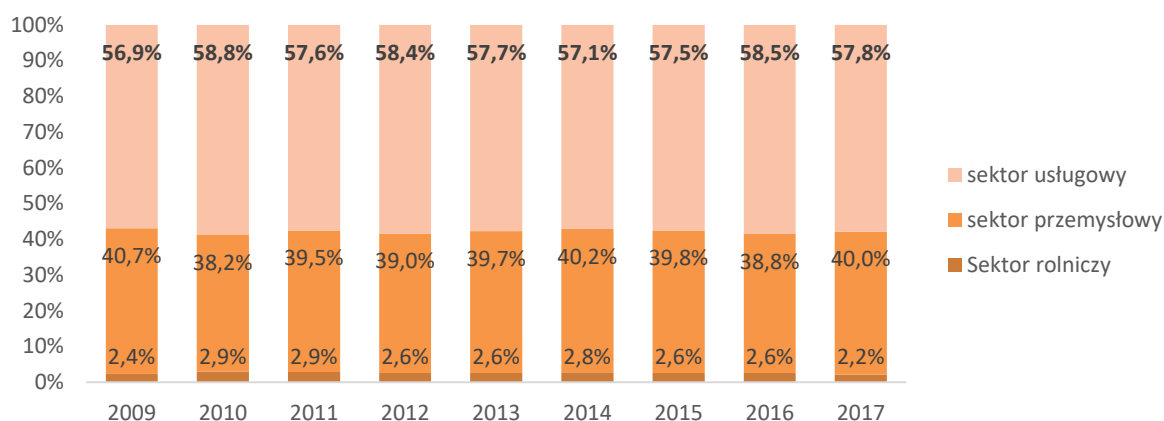

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W ogólnym ujęciu ponad połowa pracujących w województwie zatrudniona była w przedsiębiorstwach sektora usług (57,8%), dalej w sektorze przemysłowym (40%) oraz rolnictwie (2,2%). Struktura ta na przestrzeni lat utrzymuje się, a transfery pomiędzy sektorami są niewielkie.

² Dane obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Wykres 5. Struktura zatrudnienia w województwie śląskim w sektorach na przestrzeni lat 2009-2017 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Województwo śląskie charakteryzuje się niską aktywnością ekonomiczną ludności. W 2017 r. liczba biernych zawodowo w regionie wyniosła 1,7 mln osób, co dawało najwyższy w kraju odsetek biernych zawodowo w ogóle ludności w wieku 15 lat i więcej (44%). W latach 2009-2017 wartość wskaźnika rosła do 2013 r. osiągając wartość 46,3%, po czym jego wartość spadała, z minimalnym wzrostem w 2016 r. Ponad połowę grupy biernych zawodowo w 2017 r. stanowiły kobiety, których liczba wyniosła ok. 1 mln, co stanowiło 59,8% ogółu grupy oraz osoby z wykształceniem najniższym: zasadniczym zawodowym (29,6%) oraz gimnazjalnym, podstawowym i niższym (27,9%). Jednocześnie zdecydowaną większość biernych zawodowo, bo aż 70,2%, stanowiły osoby w wieku 50 lat i więcej. Wśród deklarowanych przyczyn bierności zawodowej mieszkańców województwa śląskiego wskazać należy przede wszystkim emeryturę, którą zadeklarowała ponad połowa badanej grupy (919 tys.), dalej naukę, uzupełnienie kwalifikacji (267 tys.) oraz obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu (235 tys.). Zaledwie 9 tys. osób jako przyczynę swojej bierności zawodowej wskazało wyczerpanie wszystkich możliwości poszukiwania pracy.

W 2017 r. w regionie odnotowano blisko 2 mln osób aktywnych zawodowo, co stanowiło 11,4% ludności aktywnej zawodowo w kraju. Wynik taki uplasował województwo śląskie wśród regionów charakteryzujących się mniejszym udziałem osób aktywnych zawodowo w ogóle ludności. W latach 2009-2017 odsetek aktywnych zawodowo ulegał licznym wahaniom, najwyższe wartości osiągając w 2013 r. (53,3%), natomiast najniższe w 2015 r. (48,3%). W omawianej subpopulacji dominowali mężczyźni (54,3%) oraz osoby pracujące (96,1%). Charakterystyczna dla zbiorowości aktywnych zawodowo była przewaga osób z wykształceniem wyższym (33,3%) oraz policealnym i średnim zawodowym (31%). Zaledwie 3,9% grupy stanowiły osoby z wykształceniem najniższym (gimnazjalnym oraz podstawowym i niższym). Jednocześnie w podziale na grupy wiekowe największy odsetek aktywnych zawodowo odnotowano wśród osób w wieku 30-39 lat (29,4%), 50+ (25,8%) oraz 40-49 lat (24,7%). Najmniej liczną była grupa aktywnych zawodowo w wieku 15-29 lat (20,1%).

Tabela 1. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie śląskim i Polsce w 2017 r.

Wyszczególnienie	Województwo śląskie	Polska
Aktywni zawodowo (tys.):	1 963	17 267
• pracujący	1 886	16 423
• bezrobotni	77	844
Bierni zawodowo (tys.)	1 714	13 328
Współczynnik aktywności zawodowej (%)	53,4	56,4
Wskaźnik zatrudnienia (%)	51,3	53,7

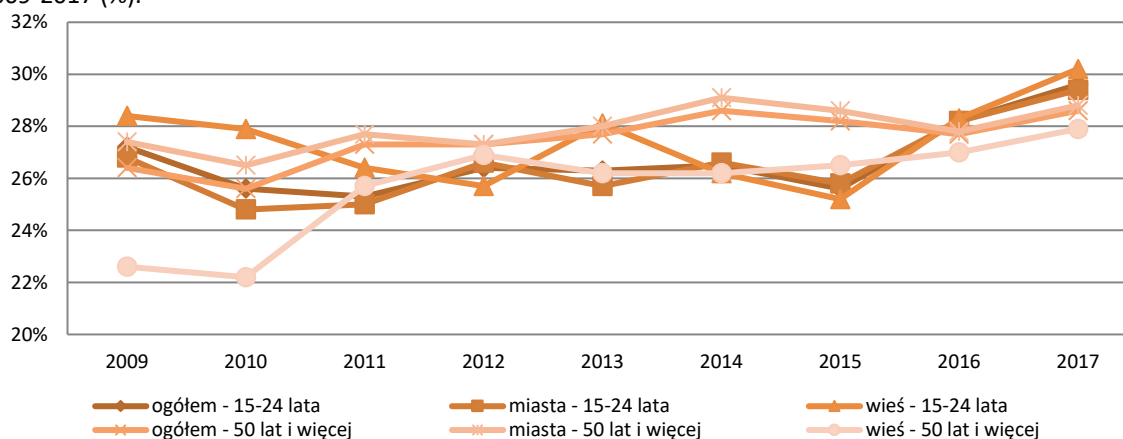
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Współczynnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 15 lat i więcej (rozumiany jako procentowy udział aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności) w województwie śląskim od lat przyjmuje jedną z najniższych wartości w kraju. W 2017 r. wskaźnik ukształtował się na poziomie 53,4% (3 pp. mniej niż na poziomie kraju) i był najniższym wynikiem w odniesieniu do pozostałych regionów. Odsetek aktywnych zawodowo w ogólnej liczbie ludności był wyższy w populacji mężczyzn (60,7% w stosunku do 46,7% wśród kobiet).

Wskaźnik zatrudnienia, liczony jako procentowy udział pracujących danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii, w 2017 r. ukształtował się na poziomie 51,3%. Taka wartość wskaźnika plasowała województwo śląskie o 2,4 pp. poniżej wartości dla kraju i jednocześnie wśród regionów o niższej wartości wskaźnika zatrudnienia. W latach 2009-2017 procentowy udział pracujących w ogólnej liczbie ludności ulegał wahaniom, wykazując jednak począwszy od 2013 r. tendencję wzrostową. Podobnie jak w przypadku pozostałych regionów Polski, wskaźnik zatrudnienia w województwie śląskim przyjmował wartości zdecydowanie wyższe dla mężczyzn (58,4%) niż kobiet (44,8%). Jednocześnie wartości wskaźnika były wyższe dla osób z wykształceniem wyższym (79,1%), policealnym oraz średnim zawodowym (59%) i zasadniczym zawodowym (45,2%), a także dla osób w wieku 30-39 lat (83,5%) oraz 40-49 lat (80,2%).

Wskaźnik ten w skrajnych grupach wiekowych (15-24 lata i 50 i więcej lat) charakteryzuje się wzrostową tendencją na przestrzeni lat. Ciekawym zjawiskiem jest dynamiczny wzrost wskaźnika zatrudnienia w młodszej z opisywanych grup na przestrzeni ostatnich dwóch lat. Od 2015 r. wzrósł on o 4 pp. i od 2016 r. osiągał wartości wyższe niż dla grupy wieku 50+. Od 2009 r. największy wzrost wskaźnika zatrudnienia zanotowano dla mieszkańców wsi w wieku 50 lat i więcej. Wzrósł on z poziomu 22,6% w 2009 r. do 27,9% w 2017 r.

Wykres 6. Wskaźnik zatrudnienia w najmłodszej i najstarszej grupie wiekowej w województwie śląskim w latach 2009-2017 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Bezrobocie

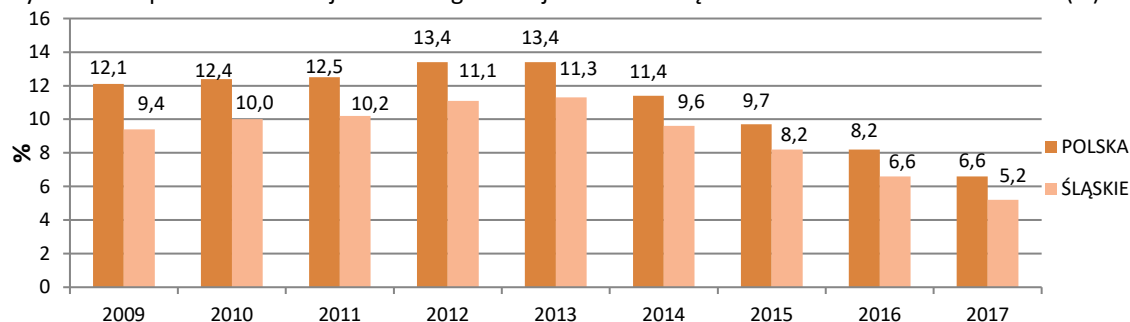
Sytuacja na rynku pracy w województwie śląskim zmienia się dynamicznie, i podobnie jak na poziomie kraju, w ostatnich latach uległa znacznej poprawie.

Liczba bezrobotnych w województwie śląskim wykazuje tendencje analogiczne do zachodzących na poziomie kraju. Po wzroście notowanym w latach 2009-2013 od 2014 r. następował systematyczny spadek liczby bezrobotnych pozostających w rejestrach powiatowych urzędów pracy. W 2017 r. zarejestrowanych było 94,7 tys. osób bezrobotnych, co dawało spadek o 54,5% w stosunku do 2013 r. i o 43,8% w stosunku do roku 2009. Na poziomie powiatów najczęściej zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w Sosnowcu (5,7 tys.), Bytomiu (5,3 tys.) oraz Częstochowie (5 tys.).

Na przeciwległej pozycji znalazły się powiaty o małej liczbie mieszkańców i jednocześnie bezrobotnych: Świętochłowice (986 osób), Żory (897 osób) oraz powiat bieruńsko-lędziński (663 osoby).

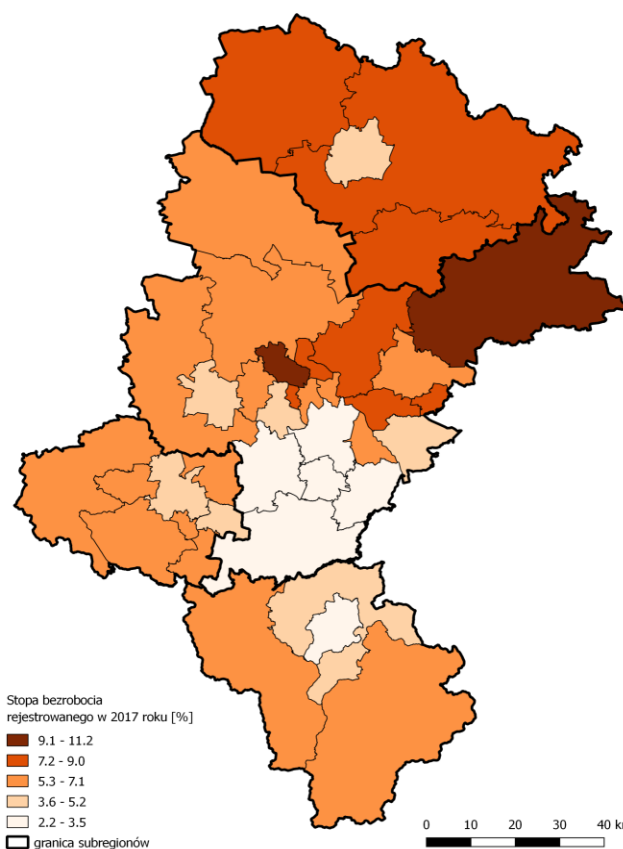
W końcu 2017 r. stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie śląskim wyniosła 5,2% i była niższa o 1,4 pp. od stopy krajowej. Tak niska wartość wskaźnika plasowała województwo wśród regionów o najniższym natężeniu zjawiska (niższą wartość odnotowano tylko w województwie wielkopolskim – 3,7%). W latach 2009-2017 stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo w regionie wzrastał systematycznie do 2013 r. (wzrost o 1,9 pp.), natomiast rok 2014 był pierwszym o zdecydowanej tendencji spadkowej.

Wykres 7. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie śląskim i Polsce w latach 2009-2017 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 5. Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie śląskim w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W województwie śląskim utrzymuje się duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia. Najniższe wartości wskaźnika w 2017 r. zanotowano w powiatach, które od lat charakteryzują się niskim poziomem bezrobocia: Katowicach (2,2%), Bielsku-Białej (2,3%) i Tychach (2,7%), a także powiatach: bieruńsko-lędzińskim (2,8%), pszczyńskim (3,3%) oraz mikołowskim (3,3%).

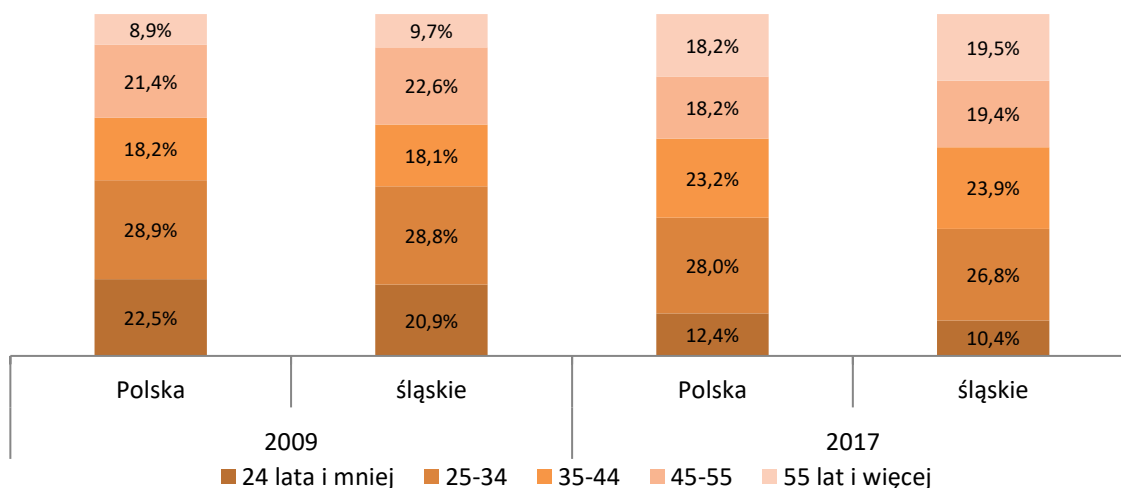
W grupie powiatów, w których stopa bezrobocia, podobnie jak w ostatnich latach, była najwyższa znalazły się: Bytom (11,2%), powiat zawierciański (9,1%) i będziński (8,9%) oraz powiaty subregionu północnego: częstochowski oraz myszkowski (odpowiednio 8,7% i 8,4%).

Województwo śląskie charakteryzuje się nadreprezentacją kobiet w ogóle bezrobotnych. W 2017 r. stanowiły one 57,6% ogółu zarejestrowanych, co plasowało województwo śląskie wśród regionów o wyższej wartości wskaźnika.³

W latach 2009-2017 odsetek kobiet w ogóle bezrobotnych ulegał nielicznym wahaniom, jednak począwszy od 2013 r. odnotowuje się wzrost odsetka kobiet (przy jednoczesnym spadku bezrobocia). W ujęciu terytorialnym największą nadreprezentację kobiet w 2017 r. zanotowano w powiatach: rybnickim (67,7%), Żorach (66%) oraz Rudzie Śląskiej (65,3%) i Rybniku (65,1%), natomiast niewiele ponad połowę bezrobotnych stanowiły kobiety w Sosnowcu (51,6%) oraz powiatach: częstochowskim (52,1%) oraz myszkowskim (52,8%). Wśród bezrobotnych kobiet najczęściej posiadało wykształcenie gimnazjalne i niższe (25,8%) a także średnie oraz policealne (24,6%). Jednocześnie ponad jedna czwarta kobiet pozostawała w ewidencji powiatowych urzędów pracy stosunkowo krótko bo 3 miesiące i mniej (27,8%), natomiast problem długotrwałego bezrobocia⁴ dotyczył 40,2% kobiet pozostających bez pracy.

W omawianym roku najliczniejszą grupę zarejestrowanych bezrobotnych w województwie śląskim stanowiły osoby młode, w wieku 25-34 lata (26,8%) i 35-44 lata (23,9%), dalej osoby starsze w wieku 55 lat i więcej (19,5%) oraz 45-55 lat (19,4%). Najmniej liczną grupę osób pozostających w rejestrach powiatowych urzędów pracy stanowiły osoby do 24 roku życia (10,4%). Wśród najmłodszych bezrobotnych dominowały kobiety, które stanowiły aż 66,1% tej subpopulacji. Największy udział młodych bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych odnotowano w powiatach: bieruńsko-lędzińskim (15,1%), kłobuckim (14,8%), raciborskim i lublinieckim (po 14,2%) oraz pszczyńskim (14,1%), natomiast najniższy w Częstochowie (6,4%) oraz Bielsku-Białej (6,9%).

Wykres 8. Struktura bezrobotnych według wieku w Polsce i województwie śląskim w latach 2009 i 2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Odsetek osób bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej w 2017 r. wyniósł 19,5% (18,4 tys.) i był o 1,3 pp. wyższy niż na poziomie kraju. W latach 2009-2016 obserwowany był ciągły wzrost udziału osób starszych w ogóle bezrobotnych (o 9,8 pp.), natomiast w ciągu ostatniego analizowanego roku nastąpił minimalny spadek (o 0,7 pp.). W omawianej grupie wiekowej problem braku pracy najbardziej widoczny był w większych miastach przemysłowych: Częstochowa (25%), Bielsko-Biała (23,3%) i Tychy (22,6%). Warto wspomnieć, że ta grupa wiekowa była jedyną, w której zanotowano

³ Jednocześnie udział kobiet w ogóle ludności w wieku produkcyjnym w 2017 r. był zdecydowanie niższy niż mężczyzn i wyniósł 47,1%.

⁴ Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok.

zdecydowanie większy procentowy udział mężczyzn (65,6%), a blisko połowa (48,4%) bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej pozostawała bez pracy przez okres dłuższy niż rok.

Pod względem długości pozostawania bez pracy w województwie śląskim 34,9 tys. bezrobotnych (36,9%) stanowiły osoby bezrobotne powyżej 12 miesięcy (długotrwale bezrobotni) oraz bezrobotni 3 miesiące i mniej (30,5 tys., tj. 32,2%). Pozostałe 30,9% zarejestrowanych rozkładało się po równo pomiędzy pozostających bez pracy 3-6 miesięcy oraz 6-12 miesięcy. Odsetek długotrwale bezrobotnych w województwie śląskim był o 3,6 pp. niższy niż w kraju i plasował województwo wśród regionów o najniższym nasileniu problemu. W latach 2009-2014 odsetek omawianej grupy wzrastał, natomiast rok 2015 był pierwszym o tendencji spadkowej. W grupie długotrwale bezrobotnych województwa śląskiego 60,9% zarejestrowanych pozostawało bez pracy ponad 24 miesiące, a blisko 63% grupy stanowiły kobiety. Największe nasilenie zjawiska bezrobocia długotrwałego w 2017 r. zanotowano w Dąbrowie Górniczej (46,9%) oraz powiatach: zawierciańskim, lublinieckim (po 43%) i tarnogórskim (42,8%). Najniższy udział bezrobotnych długotrwale w ogóle zarejestrowanych odnotowano w Rudzie Śląskiej (24,3%), Siemianowicach (26,6%) oraz powiecie bielskim (28,8%).

W końcu 2017 r. w województwie śląskim, podobnie jak na poziomie kraju, problem bezrobocia dotyczył głównie osób z wykształceniem najniższego szczebla – gimnazjalnym i niższym (28,3%) oraz zasadniczym zawodowym (25,9%), dalej policealnym i średnim zawodowym (22%), wyższym (14,2%) i średnim ogólnokształcącym (9,6%). Grupa bezrobotnych legitymująca się wykształceniem zasadniczym zawodowym była jedyną, w której dominowali mężczyźni (53,5%), natomiast w pozostałych subpopulacjach odnotowywano zdecydowaną nadreprezentację kobiet.

Tabela 2. Struktura bezrobocia rejestrowanego w województwie śląskim i Polsce w 2017 r.

Wyszczególnienie	Województwo śląskie	Polska
Bezrobotni zarejestrowani (tys.)	94,7	1 081,7
Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	5,2	6,6
Bezrobotne kobiety (%)	57,6	55,1
Bezrobotni niepełnosprawni (%)	7,3	6,2
Czas pozostawania bez pracy:		
• 3 miesiące i mniej	32,2	29,9
• 3-6 miesięcy	15,5	14,8
• 6-12 miesięcy	15,4	14,8
• Powyżej 12 miesięcy	36,9	40,5
Wykształcenie:		
• Wyższe	14,2	13,8
• Policealne, średnie zawodowe	22,0	21,7
• Średnie ogólnokształcące	9,6	10,8
• Zasadnicze zawodowe	25,9	26,0
• Gimnazjalne i poniżej	28,3	27,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2017 r. wyniosła 6,9 tys. W latach 2012-2017 liczba niepełnosprawnych pozostająca w ewidencji śląskich urzędów pracy wykazywała tendencję spadkową, przy jednoczesnym wzroście udziału ich liczby w ogóle zarejestrowanych (z 6,1% w 2012 r. do 7,3% w 2017 r.). Warto zaznaczyć, że odsetek bezrobotnych niepełnosprawnych w omawianym okresie utrzymywał się stale na poziomie wyższym niż dla kraju. W grupie niepełnosprawnych bezrobotnych 47,6% stanowiły kobiety, których udział w ogóle subpopulacji w stosunku do roku 2012 spadł o 3,1 pp. W ujęciu terytorialnym najczęściej niepełnosprawnych bezrobotnych odnotowano w powiatach grodzkich: Bielsku-Białej (14,5%), Częstochowie (12,2%) oraz Tychach (10,4%), z kolei najmniej w powiatach: kłobuckim (3,4%), lublinieckim (4,2%) oraz będzińskim i tarnogórskim (5,2%).

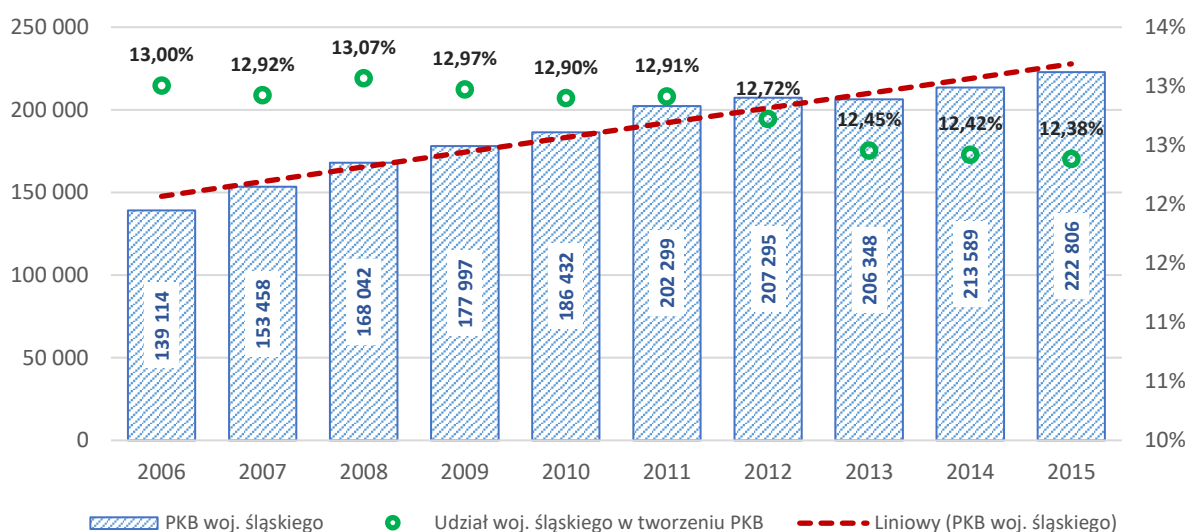
W omawianym roku liczba bezrobotnych zwolnionych z przyczyn zakładu pracy w województwie śląskim wyniosła 4,3 tys., co stanowiło 4,6% ogółu pozostających w ewidencji urzędów pracy. Analogicznie jak w przypadku bezrobotnych ogółem w omawianej zbiorowości ponad połowę stanowiły kobiety (61,9%), których udział w opisywanej kategorii bezrobotnych w ostatnich latach minimalnie wzrastał. Szczególną formę zwolnień z przyczyn zakładu pracy stanowią zwolnienia grupowe. W 2017 r. śląscy przedsiębiorcy zgłosili zamiar zwolnienia ponad 2,2 tys. w 28 powiatach, przy czym warto zauważyć, że część z tych zwolnień dotyczyła pracowników spoza województwa śląskiego. Na poziomie powiatów największą liczbę zwolnień w trybie zwolnień grupowych zgłoszono w Zabrzu (396 osób) i powiecie cieszyńskim (340 osób), natomiast w powiatach tarnogórskim, lublinieckim oraz w Piekarach Śląskich zgłoszono zwolnienie po 1 osobie. W ośmiu powiatach nie odnotowano w 2017 r. zwolnień grupowych.⁵

Produkt krajowy brutto

Województwo śląskie charakteryzuje się wysokim udziałem w tworzeniu produktu krajowego brutto, ustępując pod tym względem jedynie województwu mazowieckiemu. Pozycję drugiej gospodarki w Polsce region utrzymuje niezmiennie od kilkunastu lat, a zawdzięcza to m.in. dużemu potencjałowi ludnościowemu oraz silnie rozwiniętemu sektorowi przemysłu.

Niemniej jednak w obliczu dostępnych danych należy stwierdzić, że województwo powoli, ale stale traci swoją silną pozycję. Wartość PKB w regionie na przestrzeni lat 2006-2015 odnotowała przyrost o 60,2%. Jednakże z drugiej strony udział regionu w tworzeniu PKB, który w 2006 r. wynosił 13%, systematycznie się obniżał i w 2015 r. wyniósł już tylko 12,4%.

Wykres 9. Udział województwa śląskiego w tworzeniu PKB w latach 2006-2015.

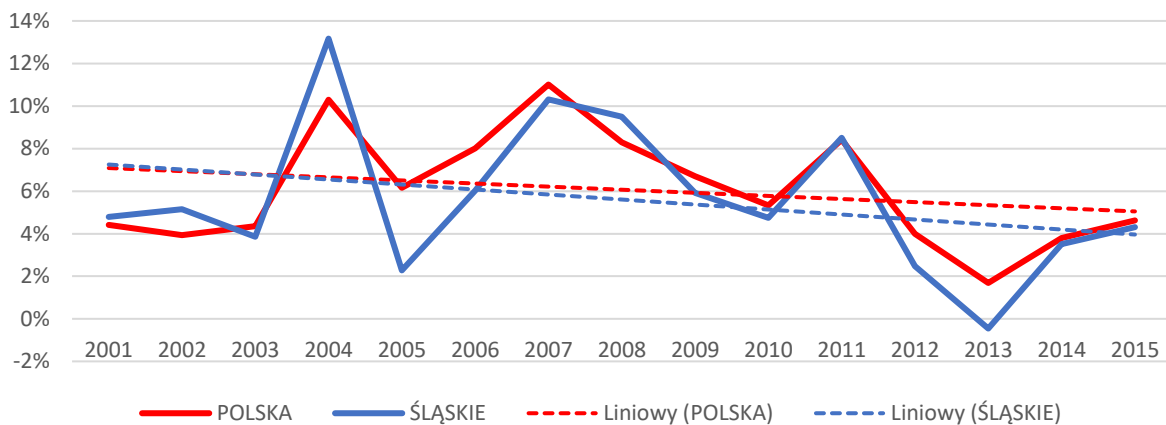
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Produkt Krajowy Brutto w latach 2001-2015 stale wzrastał⁶, przy czym zmienne było tempo tego wzrostu. Trend pokazujący tempo wzrostu PKB w latach 2001-2015 zarówno dla całego kraju jak i dla województwa jest spadkowy. Tempo obniżania trendu jest jednak większe dla regionu.

⁵ Na podstawie: *Rynek pracy w województwie śląskim w 2017 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy, Katowice Luty 2018 r.

⁶ W przypadku województwa śląskiego wyjątkiem był rok 2013 kiedy PKB nieznacznie spadło.

Wykres 10. Zmiana wartości PKB ogółem w latach 2001-2015 w województwie śląskim i kraju ogółem.

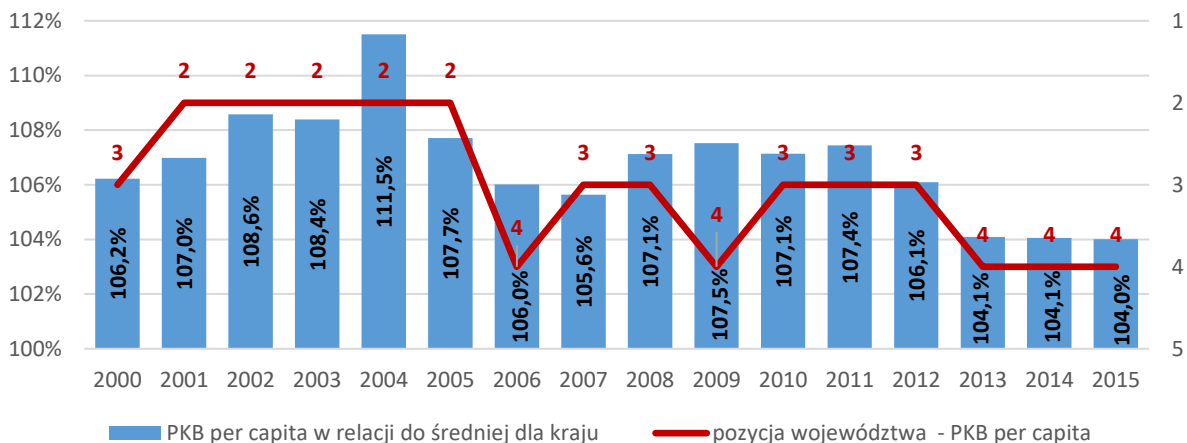

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W rezultacie pozycja województwa śląskiego w odniesieniu do wartości PKB na 1 mieszkańca, mimo iż jedna z wyższych w kraju, charakteryzuje się stopniowym obniżaniem. W latach 2001-2005 region miał niższe PKB per capita jedynie od województwa mazowieckiego, po czym utracił tę pozycję na rzecz województwa dolnośląskiego, by od 2013 r. trwale przyjąć 4. pozycję w kraju (wyrzuczone także przez województwo wielkopolskie).

Województwo śląskie traci także przewagę dotyczącą wartości PKB na 1 mieszkańca w odniesieniu do średniej dla kraju (jeszcze w 2004 r. PKB per capita było w regionie o ponad 11 pp. wyższe niż w kraju, od roku 2013 ta przewaga wynosiła jedynie 4 pp.).

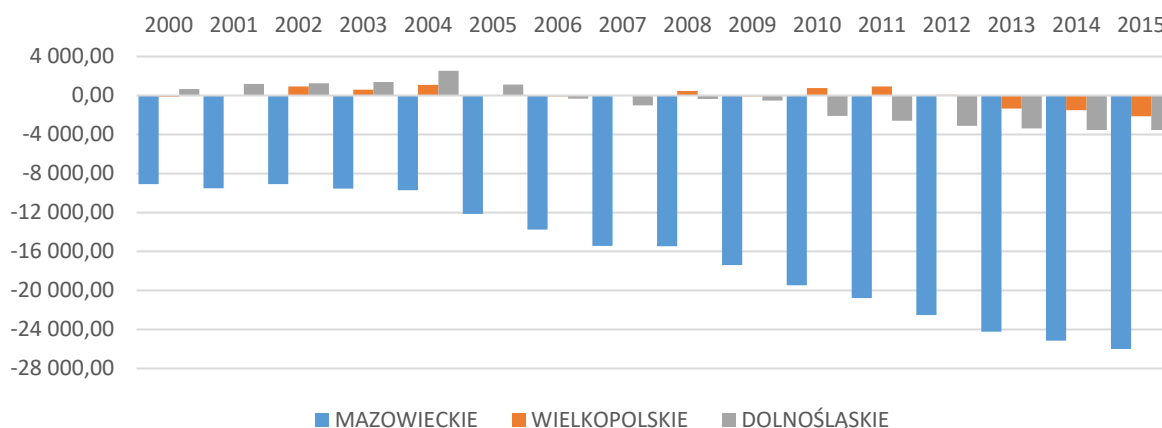
Wykres 11. PKB na 1 mieszkańca w województwie śląskim w relacji do PKB per capita Polski (Polska=100%) i pozycja województwa śląskiego wg PKB per capita w latach 2000-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Wykres poniższy pokazuje różnicę w wysokości PKB na 1 mieszkańca pomiędzy województwem śląskim, a trzema najsilniejszymi regionami w kraju (województwami: mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim). Wyraźnie powiększył się dystans województw śląskiego do najsilniejszego w kraju województwa mazowieckiego. Od 2006 r. śląskie zaczęło także tracić względem województwa dolnośląskiego (trend ten nasilił się jeszcze od roku 2010), natomiast od roku 2013 do wymienionych dołączyło województwo wielkopolskie. Należy zauważyć, że z roku na rok różnica w zakresie PKB per capita zaczyna się powiększać na niekorzyść województwa śląskiego.

Wykres 12. Różnica w wysokości PKB na 1 mieszkańca pomiędzy województwem śląskim a trzema najsilniejszymi województwami w kraju w latach 2000-2015.

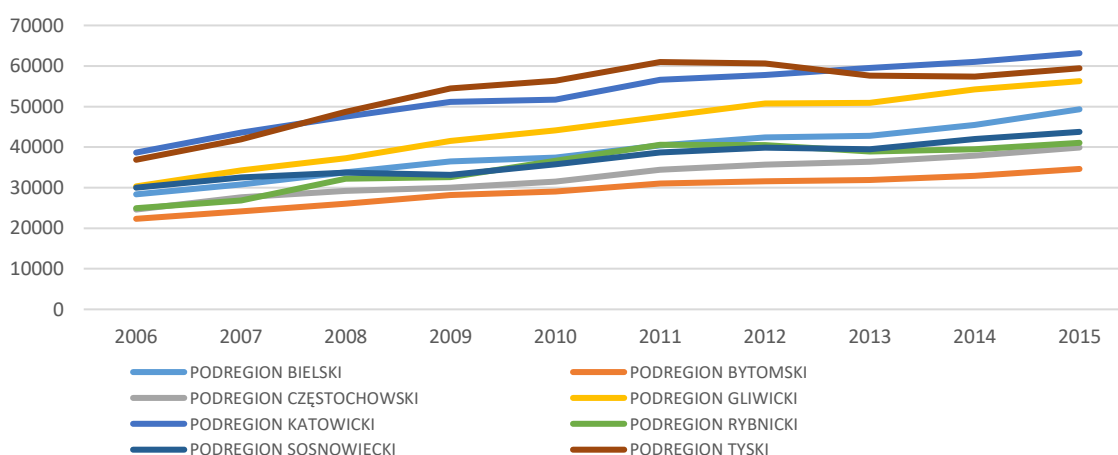
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mniej więcej od 2011 r. województwo śląskie powoli zaczęło tracić przewagę w odniesieniu do PKB per capita także nad województwami małopolskim, łódzkim i pomorskim. Jeżeli taki niekorzystny trend się utrzyma, to w perspektywie kilku lat pozycja gospodarki województwa śląskiego na tle innych regionów może jeszcze się obniżyć.

PKB w podregionach województwa śląskiego

Wartość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca wzrosła w Polsce w okresie 2006-2015 o 66,8%. Przyrost w województwie śląskim był o 3,2 pp. niższy, natomiast bardzo wyraźnie różniły się pod tym względem podregiony województwa. Przyrost PKB per capita w badanym dziesięcioleciu wahał się od zaledwie 45,9% w podregionie sosnowieckim do 85,5% w podregionie gliwickim. W wyniku powyższego znacząco zwiększyła się różnica w poziomie rozwoju między tymi podregionami wyrażona wartością PKB per capita – podczas gdy w 2006 r. były na niemal równym poziomie (przewaga podregionu gliwickiego o zaledwie 325 zł na mieszkańca) to w roku 2015 ta różnica była już bardzo duża (12,5 tys. zł na osobę).

Wykres 13. PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca w podregionach województwa śląskiego w latach 2006-2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

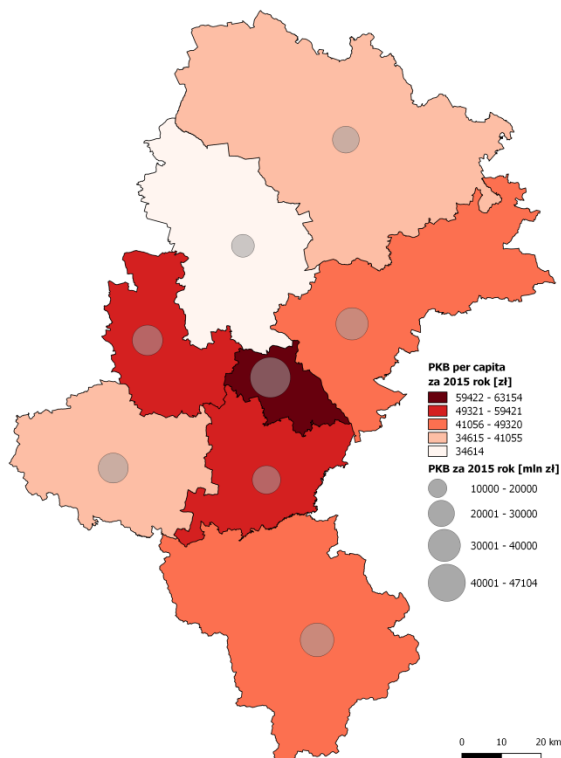
Najsilniejszą pozycję w regionie miał podregion katowicki, wykazujący jednocześnie stabilny przyrost PKB per capita na poziomie średniej dla całego województwa. O pozycji podregionu decyduje fakt, że Katowice są stolicą największej w kraju Metropolii, a co za tym idzie są siedzibą wielu firm, oferując liczne miejsca pracy dla mieszkańców regionu. Jak wykazują badania dojazdów do pracy mieszkańców województwa śląskiego⁷, do Katowic do pracy codziennie dojeżdża najwięcej osób, a jednocześnie strumienie odwrotne, tj. osób wyjeżdżających do pracy z Katowic do innych miast są stosunkowo niewielkie.

Podregionem plasującym się na 2. pozycji w zakresie PKB na 1 mieszkańca jest podregion tyski, przy czym średnie tempo wzrostu w latach 2006-2015 było tam niższe od średniej wojewódzkiej o 2,5 pp. Wprawdzie w latach 2008-2012 podregion ten legitymował się nawet najwyższym PKB per capita w województwie, niemniej w latach 2011-2014 zanotował prawie 6% spadek tej wartości. Fakt ten można wiązać z kryzysem w branży motoryzacyjnej, która ma dominującą pozycję w strukturze przemysłowej podregionu.

Najgorsza sytuacja w zakresie PKB per capita w całym analizowanym okresie występowała w podregionie bytomskim. Jednocześnie przyrost wartości tego wskaźnika w latach 2006-2015 wyniósł tam zaledwie 55,1%, co było wynikiem lepszym jedynie od podregionu sosnowieckiego i niższym o prawie 9 pp. od średniej dla województwa. Głównym problemem podregionu bytomskiego jest silna tradycja przemysłu węglowego na tym obszarze. Wieloletnia dominacja branży górniczej spowodowała znaczącą degradację przestrzeni, wymagającą kompleksowej rewitalizacji. Ponadto w świetle obecnych tendencji w zakresie polityki energetycznej (w szczególności wynikającej z członkostwa Polski w UE), nakierowanych na odchodzenie od wykorzystywania tradycyjnych źródeł energii, w tym węgla kamiennego, na rzecz źródeł odnawialnych, konieczna jest głęboka restrukturyzacja gospodarki podregionu.

Mapa 6. Produkt krajowy brutto w 2015 r.
w podregionach województwa śląskiego.

⁷ Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze województwa śląskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Jak pokazuje mapa nr 6 podregion bytomski wytwarza najmniejszą część PKB spośród wszystkich ośmiu podregionów województwa. Jednocześnie charakteryzuje się najniższą wartością PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca – niemal dwukrotnie niższą niż w wiodącym podregionie katowickim.

Z powyższych danych wyłania się obraz dużego zróżnicowania wewnętrznego w zakresie poziomu rozwoju gospodarczego pomiędzy poszczególnymi częściami województwa śląskiego. Szczególnie mocne zróżnicowania występują w centralnej części regionu, obejmującej podregiony: katowicki, gliwicki, tyski, sosnowiecki i bytomski, na którym to obszarze usytuowana jest Metropolia Górnośląska. Stanowić to może potencjalne zagrożenie dla stabilnego rozwoju tego obszaru z uwagi na fakt, że zredukowanie istniejących nierówności będzie wymagało podjęcia szeregu kosztownych i czasochłonnych działań. Z drugiej strony ewentualne pozostawienie występujących nierówności bez reakcji może skutkować nasileniem istniejących lub pojawieniem nowych problemów społecznych.

3. Wskaźniki rozwoju województwa

Wskaźnik Rozwoju Terytorialnego

Koncepcja wskaźnika rozwoju terytorialnego została pierwotnie opracowana w latach 2013-2015 w ramach badania prowadzonego w związku z realizacją projektu pn. „Rozwój efektywnego systemu monitoringu polityk publicznych w województwie śląskim” przez Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego⁸.

U podstaw sformułowana wskaźnika stała potrzeba monitorowania procesów rozwojowych zachodzących w regionie w odniesieniu do czterech obszarów priorytetowych, zidentyfikowanych w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*: nowoczesna gospodarka (NG), szanse rozwojowe mieszkańców (SR), przestrzeń (P), relacje z otoczeniem (RO). Celem omawianego wskaźnika jest rozszerzenie i pogłębienie analiz w zakresie zróżnicowań wewnętrznych województwa, z uwagi na proces terytorializacji polityki rozwoju regionu.

W pierwszej edycji badania wskaźnika rozwoju terytorialnego oszacowano jego wyniki dla powiatów województwa śląskiego na podstawie danych za lata 2008-2012. Następnie w roku 2016 dokonano obliczenia wskaźnika rozwoju terytorialnego za rok 2014, przy czym miał on częściowo zmieniony wymiar metodologiczny (przy kalkulacji wskaźników cząstkowych zrezygnowano z dwóch zmiennych ze względu na brak danych). Obecnie opracowana została trzecia edycja wskaźnika, a przy jego kalkulacji pominięto dodatkowo zmienną „dochody do dyspozycji na 1 mieszkańca”, dla oszacowania której nie udało się pozyskać wszystkich wymaganych danych. W rezultacie WRT trzeciej edycji został

⁸ Wynikiem badania był raport: „Moduł gospodarczy: Część I: Powiązania gospodarcze województwa śląskiego z zagranicą Część II: Regionalne mierniki rozwoju”, Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego, Katowice 2015.

oszacowany na bazie 56 zmiennych, a za podstawę obliczenia wartości wskaźnika przyjęto lata 2010-2016.

Poniżej zaprezentowano wartości wskaźnika rozwoju terytorialnego dla poszczególnych powiatów za rok 2016. W związku z przyjętą metodologią **niższa wartość wskaźnika syntetycznego oznacza mniejszą odległość powiatu od obiektu idealnego (wzorcowego), a tym samym wyższą pozycję w rankingu.**

Tabela 3. Ranking powiatów województwa śląskiego według WRT w 2016 r.

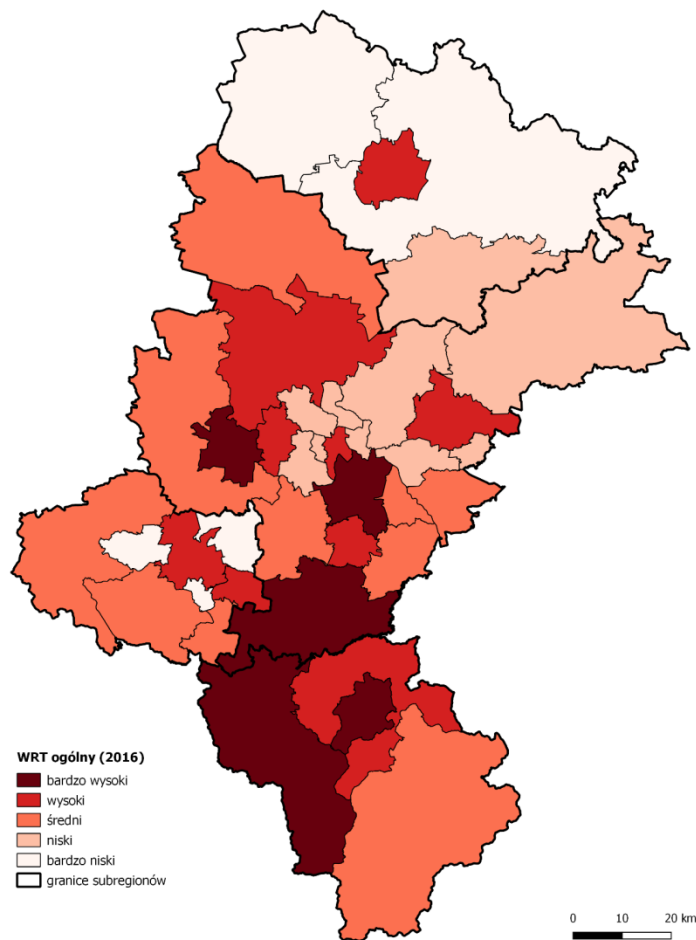
	Pozycja WRT					Powiat	Wartość WRT				
	OGÓLNY	NG	SR	P	RO		OGÓLNY	NG	SR	P	RO
BARDZO WYSOKI	1	2	1	2	3	Bielsko-Biała	0,531	0,490	0,520	0,508	0,686
	2	3	2	4	2	Katowice	0,535	0,508	0,523	0,536	0,627
	3	10	8	1	1	Powiat cieszyński	0,547	0,547	0,559	0,488	0,601
	4	1	4	9	12	Gliwice	0,553	0,475	0,542	0,571	0,750
	5	6	5	5	5	Powiat pszczyński	0,562	0,526	0,544	0,552	0,706
WYSOKI	6	4	7	12	11	Tychy	0,572	0,511	0,554	0,587	0,744
	7	7	3	8	16	Żory	0,579	0,533	0,541	0,569	0,790
	8	17	19	3	8	Powiat bielski	0,587	0,559	0,597	0,516	0,731
	9	9	12	10	13	Zabrze	0,590	0,541	0,582	0,575	0,752
	10	16	21	7	4	Częstochowa	0,591	0,557	0,605	0,558	0,688
	11	12	15	11	7	Powiat tarnogórski	0,592	0,549	0,590	0,576	0,726
	12	14	10	19	14	Rybnik	0,598	0,552	0,565	0,599	0,785
	13	8	6	34	18	Dąbrowa Górnicza	0,601	0,534	0,550	0,656	0,805
14	11	18	27	10	Chorzów	0,601	0,547	0,593	0,614	0,738	
ŚREDNI	15	21	14	13	9	Powiat żywiecki	0,603	0,569	0,590	0,588	0,735
	16	5	17	24	29	Jaworzno	0,603	0,514	0,592	0,609	0,843
	17	13	9	29	21	Powiat mikołowski	0,605	0,551	0,563	0,622	0,813
	18	20	13	14	17	Powiat lubliniecki	0,609	0,565	0,588	0,591	0,790
	19	15	11	17	30	Jastrzębie-Zdrój	0,612	0,554	0,580	0,597	0,848
	20	19	16	25	25	Powiat bieruńsko-lędzki	0,619	0,563	0,592	0,609	0,831
	21	24	23	6	22	Powiat raciborski	0,619	0,578	0,615	0,555	0,820
	22	18	22	15	24	Powiat wodzisławski	0,620	0,562	0,613	0,591	0,821
	23	23	20	26	28	Mysłowice	0,626	0,572	0,600	0,611	0,841
	24	25	24	21	23	Powiat gliwicki	0,631	0,584	0,615	0,605	0,820
NISKI	25	26	26	22	19	Piekary Śląskie	0,641	0,592	0,642	0,606	0,809
	26	27	27	16	27	Sosnowiec	0,644	0,594	0,645	0,593	0,834
	27	22	25	30	35	Ruda Śląska	0,645	0,569	0,642	0,622	0,874
	28	30	28	33	6	Powiat będziński	0,647	0,620	0,649	0,638	0,723
	29	28	31	18	36	Świętochłowice	0,658	0,596	0,661	0,597	0,885
	30	33	30	23	15	Powiat myszkowski	0,659	0,632	0,660	0,608	0,788
	31	29	35	20	33	Bytom	0,669	0,613	0,684	0,604	0,864
	32	35	33	28	20	Powiat zawierciański	0,669	0,639	0,671	0,616	0,812
	33	31	34	31	32	Siemianowice Śląskie	0,672	0,621	0,673	0,628	0,860
B. NISKI	34	32	29	36	31	Powiat kłobucki	0,675	0,625	0,655	0,668	0,856
	35	34	32	32	34	Powiat rybnicki	0,676	0,633	0,665	0,629	0,872
	36	36	36	35	26	Powiat częstochowski	0,709	0,693	0,697	0,667	0,832

Źródło: Opracowanie własne.

Analizując zróżnicowania w poziomie rozwoju powiatów w 2016 roku należy podkreślić, iż najwyższe miejsca pod względem ogólnego wskaźnika rozwoju terytorialnego uzyskały powiaty grodzkie Bielsko-Biała, Katowice oraz Gliwice i powiaty cieszyński oraz pszczyński. Lider rankingu (Bielsko-Biała) odznacza się najwyższą pozycją w zakresie wskaźnika częściowego dotyczącego *Szans rozwojowych mieszkańców*, a drugą w stosunku do obszarów: *Przestrzeń* oraz *Relacje z otoczeniem*. Wysokie miejsce Katowic to w największym stopniu efekt drugiej pozycji w zakresie wskaźników częściowych dla *Szans rozwojowych mieszkańców* i *Relacji z otoczeniem*. Zdecydowanie najwyższą pozycję w zakresie wskaźników częściowych dla obszarów: *Przestrzeń* i *Relacje z otoczeniem* odnotował powiat cieszyński. Gliwice notują z kolei najwyższy wynik w stosunku do obszaru *Nowoczesna gospodarka*.

Mapa 7. WRT ogólny w powiatach województwa śląskiego w 2016 r.⁹

⁹ Wskaźnik WRT ogólny został zaprezentowany na mapie w podziale na 5 równych klas według następującej skali: b. wysoki (wartość wskaźnika: 0,5307 - 0,5664), wysoki (0,5664 - 0,6020), średni (0,6020 - 0,6377), niski (0,6377 - 0,6733), b. niski (0,6733 - 0,7090). Zgodnie z metodologią budowy wskaźnika jego niskie wartości oznaczają wysoką pozycję powiatu i odwrotnie wysokie wartości wskaźnika oznaczają niską pozycję powiatu w rankingu.

Źródło: Opracowanie własne.

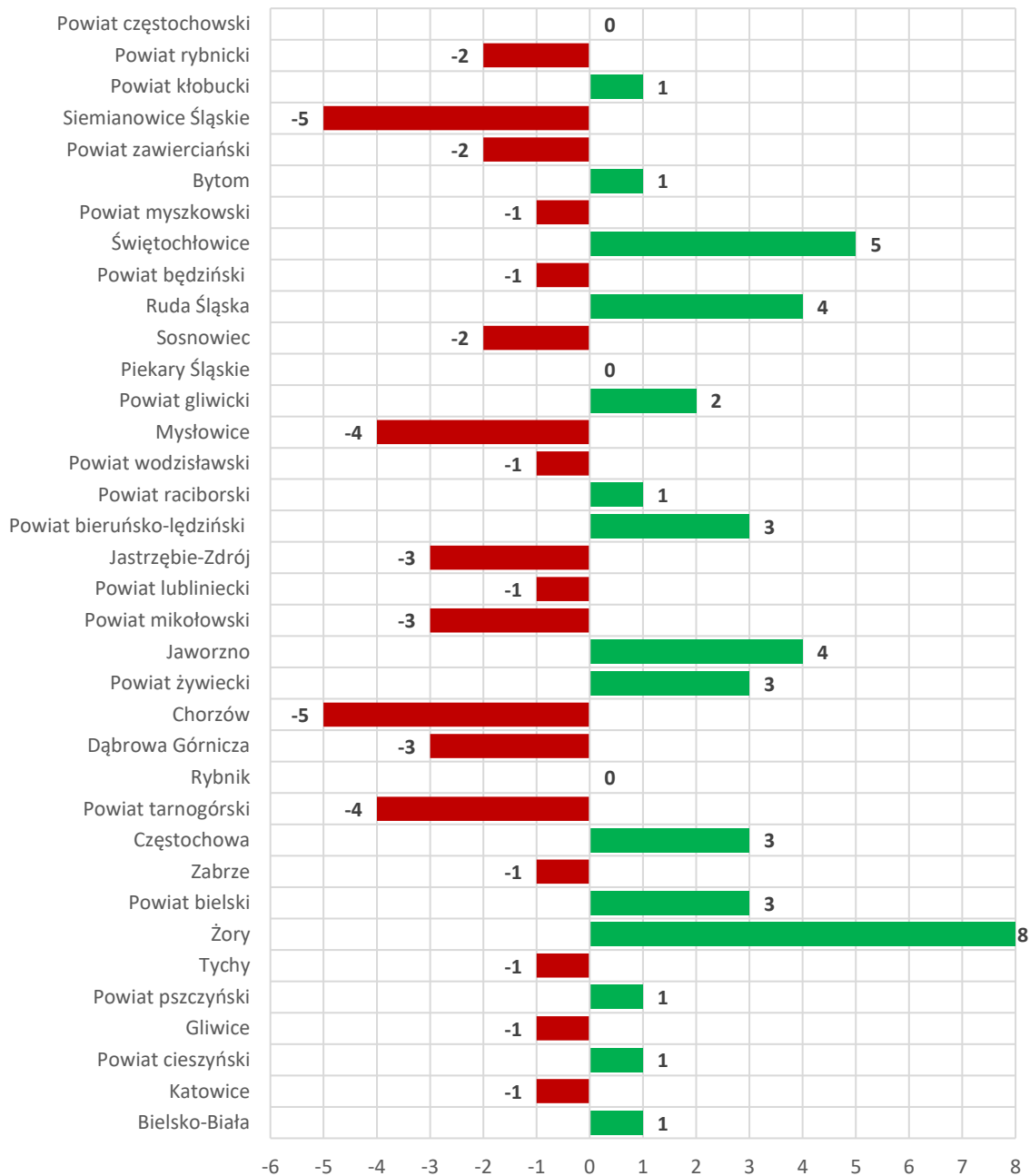
ogólnego WRT osiągnęły powiaty obejmujące obszar Jury Krakowsko-Częstochowskiej (zawierciański i myszkowski) oraz powiat będziński. Ponadto niski poziom rozwoju charakteryzuje także miasta na prawach powiatu leżące w otoczeniu centralnej części Metropolii Górnośląsko-Zagłębiowskiej, a mianowicie: Rudę Śląską, Bytom, Świętochłowice, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie oraz Sosnowiec.

Relatywnie wysoki poziom rozwoju uzyskały także takie powiaty jak: Tychy, Żory, powiat bielski, Zabrze, Częstochowa, powiat tarnogórski, Rybnik, Dąbrowa Górnicza oraz Chorzów. Analizując wyniki dla wymienionych powiatów w zakresie określonych wskaźników częściowych należy wskazać w szczególności na: wysokie miejsce Tychów dla obszaru *Nowoczesna gospodarka*, wysoką pozycję Żor w obszarze *Szanse rozwojowe mieszkańców*, silną pozycję powiatu bielskiego w obszarze *Przestrzeń* oraz wysokie miejsce Częstochowy w odniesieniu do obszaru *Relacje z otoczeniem*.

Na przeciwnym biegunie w odniesieniu do uzyskanej wartości wskaźnika rozwoju terytorialnego znalazły się trzy powiaty, wśród których dwa obejmują typowo rolnicze tereny leżące w północnej części regionu (częstochowski i kłobucki), a trzecim jest powiat rybnicki o wyraźnie przemysłowej charakterystyce.

Relatywnie niskie pozycje w rankingu

Rysunek 1. Zmiana pozycji w rankingu ogólnym WRT w 2016 roku w stosunku do 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne.

Swoją pozycję w rankingu ogólnym WRT za 2016 r. w porównaniu do wskaźnika obliczonego dla roku 2014 poprawiło 15 powiatów, z których zdecydowanie najwyższy awans zanotowały Żory (+8), które wyraźnie poprawiły swoją pozycję w każdym z czterech obszarów, przy czym w obszarze *Szanse rozwojowe mieszkańców* uplasowały się na 3 pozycji. Z kolei największy spadek w rankingu odnotowały Siemianowice Śląskie i Chorzów, które obniżyły swoją lokatę o 5 pozycji. Chorzów najwięcej stracił w obszarze *Przestrzeń* (10 pozycji), podczas gdy Siemianowice Śląskie zanotowały bardzo duży (o 16 pozycji) spadek w odniesieniu do obszaru *Relacje z otoczeniem*. Łącznie miejsce w rankingu obniżyło 18 powiatów, a pozostałe 3 uplasowały się w 2016 roku na tym samym miejscu, na którym znajdowały się w rankingu dwa lata wcześniej.

Niedostosowanie społeczne

Koncepcja wskaźnika niedostosowania społecznego, podobnie jak wskaźnika rozwoju terytorialnego, została pierwotnie opracowana w latach 2013-2015 w ramach badania prowadzonego w związku z realizacją projektu pn. „Rozwój efektywnego systemu monitoringu polityk publicznych w województwie śląskim” przez Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego¹⁰.

Głównym celem badania nad niedostosowaniem społecznym w województwie śląskim było opracowanie indeksu syntetycznego ukazującego poziom niedostosowania społecznego w postaci jednej liczby przyporządkowanej do określonego terytorium. Indeks tego rodzaju umożliwia ukazanie tak skomplikowanego zjawiska jak niedostosowanie społeczne poprzez porównanie zjawiska w rozkładzie terytorialnym.

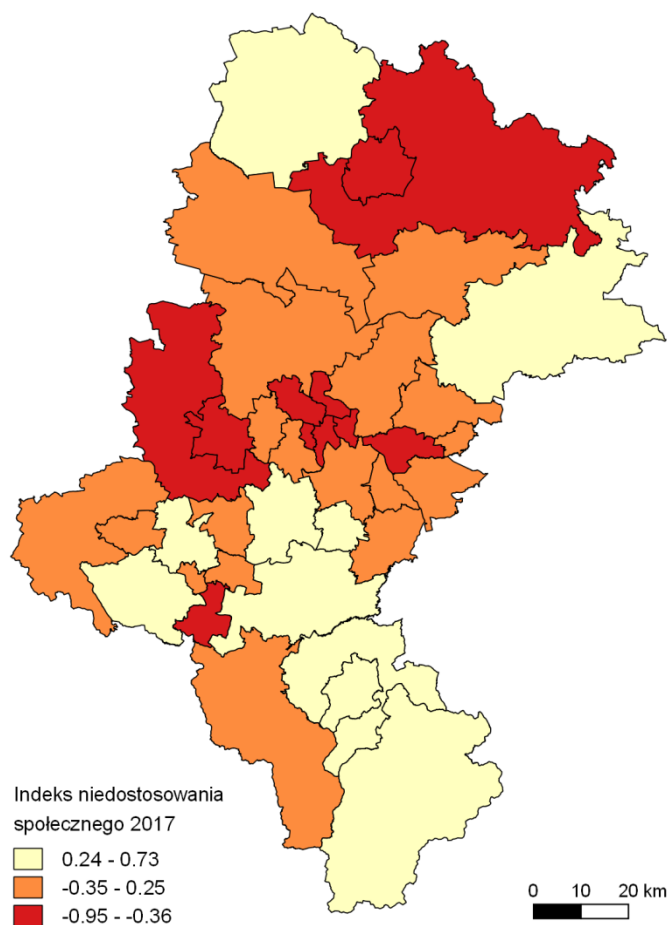
Indeks niedostosowania społecznego liczony dla roku 2017 zmienił nieco swój wymiar metodologiczny w stosunku do tego liczonego dla roku 2012. Nadal składa się on z 11 wskaźników wchodzących w skład 2 wskaźników syntetycznych oraz jednego prostego, jednakże ze względu na zmiany zachodzące w formie pozyskiwanych danych, postanowiono zastąpić liczbę zamachów samobójczych zakończonych zgonem liczbą zamachów samobójczych, liczbę osób objętych wyłącznie pomocą społeczną w postaci pracy socjalnej powiększyć do liczby osób w rodzinach objętych tego rodzaju pomocą oraz wskazać liczbę dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej tylko za drugie półrocze.¹¹ Zmianie uległa też metoda przyporządkowywania powiatów do kategorii stosowanej przy tworzeniu mapy. W 2012 r. użyto metody równych przedziałów, podczas gdy w 2017 r. kategoryzowano wg metody Jenksa¹².

¹⁰ Wynikiem badania był raport: „Moduł gospodarczy: Część I: Aktywność społeczna w województwie śląskim Część II: Niedostosowanie społeczne w województwie śląskim”, Regionalne Centrum Analiz i Planowania Strategicznego, Katowice 2015.

¹¹ Wszystkie wskaźniki odnoszą się do liczby ludności. Metodologia w „Moduł społeczny”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

¹² Naturalny Podział (Jenks) - metoda polegająca na takim podziale zmiennej na klasy, by zminimalizować wariancję w klasach a zmaksymalizować wariancję pomiędzy klasami., za: <http://manuals.pgstat.pl/przestrzenpl:menmappl:edycjapl>, 19.11.2018.

Mapa 8. Indeks niedostosowania społecznego w powiatach województwa śląskiego w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego.

graniczących ze sobą miastach jak: Chorzów, Siemianowice Śląskie i Świętochłowice. Porównanie z rokiem 2012 wykazuje też trwałość odwrotnego zjawiska. Niski poziom niedostosowania społecznego był widoczny w obu badanych latach w takich powiatach jak: powiat mikołowski, powiat pszczyński, powiat bielski, powiat wodzisławski oraz w miastach Rybnik i Bielsko-Biała.

W województwie śląskim w 2017 r. wysoki poziom niedostosowania społecznego notowały dwa powiaty subregionu północnego (Częstochowa i powiat częstochowski)¹³, Jastrzębie-Zdrój w subregionie zachodnim oraz powiaty z subregionu centralnego (Gliwice i powiat gliwicki¹⁴, Bytom, Chorzów, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec oraz Świętochłowice). Z kolei niski poziom niedostosowania widoczny był w powiecie kłobuckim w subregionie północnym, w Rybniku oraz powiecie wodzisławskim w subregionie zachodnim, w Tychach oraz powiatach: mikołowski, pszczyński i zawierciański w subregionie centralnym, a także w większości powiatów subregionu południowego (tj. Bielsko-Biała, powiat bielski oraz żywiecki).

Ze względu na zmianę metody kategoryzacji powiatów występują pewne trudności w porównywaniu wyników w czasie. Jednakże pomimo tego faktu oraz zauważalnego zmniejszonego zróżnicowania powiatów pod względem skali badanych zjawisk społecznych widać trwałość negatywnej sytuacji w takich

¹³ Dane pozyskane z KWP w Katowicach były podane łącznie dla powiatu częstochowskiego i Częstochowy, rozdzielenie ich zostało dokonane na podstawie założeń przyjętych przybliżonych w rozdziale dot. metodologii w „Moduł społeczny”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

¹⁴ Dane pozyskane z KWP w Katowicach były podane łącznie dla powiatu gliwickiego i Gliwic, rozdzielenie ich zostało dokonane na podstawie założeń przyjętych przybliżonych w rozdziale dot. metodologii w „Moduł społeczny”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2015.

4. Realizacja celów Strategii – budżet zadaniowy

W maju 2016 oraz 2017 roku do wydziałów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego oraz jednostek podległych urzędowi została wysłana ankieta monitoringowa z prośbą o przekazanie informacji nt. realizacji budżetu. Niniejsza ankieta miała na celu pozyskanie informacji dotyczących zadań realizowanych w latach 2016 i 2017, określenia celu operacyjnego Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, w który wpisuje się realizowane zadanie, wartości wydatków we wskazanych latach oraz źródła ich finansowania. Jako zadanie rozumie się działalność jednorodną, dla której można jasno określić cel, stopień wykonania (efekt) i ponoszone koszty. Ankieta została wysłana do 20 komórek organizacyjnych Urzędu oraz 4 jednostek podległych. Informacje za 2016 r. otrzymano od 18 jednostek, natomiast za 2017 od 20 jednostek.

1. Wydział Dialogu
2. Wydział Edukacji i Nauki
3. Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
4. Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego
5. Wydział Geodezji i Kartografii
6. Wydział Gospodarki, Turystyki i Sportu
7. Wydział Inwestycji
8. Wydział Kultury
9. Wydział Komunikacji Społecznej
10. Wydział Komunikacji i Transportu
11. Wydział Nadzoru Właścicielskiego
12. Wydział Projektów Własnych
13. Wydział Ochrony Środowiska
14. Wydział Terenów Wiejskich
15. Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej
16. Biuro ds. Planowania Przestrzennego
17. Pełnomocnik ds. związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym
18. Referat Europejskiej Współpracy Terytorialnej – Wydział Rozwoju Regionalnego
19. Referat Analiz Regionalnych i Ewaluacji – Wydział Rozwoju Regionalnego
20. Referat Regionalnej Strategii Innowacji – Wydział Rozwoju Regionalnego

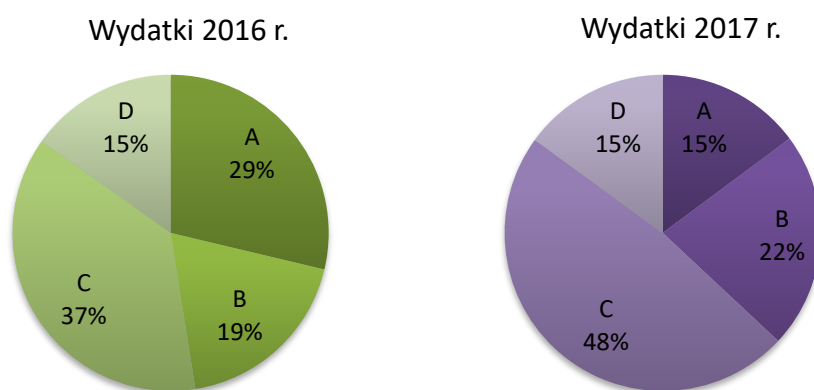
oraz 4 jednostki podległe:

1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
2. Śląskie Centrum Społeczeństwa Informacyjnego
3. Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
4. Śląskie Centrum Przedsiębiorczości

Należy zaznaczyć, że dla jasności analizy poszczególne zadania zostały przyporządkowane do jednego głównego celu i obszaru priorytetowego, co nie znaczy, że nie mogą realizować innych celów. Przedstawiona poniżej analiza dotyczy wyłącznie danych zebranych w ramach ankiety.

Informacje dotyczące realizowanych zadań zostały pogrupowane według obszarów priorytetowych Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Suma zgłoszonych wydatków przeznaczona na realizację priorytetów Strategii w 2016 r. wyniosła **1 890 574 606,31 zł**, a rok później kwota ta zmniejszyła się o 149,8 mln zł i wyniosła **1 740 763 930,69 zł**. W czasie tych dwóch lat zauważa się wzrost udziału wydatków w obszarze C: *Przestrzeń* i B: *Szanse rozwoju mieszkańców* kosztem obszaru A: *Nowoczesna gospodarka*, jednocześnie obszar D: *Relacje z otoczeniem* nie uległ zmianie.

Wykres 14. Wydatki budżetu w podziale na priorytety Strategii w latach 2016 i 2017 (udział %).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

W 2016 r. najwięcej środków przeznaczono na obszar C: Przestrzeń, w ramach którego wydatki wyniosły 706,2 mln złotych. Niewiele ponad 163 mln złotych mniej przeznaczono na obszar A: Nowoczesna gospodarka: 542,9 mln złotych. Najwyższe wydatki ze środków własnych w tym samym roku przypadły na obszar C: Przestrzeń (307,4 mln złotych) oraz D: Relacje z otoczeniem (282,1 mln złotych), co stanowiło odpowiednio 35,8% oraz 32,8% wszystkich środków z tego źródła. Równocześnie środki pozyskane z Unii Europejskiej w 2016 roku przypadły w największej części na obszar A: Nowoczesna gospodarka (382,8 mln złotych) oraz C: Przestrzeń (351,1 mln złotych), co stanowiło odpowiednio 42,7 % oraz 39,2% środków z tego źródła. W 2017 roku suma wydatków na priorytet C: Przestrzeń zwiększyła się o ponad 126 mln złotych i wyniosła 832,9 mln złotych, co stanowiło 47,8% ogółu wydatków. Jednocześnie wydatki ze środków własnych wyniosły 286,0 mln złotych (34,3%) a ze środków pozyskanych z Unii Europejskiej 494,9 mln złotych (59,4%).

Tabela 4. Wydatki budżetu w podziale na priorytety Strategii i źródła finansowania w latach 2016-2017 (zł).

Priorytet	Rok	Wydatki			Suma
		Środki z UE	Środki własne	Środki z innych źródeł	
A	2016*	382,8 mln	92,0 mln	68,1 mln	542,9 mln
	2017	206,2 mln	43,3 mln	14,4 mln	264,0 mln
B	2016*	159,2 mln	176,5 mln	19,0 mln	354,7 mln
	2017	227,4 mln	142,8 mln	13,5 mln	383,7 mln
C	2016*	351,1 mln	307,4 mln	47,7 mln	706,2 mln
	2017	494,9 mln	286,0 mln	52,0 mln	832,9 mln
D	2016*	3,1 mln	282,1 mln	1,3 mln	286,5 mln
	2017	0,5 mln	259,2 mln	0,3 mln	260,0 mln

***Dodatkowo w 2016 roku 152,6 tys. ze środków unijnych oraz 26,9 tys. ze środków własnych zostało przeznaczonych na Ewaluację ex post Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013 który wpisuje się we wszystkie obszary strategii.**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet.

PRIORYTET A

W ramach Priorytetu A „Nowoczesna gospodarka” największy strumień środków w 2016 r. był wydatkowany na realizację celu operacyjnego A.2. *Otwarty i atrakcyjny rynek pracy*. Wydano na ten cel 372,9 mln złotych, podczas gdy rok później już zaledwie 35,5 mln złotych, co stanowiło spadek o niecałe 90,5% w stosunku do roku poprzedniego. Wydatki te pochodziły głównie ze środków Unii

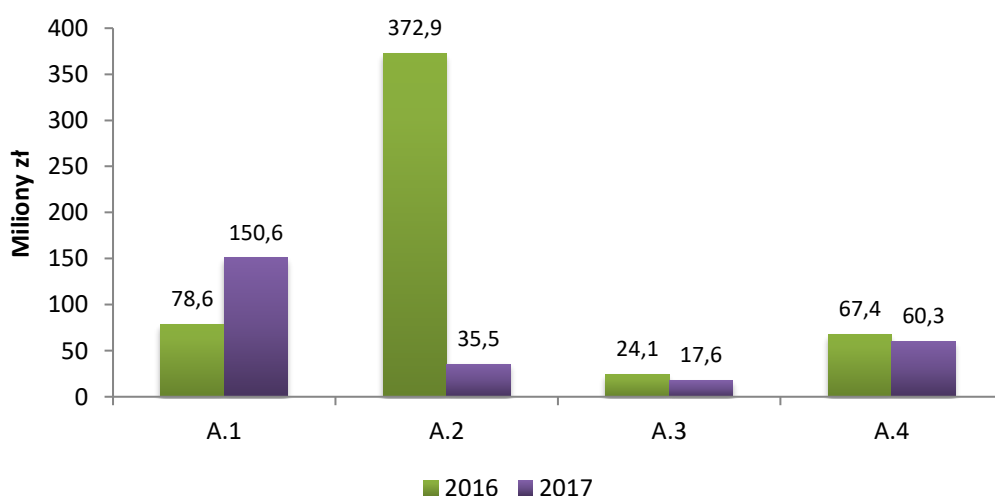
Europejskiej. W ramach analizowanego celu w 2016 roku większość środków (355,3 mln złotych) zaabsorbował Wojewódzki Urząd Pracy z przeznaczeniem na kontraktację projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego mających na celu poprawę sytuacji na rynku pracy województwa śląskiego. Rok później Europejski Fundusz Społeczny przeznaczył 19,4 mln złotych na Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego Priorytet VIII Poddziałanie 8.1.3 Zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 lat.

Duży wzrost wydatkowanych środków w 2017 r. w stosunku do roku poprzedniego przypadł na cel A.1. *Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa*. Środki wydatkowane w 2016 r. wyniosły 78,6 mln złotych a w roku następnym już 150,6 mln złotych. Głównym źródłem finansowania w 2016 roku były środki własne, które wyniosły 72,4 mln złotych, w większości zostały wykorzystane przez Śląski Regionalny Fundusz Poręczeniowy Sp. z o.o. na wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości poprzez poręczenia udzielane przedsiębiorcom mającym swoją siedzibę, bądź prowadzącym działalność na terenie woj. śląskiego. Rok później najwięcej środków pozyskano z Unii Europejskiej (126,8 mln złotych), a większość z nich zostało wykorzystane przez Śląskie Centrum Przedsiębiorczości głównie na wsparcie przedsięwzięć, które mają na celu wdrożenie w przedsiębiorstwie innowacji technologicznej.

Na cel A.4. *Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały* w 2016 r. przeznaczono 67,4 mln złotych pochodzących głównie ze środków Unii Europejskiej. W większości wykorzystane zostały przez Fundusz Górnośląski S.A. na udzielanie pożyczek obrotowych i inwestycyjnych dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających na terenie województwa śląskiego, opolskiego i małopolskiego. W 2017 r. kwota ta zmalała o 11,8% i wyniosła 60,3 mln złotych, podobnie jak rok wcześniej w większości pochodzących ze źródeł unijnych. Środki te zostały w przeważającym stopniu wydatkowane przez Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego z przeznaczeniem głównie na Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego – Priorytet IX poddziałanie 9.3.1 Wsparcie sektora ekonomii społecznej.

W latach 2016 i 2017 najmniejszy udział w wydatkach w ramach priorytetu A stanowiły zadania w ramach celu operacyjnego A.3. *Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych* (odpowiednio 24,1 mln złotych i 17,6 mln złotych). Głównym źródłem wydatkowania były środki z Unii Europejskiej. Najwięcej pieniędzy wykorzystał Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego: w 2016 r. na Priorytet I Badania i rozwój technologiczny (B+R), innowacje i przedsiębiorczość, a rok później na Oś Priorytetową II Cyfrowe śląskie.

Wykres 15. Wydatki w ramach priorytetu A w podziale na cele operacyjne w 2016 i 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety.

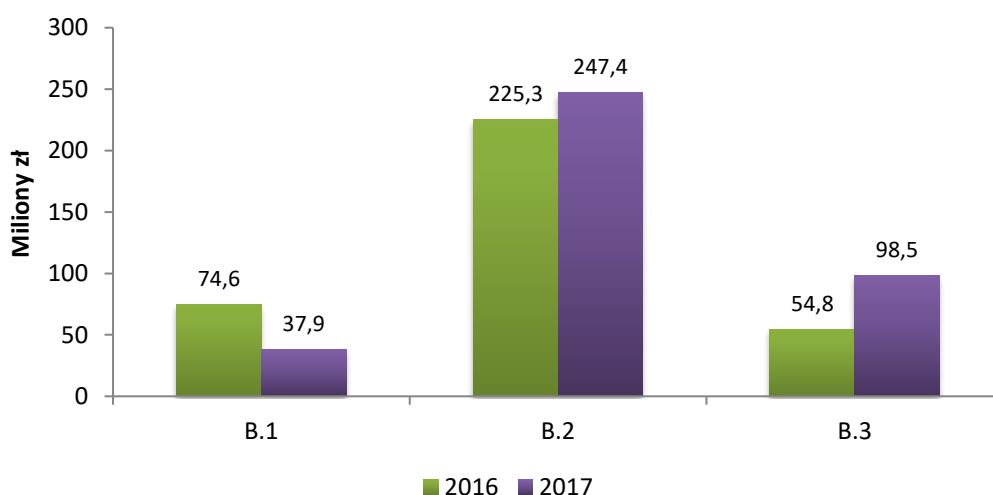
PRIORYTET B

W ramach Priorytetu B niezmiennie od kilku lat największe środki przeznaczane są na realizację celu operacyjnego *B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców*. W 2016 r. wykorzystano 225,3 mln złotych a w 2017 r. 247,4 mln złotych. W obu latach środki pochodziły w równej mierze ze środków własnych i pozyskanych z Unii Europejskiej (w 2016 r. wyniosły odpowiednio 111,8 mln złotych i 111,3 mln złotych, a rok później 114,8 mln złotych i 127,7 mln złotych). W 2016 r. najwięcej środków unijnych wykorzystał Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (85,1 mln złotych) na Priorytet II Społeczeństwo Informacyjne i Priorytet VIII Infrastruktura edukacyjna, a środków własnych Wydział Edukacji i Nauki (105,7 mln złotych) na prowadzenie szkół i placówek oświatowych. W 2017 roku najwięcej środków zostało przeznaczonych przez Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego na Oś Priorytetową XII Infrastruktura edukacyjna oraz Priorytet XI Działanie 11.1, Poddziałanie 11.1.1. Wydział Edukacji i Nauki podobnie jak rok wcześniej najwięcej środków przeznaczył na prowadzenie szkół i placówek oświatowych.

Na cel *B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców* w 2016 r. przeznaczono 54,8 mln złotych, gdzie przeważająca część środków pochodziła z Unii Europejskiej (46,6 mln złotych). Większą część pieniędzy wykorzystał Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego głównie na Priorytet IX Działanie 9.1, Poddziałanie 9.1.6. W 2017 r. kwota wykorzystana zwiększyła się o 43,7 mln złotych i wyniosła 98,5 mln złotych z czego 85,6 mln złotych stanowiły środki unijne. Podobnie jak rok wcześniej większość środków wykorzystał Wydział Europejskiego Funduszu Społecznego głównie na Priorytet IX Działanie 9.1, Poddziałanie 9.1.6 i Oś Priorytetowa V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów.

Najmniej środków w ramach Priorytetu B przeznaczono na cel operacyjny *B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa*. W 2016 r. wykorzystano 74,6 mln złotych głównie ze środków własnych (61,0 mln złotych). Większość środków zostało wykorzystanych przez Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej głównie na dofinansowanie kosztów inwestycji i zakupów inwestycyjnych. W 2017 r. wykorzystano 37,9 mln złotych (o 36,7 mln złotych mniej w stosunku do roku poprzedniego). Z czego 23,6 mln złotych pochodziło ze środków własnych. Większość wykorzystał Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Oś Priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna.

Wykres 16. Wydatki w ramach priorytetu B w podziale na cele operacyjne w 2016 i 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety.

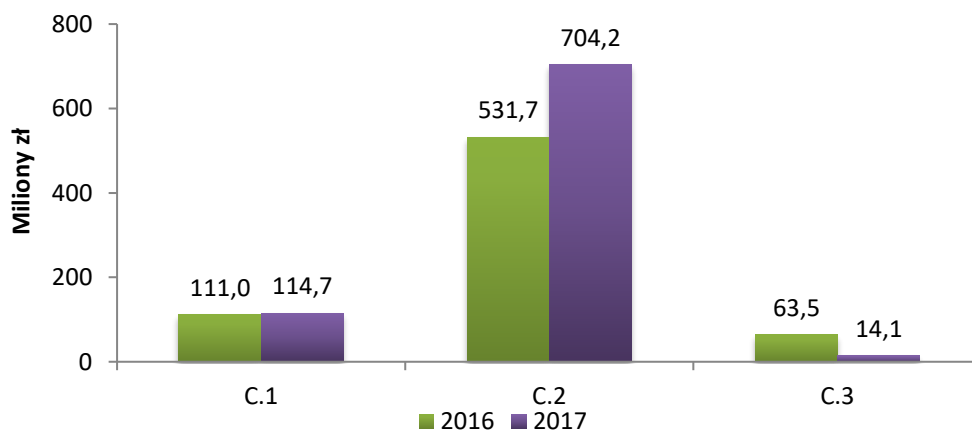
PRIORYTET C

Największe wydatki w ramach priorytetu C przypadły na realizację celu operacyjnego C.2. *Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi*. W 2016 r. kwota przeznaczona na ten cel wyniosła 531,7 mln złotych z czego 289,3 mln złotych pochodziło ze środków własnych, niewiele mniej, bo 210,7 mln, to wydatki z Unii Europejskiej. Największe wydatki poniosły Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na Priorytet VII Transport – działania w zakresie modernizacji i rozbudowy sieci drogowej oraz transportu publicznego, w szczególności projekty wspierające połączenie kluczowej sieci drogowej województwa z drogami znajdującymi się w sieci TEN-T, drogami międzynarodowymi i krajowymi, a także zwiększenie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego oraz Wydział Komunikacji i Transportu głównie na finansowanie regionalnych kolejowych przewozów pasażerskich. Rok później wydatki na ww. cel wyniosły 704,2 mln złotych, z czego 412,0 mln złotych wykorzystano ze środków Unii Europejskiej. Najwięcej wydatków przeznaczył Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na Oś Priorytetową IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna.

W ramach celu operacyjnego C.1. *Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska* w 2016 r. wykorzystano 111,0 mln złotych pochodzących głównie z Unii Europejskiej (87,7 mln złotych). Rok później wykorzystano 114,7 mln złotych i podobnie jak rok wcześniej większość środków (82,9 mln złotych) pochodziła ze środków UE. W obu latach w wykorzystaniu środków prym wiódł Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W 2016 roku w szczególności na Priorytet V Środowisko – w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej, gospodarki odpadami, poprawy jakości powietrza i wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zarządzania środowiskiem oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego. Natomiast rok później środki głównie zostały przeznaczone na Oś Priorytetową IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna.

Najmniejsze środki w obu latach zostały przeznaczone na realizację celu operacyjnego C.3. *Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni*. Kwota która została wykorzystana na ten cel w 2016 r. wyniosła 63,5 mln złotych, z czego 52,7 mln złotych stanowiły środki unijne. W 2017 r. przeznaczono na ten cel o 49,4 mln złotych mniej, czyli 14,1 mln złotych, z czego 10,6 mln złotych stanowiły środki własne. W 2016 r. Wydział Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przeznaczył większość środków na Priorytet VI Zrównoważony rozwój miast – wzmocnienie regionalnych ośrodków wzrostu i rewitalizacji terenów zdegradowanych. Rok później większość środków wykorzystał Wydział Inwestycji na rewitalizację zabytkowych budynków Łaźni Głównej i Stalarni wraz z przyległym terenem dawnej kopalni Katowice i budową niezbędną infrastruktury na potrzeby Muzeum Śląskiego.

Wykres 17. Wydatki w ramach priorytetu C w podziale na cele operacyjne w 2016 i 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety.

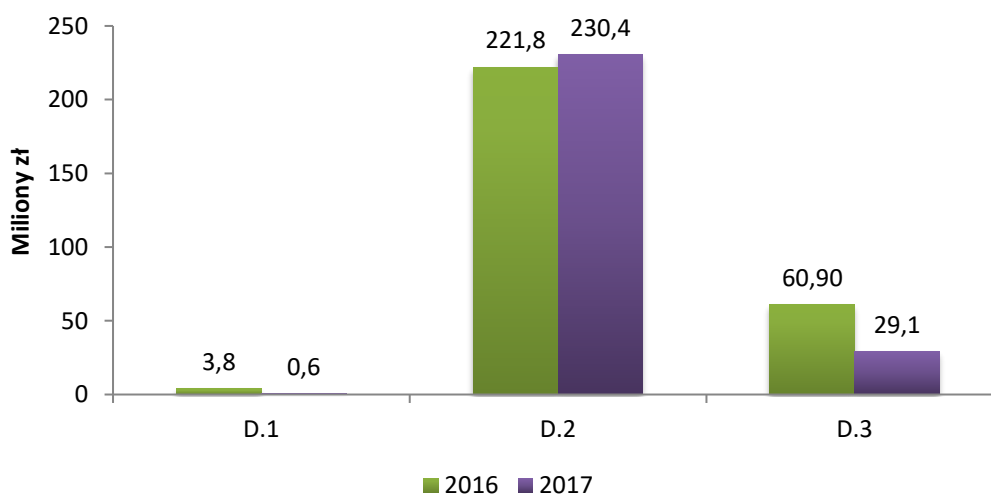
PRIORYTET D

W ramach Priorytetu D zdecydowanie najwięcej środków przeznaczono na realizację celu operacyjnego D.2. *Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego*. W 2016 roku kwota przeznaczona na ten cel wyniosła ponad 221,8 mln, a rok później 230,4 mln złotych, gdzie głównym źródłem finansowania w obu latach były środki własne. Najwięcej środków wykorzystał Wydział Kultury (w 2016 r. 142,1 mln złotych oraz w 2017 r. 154,3 mln złotych) głównie na dofinansowanie działalności wojewódzkich instytucji kultury poprzez przekazywanie dotacji podmiotowej na działalność oraz dotacji celowej na realizację zadań bieżących z zakresu kultury.

Na cel D.3. *Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych* wykorzystano w 2016 r. 60,9 mln złotych, a rok później kwota ta zmniejszyła się do 29,1 mln złotych. Cała kwota pochodziła ze środków własnych i została wykorzystana przez Górnośląskie Towarzystwo Lotnicze S.A. w głównej mierze na przekształcenie starej drogi startowej Międzynarodowego Portu Lotniczego Katowice w Pyrzowicach w drogę kołowania oraz dostosowanie pola ruchu naziemnego do CAT II, przebudowę infrastruktury przejścia granicznego MPL Katowice w terminalu A i B w zakresie bezpieczeństwa, bagażowni i strefy przylotów oraz budowę Terminala Cargo.

W ramach celu operacyjnego D.1. *Współpraca z partnerami w otoczeniu* przeznaczono w 2016 r. zaledwie 3,8 mln złotych (głównie środki własne), z czego 2,9 mln złotych wykorzystał Wydział Terenów Wiejskich. Środki zostały przeznaczone głównie na dotacje dla gmin na modernizację i budowę dróg dojazdowych do gruntów rolnych, renowację zbiornika wodnego, sprzęt pomiarowy do prowadzenia spraw związanych z ochroną gruntów rolnych. W 2017 r. wykorzystano 0,6 mln złotych z czego większość pochodziła ze środków Unii Europejskiej (364,1 tys. złotych). Pieniądze zostały wykorzystane głównie przez Referat Europejskiej Współpracy Terytorialnej na działania w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska - Polska (Interreg V-A RCz-PL) oraz Funkcjonowanie Regionalnego Punktu Kontaktowego (RPK) Programu Interreg V-A RCz- PL w województwie śląskim.

Wykres 18. Wydatki w ramach priorytetu D w podziale na cele operacyjne w 2016 i 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiety.

5. Raport wskaźnikowy

Wskaźnik	Jednostka terytorialna	2014	2015	2016	2017	2018	Źródło
Obszar priorytetowy: (A) Nowoczesna gospodarka							
PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) [zł]	Śląskie	46 499	48 670	-	-	-	GUS
PKB na 1 mieszkańca (w cenach bieżących) - Polska=100	Śląskie	104,1	104,0	-	-	-	GUS
PKB na 1 mieszkańca wg PPS (UE27=100)	Śląskie	70	71	71	-	-	EUROSTAT
Cel operacyjny: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa							
Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB [%]	Śląskie	0,57	0,61	0,53	-	-	GUS
Wartość dodana brutto na 1 pracującego w zł (ceny bieżące)	Śląskie	116 472	121 371	-	-	-	GUS
Liczba udzielonych patentów na wynalazki krajowe przez Urząd Patentowy RP na 100 tys. mieszkańców	Śląskie	8,1	6,5	10,5	7,7	-	GUS
Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wykorzystujących chronione prawami wyłącznymi projekty wynalazcze krajowych podmiotów zewnętrznych [%]	Śląskie	4,8	3,7	3,8	-	-	Publikacja GUS
Odsetek przedsiębiorstw z sektora usług wykorzystujących chronione prawami wyłącznymi projekty wynalazcze krajowych podmiotów zewnętrznych [%]	Śląskie	4,3	2,9	4,9	-	-	Publikacja GUS
Zatrudnieni w B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo [EPC]	Śląskie	4,6	5,0	4,7	-	-	GUS
Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sektora usług [%]	Śląskie	11,4	6,7	10,5	-	-	GUS
Udział przedsiębiorstw innowacyjnych – w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych [%]	Śląskie	19,9	19,6	20,7	-	-	GUS
Cel Operacyjny: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy							
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata [%]	Śląskie	63,8	64,3	66,9	68,6	-	GUS
Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 20-64 lata [%]	Śląskie	57,0	57,8	61,1	62,4	-	GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych [%]	Śląskie	19,3	20,2	23,0	26,1	-	GUS
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%]	Śląskie	9,6	8,2	6,6	5,1	-	GUS
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych z wykształceniem wyższym [%]	Śląskie	12,6	13,1	13,7	14,2	-	GUS
Odsetek przedsiębiorstw oferujących możliwości telepracy (praca zdalna, z wykorzystaniem ICT) [%]	Śląskie	11,5	-	15,6	-	12,9	Badanie ankietowe
Współczynnik przyjęć do pracy [%]	Śląskie	19,1	19,8	27,2	-	-	Publikacja GUS
Cel Operacyjny: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych							
Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia doradczego [%]	Śląskie	9,7	-	10,9	-	11,6	badanie ankietowe

Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia finansowego (preferencyjne finansowanie) [%]	Śląskie	5,6	-	5,0	-	4,8	badanie ankietowe
Odsetek przedsiębiorstw, które w ostatnim roku skorzystały ze wsparcia finansowego (bezwrotne) [%]	Śląskie	6,3	-	6,0	-	5,5	badanie ankietowe
Odsetek przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową [%]	Śląskie	23,5	-	18,9	-	27,2	badanie ankietowe
Przedsiębiorstwa (powyżej 9 pracujących) posiadające własną stronę internetową [%]	Śląskie	67,0	68,4	68,1	69,6	-	GUS
Liczba nowo zarejestrowanych spółek z udziałem kapitału zagranicznego	Śląskie	284	42	33	29	-	GUS
Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym	Śląskie	2 442	2 407	2 421	-	-	GUS
Wskaźnik wypadkowości z wyłączeniem gospodarstw indywidualnych w rolnictwie	Śląskie	7,77	7,76	7,48	-	-	GUS
Udział przedsiębiorstw przemysłowych współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej [%]	Śląskie	11,3	20,8	14	-	-	Publikacja GUS
Udział przedsiębiorstw z sektora usług współpracujących w ramach inicjatywy klastrowej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej [%]	Śląskie	9,9	40,7	27,6	-	-	Publikacja GUS
Cel operacyjny: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały							
Osoby fizyczne prowadzące działalność na terenach wiejskich na 100 osób w wieku produkcyjnym	Śląskie	12	12	12	12	-	GUS
Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców na terenach wiejskich	Śląskie	82,2	83,1	83,8	84,7	-	GUS
Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 1 000 mieszkańców w gminach do 50 tys. mieszkańców	Śląskie	87,5	88,4	88,9	89,8	-	GUS
Liczba zarejestrowanych produktów regionalnych i tradycyjnych	Śląskie	137	138	138	144	-	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Turystyczne obiekty hotelowe	Śląskie	304	306	319	327	-	GUS
Turystyczne obiekty noclegowe (bez obiektów hotelowych)	Śląskie	332	327	327	318	-	GUS
Liczba korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	Śląskie	439	469	528	570	-	GUS
Wartość dodana brutto w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo w mln zł według siedziby lokalnej jednostki działalności	Śląskie	1 395	1 275	-	-	-	GUS
Obszar priorytetowy: (B) Szanse rozwojowe mieszkańców							
Przyrost naturalny na 1000 ludności	Śląskie	-1,1	-1,9	-1,4	-1,4	-	GUS

Przeciętne trwanie życia mężczyzn [lata]	Śląskie	73,2	73,0	73,5	73,4	-	GUS
Przeciętne trwanie życia kobiet [lata]	Śląskie	80,4	80,3	80,9	80,8	-	GUS
Liczba osób pobierających renty z tytułu niezdolności do pracy z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych na 1000 mieszkańców	Śląskie	31,0	29,8	28,6	27,2	-	GUS
Wskaźnik jakości życia (pozycja w rankingu)	Śląskie	-	6	-	-	-	Diagnoza społeczna
Cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa							
Liczba lekarzy na 10 tys. ludności (personel pracujący według podstawowego miejsca pracy)	Śląskie	23,7	24,2	25,0	25,0	-	GUS
Liczba łóżek w hospicjach, zakładach opiekuńczo-leczniczych i zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych na 100 tys. ludności	Śląskie	97,47	104,49	104,76	106,7	-	GUS
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	Śląskie	4,9	4,7	4,4	4,0	-	GUS
Zgony z powodu nowotworów na 100 tys. ludności	Śląskie	289,5	302,7	306,0	-	-	GUS
Zgony z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności	Śląskie	490,0	508,0	478,2	-	-	GUS
Odsetek osób korzystających z bezpłatnych badań profilaktycznych [%]	Śląskie	26,6	-	26,5	-	25,6	badanie ankietowe
Odsetek osób uprawiających sport lub podejmujących aktywność fizyczną przynajmniej raz w tygodniu [%]	Śląskie	61,4	-	64,4	-	72,9	badanie ankietowe
Gęstość ścieżek rowerowych na 10 tys. km ² [km]	Śląskie	526,0	588,1	635,4	668,2	-	GUS
Cel Operacyjny: B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców							
Odsetek mieszkańców podnoszących w ostatnim roku swoje kwalifikacje za pomocą ICT [%]	Śląskie	17,2	-	22,4	-	17,8	badanie ankietowe
Słuchacze studiów podyplomowych na 10 tys. ludności w wieku 25-64 lat [%]	Śląskie	41,5	46,2	50,6	54,6	-	GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-24 lata [%]	Śląskie	26,5	25,6	28,2	29,6	-	GUS
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata [%]	Śląskie	36,5	37,1	39,1	41,4	-	GUS
Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25-64 lata) [%]	Śląskie	3,7	3,1	3,6	4,5	-	GUS
Odsetek osób w wieku 15-64 lata posiadających wyższe wykształcenie [%]	Śląskie	22,2	22,8	24,1	25,0	-	GUS
Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki [%]	Śląskie	46	47	48	46	51	OKE Jaworzno
Średni wynik egzaminu gimnazjalnego w części matematyczno-przyrodniczej z zakresu przedmiotów przyrodniczych [%]	Śląskie	52	49	51	52	55	OKE Jaworzno
Zdawalność egzaminu maturalnego (%)	Śląskie	71	76	78	77	-	GUS

Uczestnicy imprez organizowanych przez domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców	Śląskie	914,8	815,8	865,1	896,2	-	GUS
Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców [%]	Śląskie	22,7	-	18,6	-	-	GUS
Udział osób pozostających bez pracy powyżej dwunastu miesięcy w ogólnej liczbie osób bezrobotnych zarejestrowanych [%]	Śląskie	39,1	37,6	37,9	36,9	-	GUS
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 24 lata lub mniej [%]	Śląskie	14,2	12,5	11,3	10,4	-	GUS
Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku powyżej 45 lat [%]	Śląskie	36,8	38,7	39,4	38,9	-	GUS
Cel Operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców							
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	Śląskie	83,6	87,9	82,8	86,4	-	GUS
Współczynnik dzietności	Śląskie	1,264	1,258	1,323	1,424	-	GUS
Liczba kobiet, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia	Śląskie	21 497	19 964	18 173	16 544	-	GUS
Odsetek mieszkańców, którzy wykorzystują Internet do spraw urzędowych [%]	Śląskie	41,7	-	50,8	-	50,9	badanie ankietowe
Odsetek mieszkańców woj. śląskiego, którzy czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania [%]	Śląskie	87,3	-	90,7	-	91,8	badanie ankietowe
Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję na 1000 mieszkańców	Śląskie	28,60	25,59	23,18	24,53	-	GUS
Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (I tura) [%]	Śląskie	43,38	-	-	-	52,29	PKW
Liczba podmiotów zaliczanych do III sektora (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne) na 10 tys. mieszkańców	Śląskie	17,2	-	-	-	-	GUS
Obszar priorytetowy: (C) Przestrzeń							
Wskaźnik urbanizacji [%]	Śląskie	77,3	77,1	77,0	76,9	-	GUS
Atrakcyjność inwestycyjna województwa (pozycja w rankingu)	Śląskie	1	1	1	-	-	IBnGR
Wskaźnik struktury użytkowania gruntów	Śląskie	0,15	0,15	0,15	0,15	-	GUS
Cel operacyjny: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska							
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem [%]	Śląskie	23,5	30,7	34,7	35,9	-	GUS
Udział masy składowanych odpadów komunalnych w masie zebranych odpadów komunalnych [%]	Śląskie	81,3	62,4	64,1	59,0	-	GUS
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi w ciągu roku [dam ³]	Śląskie	368 176,5	367 257,4	371 347,2	375 928,5	-	GUS
Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do	Śląskie	29,9	29,8	30,1	30,5	-	GUS

ziemi w ciągu roku na km ² [dam ³]							
Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych	Śląskie	99,6	99,6	99,6	99,7	-	GUS
Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na km ² [ton/km ²]	Śląskie	0,83	0,83	0,74	0,70	-	GUS
Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na km ² [ton/km ²]	Śląskie	3 020,79	3 142,75	3 135,32	-	-	GUS
Udział powierzchni obszarów chronionych w powierzchni ogółem [%]	Śląskie	22,2	22,2	22,0	22,0	-	GUS
Zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych	Śląskie	27,5	27,1	27,1	28,1	-	GUS
Jakość wód podziemnych % udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć krajowa) - I	Śląskie	0	3	3	3	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć krajowa) - II	Śląskie	27	14	31	19	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć krajowa) - III	Śląskie	32	46	39	54	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć krajowa) - IV	Śląskie	35	32	22	19	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć krajowa) - V	Śląskie	6	5	5	6	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć regionalna) - I	Śląskie	0	0	0	0	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć regionalna) - II	Śląskie	38	39	40	36	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć regionalna) - III	Śląskie	50	52	51	52	-	WIOŚ
Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć regionalna) - IV	Śląskie	10	7	7	10	-	WIOŚ

Jakość wód podziemnych (% udział punktów pomiarowych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów) (sieć regionalna) - V	Śląskie	2	2	2	2	-	WIOŚ
Jakość wód powierzchniowych (% JCWP dobrego i powyżej dobrego potencjału ekologicznego, badanych w ramach danego typu monitoringu wód powierzchniowych)	Śląskie	24	24	8	18	-	WIOŚ
Jakość wód powierzchniowych (% JCWP dobrego i powyżej dobrego stanu ekologicznego, badanych w ramach danego typu monitoringu wód powierzchniowych)	Śląskie	28	31	9	10	-	WIOŚ
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem [hm ³]	Śląskie	381,9	377,9	371,3	380,8	-	GUS
Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB [GWh]	Śląskie	0,120	0,117	-	-	-	GUS
Cel operacyjny: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi							
Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających jakość transportu publicznego dość dobrze [%]	Śląskie	41,1	-	48,9	-	49,9	badanie ankietowe
Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających jakość transportu publicznego bardzo dobrze [%]	Śląskie	13,1	-	10,6	-	14,9	badanie ankietowe
Widzowie i słuchacze teatrów i instytucji muzycznych na 1 tys. mieszkańców – pozycja wśród województw	Śląskie	6	6	7	5	-	GUS
Przewozy pasażerów środkami komunikacji miejskiej [mln osób]	Śląskie	436,5	416,7	413,7	406,1	-	GUS
Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa: Katowice a miastem Bielsko-Biała [godz.]	Śląskie	1,05	1,09	1,02	1,05	-	pkp.pl
Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa: Katowice a miastem Częstochowa [godz.]	Śląskie	1,38	1,29	1,30	1,31	-	pkp.pl
Czas przejazdu transportem kolejowym między stolicą województwa: Katowice a miastem Rybnik [godz.]	Śląskie	1,00	0,59	1,05	1,03	-	pkp.pl
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Metropolia Górnośląska	1 409	1 402	1396	1389	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Metropolia Górnośląska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	709	706	703	701	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Bielska	1 140	1 139	1136	1135	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	635	636	635	637	-	GUS

Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Częstochowska	1 441	1 429	1414	1402	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Częstochowska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	272	271	269	268	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Rybnicka	1 017	1 013	1009	1008	-	GUS
Gęstość zaludnienia [osoby/km ²]	Aglomeracja Rybnicka i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	652	651	649	649	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Rybnicka	82,7	83,7	84,0	84,1	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Rybnicka i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	79,4	80,2	80,5	80,8	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Metropolia Górnośląska	106,6	108,1	108,8	110,0	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Metropolia Górnośląska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	104,4	105,9	106,5	107,7	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Bielska	137,4	139,1	140,4	141,6	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	126,9	128,2	129,0	129,8	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Częstochowska	115,9	117,2	117,9	119,0	-	GUS
Zarejestrowane podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców ogółem	Aglomeracja Częstochowska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	104,1	105,1	106,0	107,1	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Bielska	4,90	4,20	3,2	2,5	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Bielska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	4,80	4,10	3,1	2,4	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Częstochowska	8,50	6,50	5,0	3,7	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Częstochowska i jej bezpośrednie	8,60	6,50	4,9	3,7	-	GUS

	otoczenie funkcjonalne						
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Rybnicka	5,30	4,80	4,0	3,0	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Aglomeracja Rybnicka i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	4,90	4,40	3,8	2,8	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Metropolia Górnośląska	6,10	5,30	4,3	3,5	-	GUS
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	Metropolia Górnośląska i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	5,90	5,20	4,3	3,4	-	GUS
Liczba gospodarstw rolnych realizujących programy rolno-środowiskowe	Śląskie	1 534	1 331	1 064	846	832	UMWSL TW
Cel operacyjny: C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni							
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%]	Śląskie	0,391	0,396	0,397	0,426	-	GUS
Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej ogółem [%]	Śląskie	65,67	66,39	68,51	69,40	-	GUS
Udział terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej w miastach w powierzchni ogółem [%]	Śląskie	2,3	2,3	2,3	2,2	-	GUS
Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (bardzo dobrze) [%]	Śląskie	11,1	-	17,0	-	16,4	badanie ankietowe
Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (dobrze) [%]	Śląskie	43,8	-	41,2	-	36,7	badanie ankietowe
Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności	Śląskie	2,12	2,22	2,41	2,69	-	GUS
Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych [ha]	Śląskie	183	135	65	52	-	GUS
Obszar priorytetowy: (D) Relacje z otoczeniem							
Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały	Śląskie	-3 531	-	-1 128	-986	-	GUS
Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały [osoby]	Śląskie	-3 633	-3 449	-3 428	-3 260	-	GUS
Cel operacyjny: D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu							
Liczba wystaw międzynarodowych w województwie – pozycja wśród województw	Śląskie	6	6	5	5	-	GUS
Liczba wystaw za granicą – pozycja wśród województw	Śląskie	3	4	6	5	-	GUS
Liczba wspólnych projektów realizowanych przez uczelnie wyższe z partnerami zagranicznymi/krajowymi	Śląskie	-	281	-	324	-	badanie ankietowe

Liczba organizacji, których członkiem jest Województwo	Śląskie	2	2	2	2	-	UMWSL GP
Liczba inicjatyw o charakterze międzynarodowym realizowanych przez regionalne organizacje gospodarcze	Śląskie	4	6	7	13	-	badanie ankietowe
Cel operacyjny: D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa Śląskiego							
Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających je pozytywnie [%]	Śląskie	79,5	-	89,3	-	-	badanie ankietowe
Odsetek osób spoza województwa zadowolonych z pobytu na terenie województwa śląskiego [%]	Śląskie	93	91	93	84	-	ŚOT
Średnia ocena zadowolenia z pobytu na terenie województwa śląskiego wśród osób spoza województwa [pkt]	Śląskie	4,5	4,4	-	-	-	ŚOT
Liczba imprez objęta honorowym patronatem Prezydenta RP w województwie	Śląskie	6	12	9	19	-	www.prezydent.pl
Liczba studentów zagranicznych	Śląskie	1 279	-	1282	-	-	badanie ankietowe
Liczba studentów z innych województw	Śląskie	19 139	-	19146	-	-	badanie ankietowe
Liczba turystów (krajowych i zagranicznych) korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	Śląskie	2 017 940	2 147 365	2 409 144	2 596 643	-	GUS
Turyści zagraniczni korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	Śląskie	321 719	328 606	366 956	374 751	-	GUS
Saldo migracji gminnych na pobyt stały na 1000 osób	Śląskie	-1,6	0,0	-1,0	-0,9	-	GUS
Cel operacyjny: D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych							
Liczba destynacji z lotniska Pyrzowice - linie pasażerskie regularne	Ożarówice	34	35	39	51	-	GTL
Liczba destynacji z lotniska Pyrzowice - cargo	Ożarówice	7	7	8	9	-	GTL
Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Pyrzowicach (przyjazdy) [osoby]	Ożarówice	1 320 300	1 511 452	1 587 020	1 932 679	-	GUS
Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Pyrzowicach (wyjazdy) [osoby]	Ożarówice	1 353 626	1 536 606	1 617 359	1 953 216	-	GUS
Lokata portu lotniczego w Pyrzowicach w ogólnym ruchu pasażerów w portach lotniczych w Polsce	Ożarówice	4	4	4	4	-	GUS
Przeładunek towarów w porcie lotniczym Pyrzowice (wyładunek) [t]	Ożarówice	6 385	6 970	7 515	8 932	-	GUS
Przeładunek towarów w porcie lotniczym Pyrzowice (załadunek) [t]	Ożarówice	6 297	5 778	7 341	8 409	-	GUS
Lokata portu lotniczego w Pyrzowicach w ogólnym przeładunku towarów w portach lotniczych w Polsce	Ożarówice	2	2	2	2	-	GUS
Przewóz ładunków transportem samochodowym (za granicę) [tys. ton]	Śląskie	8 785	8 853	9 773	-	-	GUS
Przewóz ładunków transportem samochodowym (z za granicę) [tys. ton]	Śląskie	8 338	7 698	9 752	-	-	GUS

Przewóz ładunków transportem kolejowym (Import-PKP CARGO) w tys. t	Śląskie	19 996	19 472	22663	24251	-	PKP CARGO
Przewóz ładunków transportem kolejowym (export-PKP CARGO) w tys. t	Śląskie	42 442	42 753	38207	36180	-	PKP CARGO
Przewóz ładunków transportem kolejowym linia LHS (import+export-PKP LHS) w mln. t	-	10,7	9,7	10,0	-	-	raport roczny LHS
Obrót ładunkami w Euroterminalu Sławków tys. ton	Sławków	1 073	1 037	909	1073	-	Euroterminal
Obrót ładunkami w Euroterminalu Sławków UTI (TEU)	Sławków	84 184	116 488	118000	166000	-	Euroterminal
Długość dróg krajowych o twardej nawierzchni [km]	Śląskie	1 221,6	1 222,1	1 220,9	1 228,4	-	GUS
Gęstość dróg krajowych [km]	Śląskie	9,91	9,91	9,90	9,96	-	GUS

6. Monitoring Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030

Diagnoza¹⁵

Mimo, że województwo śląskie jest traktowane jako region przemysłowy, to użytki rolne w stanowią ponad połowę powierzchni regionu. Przy zatrudnieniu na poziomie 2,2% w sektorze rolniczym, tworzy on 0,6% PKB.

Użytkowanie gruntów

Nieprzerwanie od 2010 r. do 2017 r. województwo śląskie posiadało najmniejszą w kraju powierzchnię użytków rolnych oraz powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej. Wynosiły one odpowiednio 371 445 ha (30,1% powierzchni województwa) oraz 364 977 ha (29,6% powierzchni województwa). Największą powierzchnią użytków rolnych oraz użytków rolnych w dobrej kulturze dysponowało od kilku lat województwo mazowieckie (w roku 2017: 1 939 628 ha i 1 928 915 ha), co stanowiło ok. 54% powierzchni województwa. Niemniej jednak w 2017 r. największym udziałem użytków rolnych oraz użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w powierzchni województwa charakteryzowało się województwo wielkopolskie (odpowiednio: 59,4% i 59,1%), a na 2. miejscu województwo kujawsko-pomorskie (odpowiednio: 59,3% i 59%).

Tabela 5. Powierzchnia użytkowania gruntów w województwie śląskim w latach 2010-2017.

Lata /użytkowanie gruntów (ha)	Powierzchnia ogółem w gospodarstwach rolnych	Powierzchnia zalesiona w gospodarstwach rolnych	Użytki rolne	Użytki rolne w dobrej kulturze rolnej
2010	447 509	29 648	391 197	371 509
2011	502 643	51 743	408 366	402 686
2012	436 500	28 907	377 386	364 419
2013	434 688	26 994	382 552	369 526
2014	412 525	20 917	366 263	360 896
2015	400 909	19 101	356 706	350 362
2016	415 249	23 693	368 805	362 625
2017	420 606	23 781	371 445	364 977

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

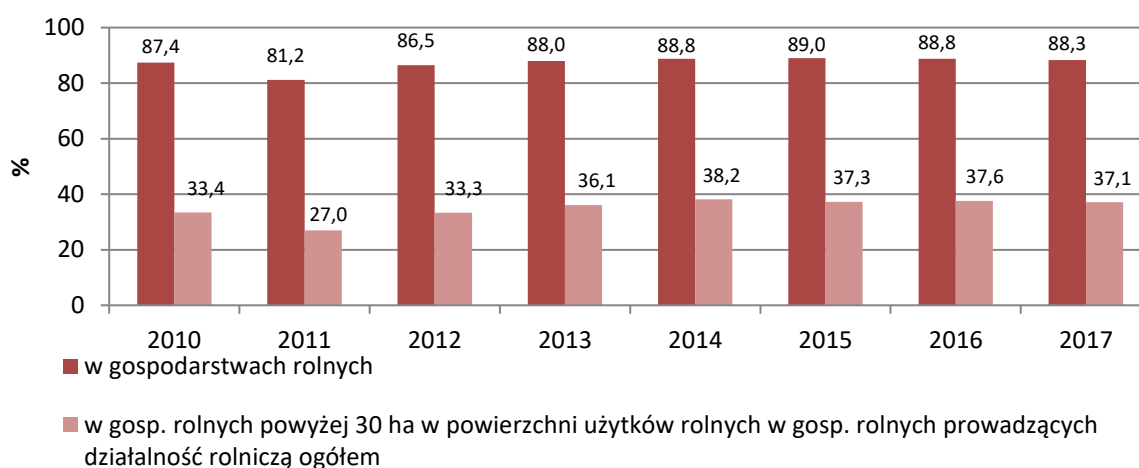
W regionie powierzchnia ogółem gruntów rolnych w gospodarstwach rolnych w 2017 r. kształtowała się na poziomie 420 606 ha, co uplasowało region na 15. miejscu w kraju. Mimo, że w porównaniu z rokiem 2016 odnotowano wzrost o 5 357 ha powierzchni użytków, czyli o 1,3%, to analizując tendencję od 2010 r. wartość ta systematycznie spadała. W odniesieniu do innych województw mniejszą powierzchnią gruntów gospodarstw rolnych w 2017 r. odnotowano jedynie w województwie lubuskim (414 919 ha), a największą w województwie mazowieckim (2 244 490 ha). Analizując udział procentowy tych użytków w powierzchni województwa ogółem, największą wartość na poziomie 65,6% zanotowano właśnie w województwie lubuskim, a w dalszej kolejności w województwie wielkopolskim (64,5%). W województwie śląskim udział ten wynosił zaledwie 34,1%, co uplasowało region w dalszym ciągu na 15. miejscu w kraju. Podobne tendencje towarzyszyły terenom zalesionym w gospodarstwach rolnych. Zarówno w regionie jak i w kraju spadała ich

¹⁵ Począwszy od 2010 roku zastosowano nową definicję gospodarstwa rolnego. Różnice w powierzchni ogólnej gospodarstw rolnych i powierzchni użytków rolnych w 2010 roku wynikają ze zmiany definicji gospodarstwa rolnego, zgodnie z którą, gospodarstwa rolne nie obejmują posiadaczy użytków rolnych nie prowadzących działalności rolniczej oraz posiadaczy do 1 ha użytków rolnych prowadzących działalność rolniczą o małej skali.

powierzchnia, a województwo śląskie od 2014 r. do 2017 r. zajmowało systematycznie 12. miejsce w kraju pod względem ich wielkości. Udział terenów zalesionych w powierzchni województwa w 2017 r. wynosił zaledwie 1,9%.

Spada udział użytków rolnych w powierzchni w gospodarstwach rolnych. W 2010 r. wynosił on 87,4% (8. miejsce w kraju), a w 2017 r. 88,3% (10. miejsce). W ujęciu przestrzennym, największy udział użytków rolnych w 2017 r. w gospodarstwach rolnych w kraju zaobserwowano w województwie dolnośląskim (95%), opolskim (94,9%) oraz lubuskim (94,2%), a najmniejszy w województwie małopolskim (82,1%), podkarpackim (83,1%) i podlaskim (84,2%). Udział użytków rolnych w gospodarstwach rolnych powyżej 30 ha w powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą ogółem w 2010 r. wynosił 33,4%, podczas gdy w 2017 r. 37,1%. W analizowanym okresie województwo śląskie zajmowało systematycznie 9. miejsce w kraju w tym zakresie. W latach 2010-2017 w regionie towarzyszył naprzemienny wzrost i spadek udziału użytków rolnych w gospodarstwach rolnych oraz w gospodarstwach rolnych powyżej 30 ha w powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą ogółem.

Wykres 19. Użytki rolne w % powierzchni według siedziby użytkownika w województwie śląskim w latach 2010-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Województwo śląskie od lat jest w posiadaniu najmniejszej powierzchni w kraju gruntów ornych. W 2017 r. powierzchnia ta wyniosła 277 731 ha. Dla porównania największą powierzchnią w kraju (1 489 768 ha) dysponowało województwo wielkopolskie. Region w latach 2010-2017 zajmował także regularnie przedostatnie miejsce w kraju w wielkości powierzchni upraw wieloletnich oraz łąk i pastwisk trwałych oraz 14. miejsce w powierzchni pasz zielonych na gruntach ornych.

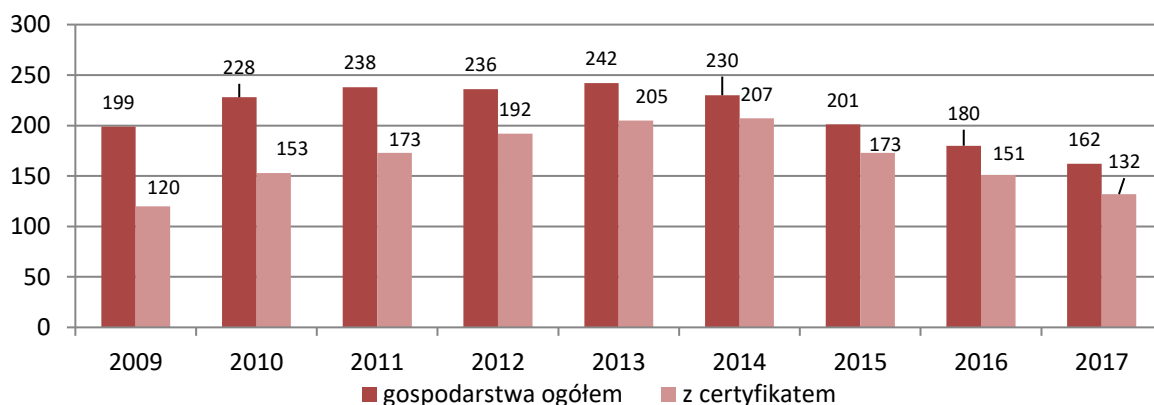
Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych na cele nierolnicze w 2016 r. w województwie śląskim wynosiła 249 ha, tj. ok 6% udziału krajowego. W podziale na kierunki wyłączenia było to 15 ha na tereny komunikacyjne i transportowe, 128 ha na tereny osiedlowe, 54 ha na tereny przemysłowe, a także 13 ha na użytki kopalne i 39 ha na inne cele.

Gospodarstwa rolne

W zakresie liczby gospodarstw rolnych ogółem region w latach 2009-2017 zajmował przedostatnie miejsce w kraju, przy czym na ostatnim miejscu z najmniejszą liczbą gospodarstw plasowało się województwo opolskie. Liderem w liczbie gospodarstw były województwa warmińsko-mazurskie oraz podlaskie. Do roku 2013 obserwowany był wzrost liczby gospodarstw rolnych w regionie natomiast od roku 2014 odnotowywano spadek ich liczby. W 2017 r. w województwie śląskim funkcjonowały 162 gospodarstwa rolne, w których powierzchnia użytków rolnych ogółem wynosiła 3 726 ha. Analogiczna sytuacja dotyczyła ekologicznych gospodarstw rolnych

z certyfikatem¹⁶. W 2017 r. funkcjonowało ich 132, a ich powierzchnia użytków rolnych wynosiła 2 973 ha. Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem od 2009 roku do 2014 r. rosła, po czym zaczęła maleć. Udział powierzchni użytków rolnych w użytkach rolnych ogółem w ekologicznych gospodarstwach rolnych z certyfikatem w 2017 r. wynosił 0,80% i był to najmniejszy udział w całym analizowanym okresie lat.

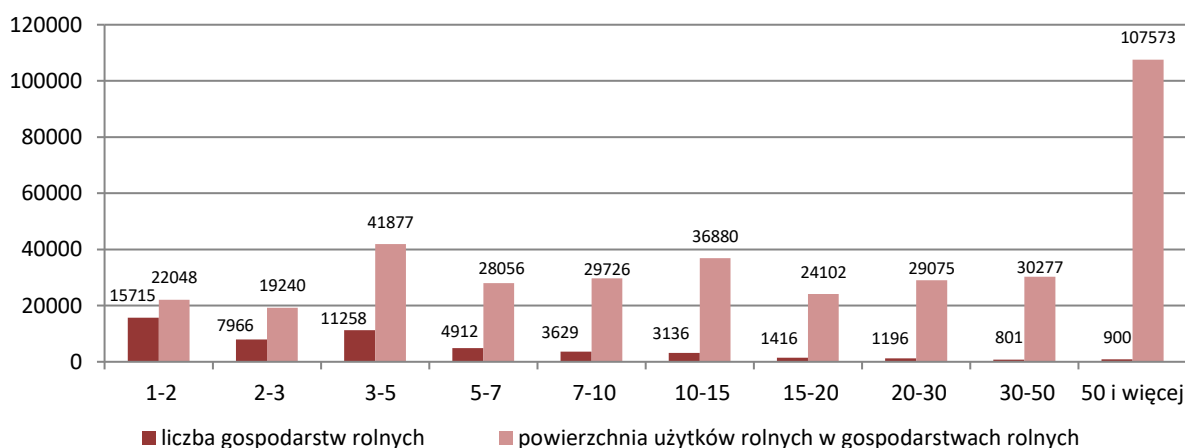
Wykres 20. Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych ogółem i z certyfikatem w województwie śląskim w latach 2009-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Liczba gospodarstw rolnych posiadających użytki rolne wynosiła 54 635 (w tym 54 500 gospodarstw indywidualnych), co stanowiło ok. 3,9% gospodarstw rolnych w Polsce posiadających użytki rolne. Aż 93,2% gospodarstw rolnych posiadało grupy obszarowe użytków rolnych powyżej 1 ha. Największa liczba gospodarstw rolnych obejmowała gospodarstwa od 1 do 2 ha użytków rolnych, a następnie od 3 do 5 ha, z kolei najmniejsza od 30 do 50 ha. W 2017 r. powierzchnia gospodarstw rolnych ogółem posiadających użytki rolne wynosiła 371 445 ha (w tym 346 757 ha w gospodarstwach indywidualnych). Natomiast największe powierzchnie liczone w hektarach dotyczyły użytków rolnych powyżej 50 ha i więcej (107 573 ha), a najmniejsze od 2-3 ha (19 240 ha). W przypadku gospodarstw indywidualnych sytuacja jest podobna.

Wykres 21. Liczba gospodarstw rolnych ogółem posiadających użytki rolne (liczba bezwzględna) wraz z jej powierzchnią (w hektarach) według grup obszarowych użytków rolnych w województwie śląskim w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opracowania GUS „Użytkowanie gruntów i powierzchnia zasiewów w 2017 r.”.

¹⁶ Ekologiczne gospodarstwa rolne (z certyfikatem) – Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

W 2016 r., ponad połowa gospodarstw specjalizowała się w uprawach polowych (58%). W dalszej kolejności były to odpowiednio gospodarstwa: typu mieszane – różne uprawy i zwierzęta (18,3%), specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi (8,5%), specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi (4,1%), mieszane – różne zwierzęta (3,2%), specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (2,5%), mieszane – różne uprawy (1,6%) oraz specjalizujące się w uprawach trwałych (0,7%). Niesklasyfikowanych gospodarstw typu rolniczego było 2,9%. W przypadku gospodarstw indywidualnych sytuacja była analogiczna.

Średnia powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych ogółem w 2016 r. wynosiła 6,77 ha. Województwo śląskie zajęło 13. miejsce w kraju w tym zakresie, a liderem było województwo zachodniopomorskie z wartością 28,7 ha. Mniejszą średnią powierzchnię użytków rolnych w gospodarstwach rolnych posiadały województwa: świętokrzyskie (5,8 ha), podkarpackie (4,4 ha) i małopolskie (4,0 ha).

Produkcja rolnicza

Dynamika globalnej produkcji rolniczej ogółem w województwie śląskim rosła z roku na rok, z poziomu 91,8% w 2013 r., do 116% w 2016 r. Region w 2016 r. zajął 2. miejsce w kraju w tym zakresie, a tuż przed nim uplasowało się województwo lubelskie z wartością 116,7%. Wzrost dynamiki globalnej produkcji rolniczej w regionie na przełomie lat 2013-2016 jest dość wysoki, ponieważ w latach 2013-2015 region zajmował przedostatnie miejsce w rankingu województw. Wzrost dynamiki w 2016 r. w porównaniu do roku ubiegłego został odnotowany w 13 województwach w kraju. Spadek zarejestrowano w województwach: podlaskim, pomorskim oraz zachodniopomorskim. W przypadku dynamiki globalnej produkcji roślinnej i zwierzęcej w województwie śląskim również odnotowano jego wzrost. W 2016 r. dynamika dla produkcji roślinnej wynosiła 117,1% (5. miejsce w kraju) a dla zwierzęcej 115,1% (1. miejsce w kraju).

Produkcja rolnicza dzieli się na produkcję roślinną i zwierzęcą. Udział towarowej produkcji rolniczej roślinnej w 2016 r. w województwie śląskim wynosił 36,6% (12. miejsce w kraju) i była ona zdecydowanie mniejsza od produkcji zwierzęcej, która wynosiła 63,4% (5. miejsce w kraju). W porównaniu do roku poprzedniego struktura produkcji zmieniła się o 1,2 pp. na korzyść produkcji roślinnej. Najwyższe wyniki dotyczące struktury towarowej produkcji roślinnej w regionie odnotowano w 2013 r. (43,3%), a dla zwierzęcej w 2010 r. (68,6%). W analizowanym okresie lat 2009-2016 struktura produkcji zwierzęcej była zawsze wyższa od produkcji roślinnej. Najwyższą strukturą produkcji roślinnej w 2016 r. pochwalić się mogło województwo dolnośląskie (74,6%), a najmniejszą województwo podlaskie (7,8%). W przypadku produkcji zwierzęcej największa struktura produkcji zwierzęcej odnotowana została w województwie podlaskim (92,2%), a najmniejsza w województwie dolnośląskim (25,4%).

Produkcja roślinna

W latach 2009-2017 w województwie śląskim zaobserwowano wzrost powierzchni upraw, zbiorów oraz plonów z 1 ha upraw rolniczych: roślin oleistych i kukurydzy na ziarno. Spadek plonów z 1 ha odnotowały jedynie takie uprawy rolnicze, jak: kukurydza na zielonkę czy rośliny strączkowe. Spadek wskaźnika zaobserwowano również w przypadku powierzchni i zbiorów ziaren słonecznika. Analizując wartości powyższych wskaźników za 2017 r. można stwierdzić, że województwo śląskie na tle pozostałych województw w kraju odznaczało się dość słabymi wynikami. Jedynie w przypadku plonów z 1 ha kukurydzy na ziarno, region zajął 2. miejsce w kraju (województwo śląskie: 76,6 dt, Polska: 71,5 dt). Wysoka pozycja województwa w ramach tego wskaźnika utrzymywana jest od kilkunastu lat.

Tabela 6. Powierzchnia upraw rolniczych w poszczególnych województwach w 2017 r. (ha).

Województwo	kukurydza na ziarno	kukurydza na zielonkę	rośliny strączkowe	rośliny oleiste	ziarno słonecznika
Dolnośląskie	74 495	11 302	8 770	126 799	648
Kujawsko-pomorskie	71 130	60 500	17 314	101 934	0
Lubelskie	31 464	28 859	44 910	92 385	47
Lubuskie	21 113	8 315	10 940	37 092	235
Łódzkie	23 273	41 634	14 725	23 208	255
Małopolskie	24 628	7 413	9 272	11 022	35
Mazowieckie	56 232	110 596	24 374	50 059	162
Opolskie	46 937	12 169	4 993	73 633	9
Podkarpackie	27 257	3 046	8 388	25 242	825
Podlaskie	14 943	111 014	13 864	16 276	534
Pomorskie	8 402	18 337	20 551	81 105	116
Śląskie	18 070	9 995	5 133	20 601	101
Świętokrzyskie	5 775	7 254	16 958	8 639	4
Warmińsko-mazurskie	9 759	31 318	27 934	69 248	30
Wielkopolskie	118 548	122 588	22 460	111 905	237
Zachodniopomorskie	10 079	11 666	21 795	106 845	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Tabela 7. Plony z 1 ha wybranych upraw rolniczych w poszczególnych województwach w 2017 r. (dt).

Województwo	kukurydza na ziarno	kukurydza na zielonkę	rośliny strączkowe	rośliny oleiste	ziarno słonecznika
Dolnośląskie	73,3	446	21,5	30,5	23,3
Kujawsko-pomorskie	72,5	487	27,2	30,5	0,0
Lubelskie	67,6	564	25,4	31,7	21,6
Lubuskie	77,8	405	14,1	25,2	28,9
Łódzkie	69,7	549	17,6	28,1	18,3
Małopolskie	72,3	455	26,5	29,6	16,2
Mazowieckie	66,2	472	19,0	24,1	23,7
Opolskie	76,6	446	28,1	31,1	25,9
Podkarpackie	71,9	439	24,3	23,6	16,3
Podlaskie	70,3	510	24,0	32,0	11,0
Pomorskie	69,7	466	22,3	32,1	14,0
Śląskie	76,6	445	21,4	28,8	16,9
Świętokrzyskie	59,8	490	21,4	28,1	23,0
Warmińsko-mazurskie	57,8	488	24,3	27,9	20,6
Wielkopolskie	73,1	472	23,3	28,1	28,4
Zachodniopomorskie	55,2	393	16,7	25,7	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

W 2017 r. powierzchnia zasiewów zbóż wyniosła 210 334 ha i w analizowanym okresie spadła o 16 421 ha ogółem, czyli o 7,2%. Region od lat charakteryzuje się najmniejszą powierzchnią zasiewów zbóż na tle pozostałych województw i od roku 2013 zajmował niezmiennie 15. miejsce w kraju. Niemniej jednak w latach 2009-2017 w województwie śląskim odnotowano wzrost zbiorów i plonów zbóż z 1 ha, a od roku 2016 region zajmował 12. miejsce w kraju w przypadku zbiorów ogółem. W przypadku plonów zbóż z 1 ha województwo śląskie w roku 2017 zajmowało 6. miejsce ogółem w kraju.

Powierzchnia zbóż podstawowych w województwie śląskim w 2017 r. zajmowała 175 077 ha ogółem. W latach 2009-2017 spadek odnotowano wyłącznie dla powierzchni zasiewów żyta, jęczmienia i owsa oraz dla zebranych zbiorów żyta. Od kilkunastu lat największy udział w powierzchni zbóż podstawowych dysponowała powierzchnia zasiewów pszenicy (w 2017 r. około 40,8%), następnie pszenżyta (ok 21,7%), jęczmienia (19,2%), żyta (11,2%) i owsa (7,1%). Pszenica dominowała także w przypadku plonów z 1 ha oraz zebranych zbiorów (także w gospodarstwach indywidualnych).

Do gatunków zbóż, które w 2017 r. zwiększyły swoją powierzchnię zasiewów w stosunku do roku poprzedniego należą: pszenica, żyto oraz jęczmień. Wszystkie ważniejsze gatunki zbóż w 2017 r. plonowały na poziomie wyższym niż w 2016 r., oprócz żyta, który w 2017 r. uzyskał niewielki spadek. Warto zwrócić uwagę, że w przypadku plonów owsa z 1 ha w 2017 r. województwo śląskie w porównaniu z pozostałymi regionami zajmowało 2. miejsce w kraju.

Tabela 8. Powierzchnia wybranych upraw rolniczych (produkcji roślinnej) ogółem w poszczególnych województwach w 2017 r. (ha).

Województwo	zboże	zboża podstawowe	w tym				
			pszenica	żyto	jęczmień	owies	pszenżyto
Dolnośląskie	530 981	429 352	263 138	16 977	82 830	17 847	48 560
Kujawsko-pomorskie	617 411	490 358	212 427	63 014	104 911	10 255	99 751
Lubelskie	829 131	707 105	322 387	44 457	115 146	76 002	149 113
Lubuskie	197 739	165 077	56 429	30 211	25 797	8 526	44 114
Łódzkie	627 823	506 634	123 328	127 531	62 931	44 871	147 973
Małopolskie	221 663	170 538	91 928	3 253	33 154	17 713	24 490
Mazowieckie	910 948	685 622	171 758	153 346	57 641	96 931	205 946
Opolskie	336 106	270 406	151 083	9 515	68 392	5 700	35 716
Podkarpackie	229 459	176 836	97 260	9 884	22 730	22 390	24 572
Podlaskie	419 331	244 570	54 504	50 251	21 871	43 804	74 140
Pomorskie	401 753	345 601	159 952	59 426	37 173	27 282	61 768
Śląskie	210 334	175 077	71 482	19 640	33 607	12 434	37 914
Świętokrzyskie	245 221	213 060	85 062	14 365	48 312	15 390	49 931
Warmińsko-mazurskie	368 877	314 996	143 231	35 376	42 912	22 194	71 283
Wielkopolskie	1 046 864	791 106	211 454	171 284	150 482	43 431	214 455
Zachodniopomorskie	408 355	375 775	176 430	64 692	45 895	26 471	62 287

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Tabela 9. Plony z 1 ha wybranych upraw rolniczych (produkcji roślinnej) ogółem w poszczególnych województwach w 2017 r. (dt).

Województwo	zboże	zboża podstawowe	w tym				
			pszenica	żyto	jęczmień	owies	pszenżyto
Dolnośląskie	52,0	49,7	53,8	37,1	82 830	17 847	48 560
Kujawsko-pomorskie	46,5	44,0	50,2	31,5	104 911	10 255	99 751
Lubelskie	43,9	44,5	52,4	31,7	115 146	76 002	149 113
Lubuskie	45,0	42,4	48,3	33,9	25 797	8 526	44 114
Łódzkie	36,3	35,6	42,6	28,0	62 931	44 871	147 973
Małopolskie	40,6	37,6	41,1	31,1	33 154	17 713	24 490
Mazowieckie	32,8	31,1	36,8	26,2	57 641	96 931	205 946
Opolskie	58,5	56,7	62,9	41,0	68 392	5 700	35 716
Podkarpackie	39,1	35,4	38,5	28,0	22 730	22 390	24 572
Podlaskie	31,2	30,4	34,4	25,4	21 871	43 804	74 140
Pomorskie	42,8	44,3	54,4	32,4	37 173	27 282	61 768
Śląskie	44,0	41,6	48,2	30,5	33 607	12 434	37 914
Świętokrzyskie	32,6	32,7	36,0	25,4	48 312	15 390	49 931
Warmińsko-mazurskie	39,4	40,3	46,5	32,6	42 912	22 194	71 283
Wielkopolskie	45,3	42,8	50,5	33,4	150 482	43 431	214 455
Zachodniopomorskie	43,6	44,8	52,0	35,2	45 895	26 471	62 287

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Produkcja zwierzęca

Pogłowie bydła w województwie śląskim w grudniu 2017 r. liczyło 120 120 sztuk i było mniejsze niż przed rokiem o 2 572 sztuki, tj. o 2,1%. W latach 2009-2017 rok 2016 charakteryzował się największą liczebnością bydła w regionie. Liczebność stada bydła w województwie śląskim w 2017 r. stanowiła 2% pogłowia bydła w kraju i tym samym region zajął 12. miejsce względem pozostałych regionów. Najwięcej pogłowia bydła w kraju występowało w województwie mazowieckim (1 122 311 sztuk) oraz

w wielkopolskim (999 290 sztuk) i podlaskim (992 846 sztuk), z kolei najmniej w województwach: lubuskim (77 631 sztuk), zachodniopomorskim (92 529 sztuk) i podkarpackim (80 535 sztuk). Obsada bydła w województwie śląskim w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych w grudniu 2017 r. wynosiła 32,3 szt. i tym samym region zajął 7. miejsce w kraju.

W latach 2009-2017 w województwie śląskim spadło pogłowie świń¹⁷ odpowiednio o 75 401 sztuk, tj. o ok 24%. W 2017 r. pogłowie trzody chlewnej ogółem w regionie ukształtowało się na poziomie 241 171 sztuk i w porównaniu z rokiem poprzednim nieznacznie zmalało. W analizowanym okresie lat największe pogłowie świń odnotowano w 2010 r. (323 008 szt.). Największy udział w krajowym pogłowie świń od lat posiadało województwo wielkopolskie, a najmniejsze województwo lubuskie. Województwo śląskie w roku 2017 zajmowało 11. miejsce w kraju (ogółem), a jego udział w krajowym pogłowie świń wynosił ok 2%. Obsada trzody chlewnej w województwie śląskim w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych, w grudniu 2017 r. wynosiła 64,9 szt. Region od 2010 r. regularnie zajmowało 6. miejsce w krajowym rankingu w tym zakresie.

Pogłowie owiec w województwie śląskim w grudniu 2017 r. liczyło 13 359 sztuk i było większe niż przed rokiem o 752 sztuk, tj. o 6%. W latach 2009-2017 rok 2017 charakteryzował się największą populacją owiec w regionie. Udział województwa śląskiego w krajowym pogłowie owiec w grudniu 2017 r. wyniósł 5% i tym samym region zajął 9. miejsce w kraju. Najwięcej owiec występowało w województwach: małopolskim (85 687 szt.), podlaskim (25 985 szt.) i wielkopolskim (22 878 szt.), z kolei najmniej w województwach: opolskim (2 857 szt.), świętokrzyskim (4 308 szt.) i zachodniopomorskim (5 506 szt.).

Liczebność drobiu ogółem w grudniu 2017 r. ukształtowała się na poziomie 8 648 702 sztuk i była większa niż przed rokiem o 1 964 905 sztuk, tj. o 29,4%. Na przełomie lat 2009-2017, największą liczebność drobiu ogółem odnotowano w 2010 r. na poziomie 8 687 443 sztuk. Udział województwa śląskiego w krajowym pogłowie drobiu ogółem w grudniu 2017 r. wyniósł 4,5% i tym samym region zajął 7. miejsce w kraju. Województwa mazowieckie (40 052 419 szt.), wielkopolskie (3 8115 090 szt.) i podlaskie (13 118 085 szt.) charakteryzowały się największą liczebnością drobiu w kraju. Natomiast najmniejszą populację drobiu ogółem odnotowano w województwach: opolskim (4 164 698 szt.), małopolskim (5 208 056 szt.) i podkarpackim (5 696 191 szt.). Wśród drobiu zdecydowanie dominują kury (97,9% populacji drobiu ogółem). Pozostałe 2,1% populacji stanowiły gęsi, kaczki i indyki.

Tabela 10. Pogłowie bydła, owiec oraz drobiu ogółem w poszczególnych województwach w 2017 r. (szt).

Województwo	Pogłowie bydła	Pogłowie trzody chlewnej	Pogłowie owiec	Drób
Dolnośląskie	100 266	193 847	14 805	6 429 174
Kujawsko-pomorskie	518 668	1 313 860	6 712	12 268 177
Lubelskie	361 669	587 557	18 339	7 754 596
Lubuskie	77 631	148 563	6 056	6 054 713
Łódzkie	464 955	1 188 768	14 049	12 671 128
Małopolskie	162 631	190 487	85 687	5 208 056
Mazowieckie	1 122 311	1 110 871	6 212	40 052 419
Opolskie	122 861	410 269	2 857	4 164 698
Podkarpackie	80 535	161 700	18 855	5 696 191
Podlaskie	992 846	295 346	25 985	13 118 085
Pomorskie	210 243	768 115	15 659	6 156 766
Śląskie	120 120	241 171	13 359	8 648 702
Świętokrzyskie	156 978	232 275	4 308	5 876 391
Warmińsko-mazurskie	452 208	519 269	7 274	8 378 328
Wielkopolskie	999 290	4 266 753	22 878	38 115 090
Zachodniopomorskie	92 529	279 356	5 506	11 520 673

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

¹⁷ Stan w końcu listopada. Od 2014 roku stan w grudniu.

Analizując w województwie śląskim w latach 2009-2017¹⁸ liczbę zwierząt gospodarskich (bydło, owce, kozy, konie, trzoda chlewna, drób) w sztukach przeliczeniowych w LSU¹⁹ ogółem i w gospodarstwach indywidualnych, a także obsadę zwierząt w sztukach dużych na 1 hektar użytków rolnych w latach 2010-2017, obserwuje się ich spadek na poziomie 12%. Porównując jednak rok 2017 do roku 2016, odnotowano wzrost powyższych dwóch wskaźników o około 5%. W przypadku liczby zwierząt gospodarskich w sztukach przeliczeniowych w LSU ogółem, region w 2017 r. zajął 10. miejsce w kraju (233 734 szt.) oraz 11. miejsce w przypadku gospodarstwach indywidualnych (203 649 szt.), a lokalizacja regionu w latach 2009-2017 w rankingu krajowym oscylowała w przedziale 11-13. miejsca. Natomiast w przypadku obsady zwierząt w sztukach dużych na 1 hektar użytków rolnych, województwo śląskie zajęło już 7. miejsce w kraju (0,63 szt.), a pozycja regionu w latach 2010-2017 w krajowym rankingu wahała się w przedziale 5.-7. miejsca. Województwo wielkopolskie od lat charakteryzuje się w kraju największą liczbą zwierząt gospodarskich w sztukach przeliczeniowych w LSU ogółem i w gospodarstwach indywidualnych, jak również w obsadzie zwierząt w sztukach dużych na 1 hektar użytków rolnych.

¹⁸ Od 2013 r. dane dotyczące pogłowia koni i kóz zbierane są co trzy lata. Dane prezentowane w roku 2014 i 2015 pochodzą z czerwca 2013 roku, natomiast dane prezentowane w roku 2017 pochodzą z czerwca 2016 roku.

¹⁹ LSU – przeliczeniowa sztuka duża (SD), jest to wielkość umowna.

Raport wskaźnikowy

Tabela 11. Raport wskaźnikowy Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.

Cel operacyjny	Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Pożądany trend – 2020 r. i 2030 r.	Źródło
A1. Wysoka konkurencyjność produktów rolnych regionu oraz rozwój rolnictwa wykorzystujący lokalne uwarunkowania środowiskowe	Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON w sekcji A i C dział 10 PKD	501	493	507	444	408	413	wzrost	BDL
	Liczba ekologicznych gospodarstw rolnych	236	242	230	201	180	162	wzrost	BDL
	Udział powierzchni użytków rolnych ekologicznych gospodarstw rolnych w użytkach rolnych ogółem (%)	1,47	1,48	1,89	1,63	1,19	0,80	wzrost	BDL
	Średnia cena gruntów rolnych (zł/ha)	25 936	25 599	33 794	33 705	33 414	38 779	wzrost	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
A2. Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich	Liczba produktów zarejestrowanych na liście produktów tradycyjnych	130	136	137	138	138	144	wzrost	UMWSL
	Liczba pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych	-	-	-	123	126	120	wzrost	BDL
	<i>Liczba pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych - obszary wiejskie</i>	-	-	-	66	65	65	wzrost	BDL
	Liczba turystycznych obiektów noclegowych	617	621	636	633	646	645	wzrost	BDL
	<i>Liczba turystycznych obiektów noclegowych - obszary wiejskie</i>	215	221	219	222	229	231	wzrost	BDL
	Liczba udzielonych noclegów	4 631 977	4 557 062	4 689 559	4 945 725	5 450 366	5 810 348	wzrost	BDL
A3. Rosnący potencjał generowania i absorbowania innowacji przez gospodarkę obszarów wiejskich	Wartość nakładów inwestycyjnych w gospodarce narodowej wg sekcji A PKD 2007	-	-	-	206 830	179 335	-	wzrost	BDL
A4. Rozwój odnawialnych źródeł energii w oparciu o uwarunkowania	Udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii (% energii produkowanej w województwie)	7,1	5,0	6,6	5,8	4,1	2,8	wzrost	BDL

środowiskowe oraz rolnictwo	Liczba instalacji OZE	-	-	-	-	-	259	wzrost	Urząd Regulacji Energetyki
A5. Dostępność udogodnień podnoszących atrakcyjność biznesową obszarów wiejskich	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	38 320	37 183	36 859	36 213	34 617	34 840	wzrost	BDL
	<i>Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - obszary wiejskie</i>	7 688	7 684	8 172	7 595	7 568	7 562	wzrost	BDL
B.1. Dostępność usług publicznych oraz infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój mieszkańców na obszarach wiejskich	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	74,4	77,5	83,6	87,9	82,8	86,4	wzrost	BDL
	<i>Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%) - obszary wiejskie</i>	68,3	72,2	79,1	83,7	78,5	82,0	wzrost	BDL
	Średni wynik z matematyki na egzaminie gimnazjalnym	46,63	47,07	46,00	47,25	47,78	45,76	wzrost	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
	Średni wynik z j. polskiego na egzaminie gimnazjalnym	65,99	62,36	69,08	61,88	68,71	69,76	wzrost	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie
	Udział ludności korzystającej z oczyszczalni w ludności ogółem (%)	76,2	76,9	78,8	80,2	80,7	80,8	wzrost	BDL
	<i>Udział ludności korzystającej z oczyszczalni w ludności ogółem (%) - obszary wiejskie</i>	40,6	41,2	44,4	47,5	48,3	48,7	wzrost	BDL
	Udział korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem (%)	93,6	93,6	95,6	95,7	95,7	95,8	wzrost	BDL
	<i>Udział korzystających z instalacji wodociągowej w ludności ogółem (%) - obszary wiejskie</i>	81,8	82,0	87,7	88,0	88,2	88,3	wzrost	BDL
	Udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem (%)	70,9	71,5	75,8	77,3	77,8	78,0	wzrost	BDL
	<i>Udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem (%) - obszary wiejskie</i>	33,0	34,5	44,3	46,8	48,0	48,4	wzrost	BDL
	Udział korzystających z instalacji gazowej w ludności ogółem (%)	62,6	62,5	62,4	62,3	62,2	62,3	wzrost	BDL

	<i>Udział korzystających z instalacji gazowej w ludności ogółem (%) - obszary wiejskie</i>	81,8	82,0	87,7	88,0	88,2	88,3	wzrost	BDL
	Liczba mieszkańców przypadająca na 1 przychodnię	1 686	1 702	1 634	1 624	1 587	1 596	wzrost	BDL
	<i>Liczba mieszkańców przypadająca na 1 przychodnię - obszary wiejskie</i>	2 245	2 265	2 258	2 272	2 274	2 285	wzrost	BDL
	Liczba porad ambulatoryjnych udzielonych w ciągu roku na 1 mieszkańca	4,1	4,2	4,2	4,4	4,5	4,4	wzrost	BDL
	<i>Liczba porad ambulatoryjnych udzielonych w ciągu roku na 1 mieszkańca - obszary wiejskie</i>	3,5	3,6	3,6	3,8	3,8	3,8	wzrost	BDL
B.2. Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców	Poziom dostępu do dóbr i usług rynkowych w miejscu zamieszkania	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	wzrost	badanie ankietowe
B.3. Ograniczona presja funkcji mieszkaniowych na zasoby środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich	Wskaźnik pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (%)	63,4	65,3	65,7	66,4	68,5	69,4	wzrost	BDL
B.4. Zintegrowane społeczności lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej	Liczba NGO	10 147	10 649	11 193	11 859	12 529	13 043	wzrost	Baza REGON BDL
	<i>Liczba NGO - obszary wiejskie</i>	2 353	2 450	2 538	2 689	2 839	2 954	wzrost	BDL
	Frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych	-	-	43,4	-	-	-	wzrost	Państwowa Komisja Wyborcza
C1. Ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich	Powierzchnia form ochrony przyrody (ha)	273 574,80	273 643,58	273 644,58	273 727,92	271 871,65	271 803,48	wzrost	BDL
	Udział ścieków przemysłowych i komunalnych oczyszczanych w ściekach wymagających oczyszczenia	82,4	82,6	81,6	84,4	85,0	84,3	wzrost	BDL

	Liczba urzędzeń i obiektów ochrony środowiska i gospodarki wodnej na wsi	260	267	275	275	274	275	wzrost	BDL
	Udział punktów pomiarowych jakości wód podziemnych w poszczególnych klasach jakości w stosunku do ogólnej liczby punktów pomiarowych (%)							wzrost	Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Katowicach
	I klasa (sieć krajowa/sieć regionalna)	0/0	0/0	0/0	3/0	3/0	3/0		
	II klasa (sieć krajowa/sieć regionalna)	20/43	10/31	27/38	14/39	31/40	19/36		
	III klasa (sieć krajowa/sieć regionalna)	57/44	57/57	32/50	46/52	39/51	54/52		
	IV klasa (sieć krajowa/sieć regionalna)	20/11	33/10	35/10	32/7	22/7	19/10		
	V klasa (sieć krajowa/sieć regionalna)	3/2	3/2	6/2	5/2	5/2	6/2		
	Udział JCWP o dobrym stanie w ogólnej liczbie JCWP (%)	30	29	28	31	9	10	wzrost	Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska w Katowicach
C2. Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych	Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych zrehabilitowanych i zagospodarowanych (ha)	364	93	183	135	65	52	wzrost	BDL
C3. Rozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich	Liczba imprez masowych	-	706	740	854	817	760	wzrost	BDL
	<i>Liczba imprez masowych - obszary wiejskie</i>	-	48	54	57	47	55	wzrost	BDL
	Liczba uczestników imprez masowych	-	2 574 989	3 402 389	3 540 181	3 640 527	3 627 919	wzrost	BDL
	<i>Liczba uczestników imprez masowych - obszary wiejskie</i>	-	99 410	116 493	119 113	112 168	135 090	wzrost	BDL
C4. Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich	Liczba inicjatyw promocyjnych podejmowanych przez samorząd województwa śląskiego, realizowanych w oparciu o walory obszarów wiejskich	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	wzrost	UM WSL
	Liczba inicjatyw promocyjnych o charakterze ponadlokalnym (udział min. 2 gmin i więcej)	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	wzrost	badanie ankietowe

D1. Wykorzystanie rynków regionalnych aglomeracji i lokalnych ośrodków rozwoju do sprzedaży produktów i usług wytworzonych na obszarach wiejskich	Liczba punktów zbytu produktów lokalnych	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	wzrost	badanie ankietowe
D2. Infrastrukturalne powiązanie obszarów wiejskich i obszarów miejskich	Długość dróg powiatowych o twardej nawierzchni na 100 km ²	151,8	153,2	155,0	153,3	154,1	154,7	wzrost	BDL
	Długość linii komunikacji miejskiej na wsi (km)	1 938	2 010	1 974	1 913	1 826	1 980	wzrost	BDL
D3. Tworzenie relacji i partnerstwa w ramach lokalnych obszarów funkcjonalnych	Ilość ponadlokalnych inicjatyw rozwojowych	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	bd.	wzrost	badanie ankietowe

Przedsięwzięcia

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Wydział Terenów Wiejskich, dotyczącymi stanu realizacji przedsięwzięć ujętych w *Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030* na 127 zgłoszonych przedsięwzięć 110 zostało zrealizowanych, zrealizowanych w części, bądź też pozostają w trakcie realizacji. Ponad 8% z przedsięwzięć ujętych w ww. Strategii (17) pozostało niezrealizowanych.

Tabela 12. Stan realizacji przedsięwzięć ujętych w Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030.

Cel operacyjny	Przedsięwzięcia	Stan realizacji
A1. Wysoka konkurencyjność produktów rolnych regionu oraz rozwój rolnictwa wykorzystujący lokalne uwarunkowania środowiskowe.	Informacja i sieci współpracy	
	P1.Forum wymiany informacji i współpracy integrujące instytucje działające na obszarach wiejskich.	W trakcie realizacji
	P2.Organizowanie współpracy ponadregionalnej ukierunkowanej na rozwój specjalizacji rolniczych województwa.	W trakcie realizacji
	P3.Działania informacyjne, edukacyjne i organizacyjne sprzyjające konsolidacji producentów.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P4.Tworzenie sieci powiązań producent – przetwórcia – konsument w regionie.	W trakcie realizacji
	P5.Wsparcie tworzenia sieci współpracujących instytucji otoczenia rolnictwa i instytucji aktywizujących lokalną społeczność (m.in. instytucje doradztwa rolniczego, grupy producenckie, jednostki samorządu terytorialnego ich związki i stowarzyszenia, KSOW, LGD, LGR, Izba Rolnicza, KGW, kółka rolnicze, inne instytucje branżowe).	W trakcie realizacji
	P6.Wizyty studyjne umożliwiające wymianę doświadczeń i promowanie dobrych praktyk w rozwoju gospodarstw.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P7.Wydawnictwa drukowane i internetowe służące podwyższaniu wiedzy i wymianie doświadczeń w środowisku rolnym regionu.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P8.Różnorodne formy szkoleń adresowane do rolników i przetwórców.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Produkcja i marketing	
	P9.Kreowanie marki śląskiej żywności.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P10.Rozwijanie działalności małych przetwórci, np. przetwórci mleka, mięsa, warzyw, owoców, wędzarnie na szlaku rybnym.	Nie zrealizowano
	P11.Tworzenie inkubatorów przetwórstwa rolnego zorientowanych na firmy innowacyjne i firmy rozwijające produkty lokalne.	W trakcie realizacji
	P12.Kampania promująca lokalnych producentów oraz lokalne produkty tradycyjne i ekologiczne skierowana do mieszkańców miast województwa śląskiego oraz wspierająca rozwój sprzedaży bezpośredniej.	W trakcie realizacji
P13.Systematycznie aktualizowany katalog produktów i producentów rolnych województwa śląskiego.	Nie zrealizowano	

	P14.Kampania informacyjna w zakresie sprzedaży bezpośredniej (zagadnienia podatkowe, sanitarne i weterynaryjne).	W trakcie realizacji
	P15.Rozwiązania technologiczno-organizacyjne i miejsca (targowiska i inne punkty sprzedaży w miastach i na obszarach wiejskich) umożliwiające sprzedaż bezpośrednią produktów rolnych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P16.Działania technologiczno-organizacyjne i marketingowe wspierające nawiązywanie bezpośrednich kontaktów między rolnikami, producentami żywności a konsumentami, w tym powstawanie kooperatyw spożywczych producent-odbiorca.	W trakcie realizacji
	P17.System atestacji żywności, Cross-Compliance.	W trakcie realizacji
	P18. Wdrażanie programów rolno-środowiskowo-klimatycznych w produkcji rolniczej.	W trakcie realizacji
	P19.Odbudowa potencjału rybackiego.	W trakcie realizacji
	P20.Promocja rolniczych produktów niszowych np. kapłon, gęsina, gołębie, króliki, jagnięcina.	W trakcie realizacji
	P21.Prowadzenie kontrolowanej gospodarki w zakresie zwierzyny łownej i chronionej.	W trakcie realizacji
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P22.Prowadzenie efektywnych prac melioracyjnych na obszarach wiejskich uwzględniających wymagania ochrony środowiska.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P23.Doradztwo dla samorządów powiatowych oraz promocja wśród rolników działań związanych ze scalaniem gruntów rolnych.	W trakcie realizacji
A2. Rozwój działalności gospodarczych wykorzystujących rolnictwo oraz uwarunkowania środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich.	Produkcja i marketing	
	P24.Instrumenty, w tym finansowe, wspierające tworzenie mikro i małych firm na obszarach wiejskich.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P25.Promocja oferty gospodarstw agroturystycznych, turystyki wiejskiej, zagród edukacyjnych — wydawnictwa, systemy rezerwacji internetowej.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Planowanie i programowanie	
	P26.Kontynuacja programu Owca Plus.	W trakcie realizacji
	P27.Wojewódzki program ochrony i rozwoju pszczelarstwa (w aspekcie produktów i w aspekcie przyrodniczym).	Nie zrealizowano
	P28.Program wsparcia tradycyjnych produktów rzemieślniczych.	W trakcie realizacji
	P29.Program promujący rozwój przydomowych ogrodów (zachowanie tradycyjnych odmian, uprawy ekologiczne).	W trakcie realizacji
A3. Rosnący potencjał generowania i absorbowania innowacji przez gospodarkę obszarów wiejskich.	Informacja i sieci współpracy	
	P30.Wymiana doświadczeń z regionami i ośrodkami o wysokim poziomie innowacyjności.	W trakcie realizacji
	P31.Bank dobrych praktyk innowacyjnych realizowanych w regionie.	Nie zrealizowano
	P32.Baza liderów innowacji.	Nie zrealizowano
	Edukacja	

	P33. Projekty edukacyjne wspierające kreatywność i innowacyjność mieszkańców obszarów wiejskich.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P34. Konkursy o tematyce innowacyjnej.	W trakcie realizacji
	P35. Wspieranie rozwoju nowoczesnego szkolnictwa zawodowego o profilu rolniczym.	Nie zrealizowano
	Innowacje i technologie	
	P36. Promowanie atutów obszarów wiejskich województwa śląskiego dla działalności innowacyjnych – warunki przyrodnicze, powiązania komunikacyjne z aglomeracjami.	W trakcie realizacji
	P37. Tworzenie nowych technologii w oparciu o funkcjonowanie grup operacyjnych Europejskich Partnerstw Innowacji (EPI).	Nie zrealizowano
A4. Rozwój odnawialnych źródeł energii w oparciu o uwarunkowania środowiskowe oraz rolnictwo.	Przestrzeń i infrastruktura	
	P38. Budowa instalacji: biogazowni rolniczych, instalacji do produkcji biopaliw (bioetanol, biodiesel), ogniw fotowoltaicznych, dedykowanych kotłów biomasowych (lokalne elektrociepłownie).	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P39. Zagospodarowanie istniejących obiektów hydrotechnicznych oraz budowa nowych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii wodnych i uwzględnieniem wymogów zachowania ciągłości korytarzy ekologicznych.	Nie zrealizowano
	P40. Budowa instalacji wiatrowych z uwzględnieniem wymogów ochrony krajobrazu.	Nie zrealizowano
	Edukacja	
	P41. Stworzenie bazy dobrych praktyk w zakresie możliwości obniżenia kosztów produkcji rolnej z wykorzystaniem OZE.	W trakcie realizacji
	Planowanie i programowanie	
P42. Program pilotażowy na rzecz wykorzystania uwarunkowań środowiskowych dla rozwoju OZE.	W trakcie realizacji	
A5. Dostępność udogodnień podnoszących atrakcyjność biznesową obszarów wiejskich.	Informacja	
	P43. Wdrażanie lokalnych i ponadlokalnych systemów promocji walorów inwestycyjnych oraz obsługi inwestora na obszarach wiejskich.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Edukacja	
	P44. Programy wspierające rozwój kompetencji zawodowych i przedsiębiorczych dzieci i młodzieży na obszarach wiejskich.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P45. Szkolenia i kursy wspierające przekwalifikowanie zawodowe mieszkańców obszarów wiejskich.	W trakcie realizacji
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P46. Infrastrukturalne wzbogacanie obszarów o potencjalnie wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
P47. Wykorzystywanie narzędzi planowania przestrzennego dla godzenia rozwoju	W trakcie realizacji, Zrealizowano	

	biznesu na obszarach wiejskich z zasadami rozwoju zrównoważonego.	
	P48.Stworzenie regionalnej bazy dobrych praktyk planowania przestrzennego na obszarach wiejskich.	Nie zrealizowano
B.1. Dostępność usług publicznych oraz infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój mieszkańców na obszarach wiejskich.	Edukacja	
	P49.Programy edukacyjne w szkołach promujące atrakcyjność obszarów wiejskich i wzmacniające tożsamość lokalną dzieci i młodzieży.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P50.Stworzenie konkurencyjnej oferty nauczania, w tym tzw. szkół plenerowych wykorzystujących możliwości kształcenia w kontakcie z przyrodą.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P51.Programy i projekty kulturalne realizowane w szkołach.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Usługi publiczne	
	P52.Stworzenie systemu informacji o dostępności usług publicznych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P53.Programy profilaktyki zdrowotnej oraz dostępność do podstawowej opieki medycznej w szkołach.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P54.Programy i projekty profilaktyki zdrowotnej adresowane do różnych grup wiekowych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P55.Budowa i modernizacja dróg, ciągów pieszych i rowerowych poprawiająca bezpieczeństwo mieszkańców na drodze.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P56.Energooszczędne oświetlenie ulic.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P57.Realizacja brakujących odcinków infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej oraz kontrolowanego systemu zbierania ścieków do zbiorników bezodpływowych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P58.Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P59.Budowa punktowej i liniowej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, w tym infrastruktura rowerowa, boiska, siłownie plenerowe, place zabaw.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
P60.Wdrażanie zasad planowania przestrzennego ograniczających rozpraszanie zabudowy.	W trakcie realizacji, Zrealizowano	
B.2. Oferta lokalnych firm zapewniająca dostęp do dóbr i usług rynkowych warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców.	Informacja	
	P61.Promowanie wśród firm możliwości wykorzystywania dla swojego rozwoju popytu na obszarach wiejskich.	W trakcie realizacji
	Usługi rynkowe	
	P62.Tworzenie udogodnień dla firm działających w branży usług z zakresu opieki nad dziećmi i ludźmi starszymi.	W trakcie realizacji
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P63.Planowanie i kreowanie centrów usługowo-handlowych gmin i miejscowości.	W trakcie realizacji
P64.Rozbudowa szlaków turystyczno-rekreacyjnych jako stref rozwoju usług czasu wolnego – gastronomia, wypożyczalnie rowerów itp.	W trakcie realizacji	

	P65.Rozwój dostępu do szerokopasmowego Internetu oraz sieci LTE.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
B.3. Ograniczona presja funkcji mieszkaniowych na zasoby środowiskowe i kulturowe obszarów wiejskich.	Informacja i partycypacja	
	P66.Akcje edukujące mieszkańców na temat wartości lokalnej kultury, przyrody i krajobrazu oraz możliwości udziału każdego mieszkańca w działaniach ochronnych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P67.Informacja w przestrzeni o wyjątkowych walorach obiektów i miejsc.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P68.Promowanie zasad rozwoju zrównoważonego w planowaniu przestrzennym.	W trakcie realizacji
B.4. Zintegrowane społeczności lokalne i wysoka aktywność mieszkańców w podejmowaniu działań na rzecz społeczności lokalnej.	Informacja i partycypacja	
	P69.Promowanie działań integrujących społeczność lokalną (hobby, wydarzenia kulturalne i historyczne oraz lokalne).	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P70.Akcje typu „Sprzątamy naszą wieś”.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P71.Stworzenie strony internetowej „Śląska Wieś” – promocja obszarów wiejskich, wydarzenia kulturalne, informacje stowarzyszeń, instytucji kultury, informacje o możliwościach angażowania się mieszkańców w różne akcje.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P72.Inwentaryzacja „marek lokalnych” – kultura, historia, osobistości itp.	W trakcie realizacji
	P73.Promocja w samorządach lokalnych modelu zarządzania partycypacyjnego.	W trakcie realizacji
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P74.Regionalny szlak „Aktywna wieś” związany z zachowaniem tradycji i dziedzictwa kulturowego – miejsca i wydarzenia realizowane z udziałem mieszkańców.	W trakcie realizacji
	P75.Tworzenie i udostępnianie dla mieszkańców większej ilości miejsc spotkań oraz miejsc na działania organizacji pozarządowych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	C1. Ochrona zasobów środowiskowych i kulturowych obszarów wiejskich.	Informacja i partycypacja
P76.Stworzenie bazy danych związanych z duchowym i materialnym dziedzictwem kulturowym wsi.		W trakcie realizacji
P77.Promocja dobrych praktyk w dziedzinie ekologii i rolnictwa.		W trakcie realizacji Zrealizowano
P78.Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży. (ochrona środowiska, poznawanie przyrody).		W trakcie realizacji Zrealizowano
P79.Kampanie społeczne zmieniające postawy mieszkańców wobec środowiska (niska emisja, zanieczyszczenia wód).		W trakcie realizacji Zrealizowano
P80.Atrakcyjne cykliczne programy telewizyjne przedstawiający obszary wiejskie – obszary wiejskie jako miejsca przeplatania się tradycji z innowacjami.		W trakcie realizacji, Zrealizowano
P81.Lokowanie obszarów wiejskich w mediach społecznościowych.		W trakcie realizacji Zrealizowano
Produkcja i marketing		

	P82.Regionalny program promujący przywracanie tradycyjnych zawodów rzemieślniczych.	Nie zrealizowano
	P83.Regionalny program „szlakiem śląskich pasiek” promujący rozwój pszczelarstwa oraz produkty pszczelarskie.	Zrealizowano
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P84.Programy wspierające tradycyjne formy użytkowania rolnego sprzyjające zachowaniu walorów przyrodniczych i krajobrazowych wsi: rolnictwo, pasterstwo, rybactwo, pszczelarstwo.	W trakcie realizacji
	P85.Programy wspierające zachowawcze uprawy ginących odmian roślin i hodowle ginących ras zwierząt.	Nie zrealizowano
	P86.Program wsparcia wymiany źródeł ogrzewania na ekologiczne.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P87.Usuwanie z przestrzeni wsi groźnych odpadów — likwidacja dzikich wysypisk, usuwanie odpadów azbestowych, porządkowanie przestrzeni itp.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P88.Kontrola i usuwanie nielegalnych zrzutów ścieków do wód lub do ziemi.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P89.Rozwijanie i ujednocianie systemu oznakowania walorów obszarów wiejskich — miejsca, produkty lokalne, informacje o organizacjach, tradycjach itp.	W trakcie realizacji
	Informacja, promocja	
	P90.Konkursy promujące tradycyjne wartości kulturowe.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P91.Plany ochrony parków krajobrazowych.	W trakcie realizacji
	P92.Program małej retencji (zbiorniki wodne, odtwarzanie mokradł, metody nietechniczne).	W trakcie realizacji
	P93.Rewitalizacja historycznych obiektów, budowli.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P94.Rekultywacja obszarów zdegradowanych działalnością człowieka.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P95.Promowanie działań na rzecz racjonalnej gospodarki gruntami.	W trakcie realizacji
	P96.„Świadkowie historii” — odbudowa historycznej, najcenniejszej zabudowy charakterystycznej dla regionu.	W trakcie realizacji
	P97.Konkursy wojewódzkie na zagospodarowanie centrów wsi.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P98.Konkursy na najlepsze zagospodarowanie tradycyjnych przestrzeni i obiektów wiejskich (zachowywanie i wzbogacanie walorów przyrodniczych i kulturowych).	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P99.Wydawnictwa o tradycyjnej zabudowie, lokalnym wzornictwie.	Nie zrealizowano
	Informacja i sieci współpracy	
	P100.Promowanie wyróżniających się wydarzeń kulturalnych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P101.Stworzenie narzędzi internetowych umożliwiających łączenie lokalnych aktywności kulturalnych w ofertę regionalną.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
C2. Kształtowanie przestrzeni wiejskich z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych.		
C3. Rozwój aktywności kulturalnych o ponadlokalnej atrakcyjności opierających się na wykorzystaniu tradycji obszarów wiejskich.		

	P102.Kalendarz wydarzeń kulturalnych na obszarach wiejskich adresowany do odbiorców w regionie i jego otoczeniu (wydarzenia o ponadlokalnej atrakcyjności).	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Edukacja	
	P103.Projekty edukacyjne pokazujące mieszkańcom sposoby wykorzystania swoich pasji na rzecz tworzenia produktów kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym.	W trakcie realizacji Zrealizowano
	P104.Promowanie wśród samorządów lokalnych dobrych praktyk w zakresie wykorzystywania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego dla poprawy pozycji gminy w otoczeniu.	W trakcie realizacji
	Produkty i marketing	
	P105.Wsparcie edukacyjne na rzecz wykorzystywania oferty instytucji kultury do rozwijania turystyki.	W trakcie realizacji Zrealizowano
	P106.Nowe formy prezentacji i popularyzacji dziedzictwa kulturowego, np. poprzez design, modę.	W trakcie realizacji
	P107.Warsztaty popularyzujące dziedzictwo kulturowe obszarów wiejskich regionu.	W trakcie realizacji Zrealizowano
	P108.System imprez typu questy wiejskie.	W trakcie realizacji
	Informacja i promocja	
	P109.Kreowanie marki województwa śląskiego z wykorzystaniem walorów obszarów wiejskich.	W trakcie realizacji
	P110.Tworzenie miejsko-wiejskiej oferty spędzania czasu wolnego w regionie.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P111.Promocja walorów obszarów wiejskich regionu na targach i festiwalach o różnej randze.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P112.Udział w projektach ponadregionalnych promujących obszary wiejskie, w tym w ramach euroregionów.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P113.Promocja produktów lokalnych i regionalnych z obszarów wiejskich pod marką województwa śląskiego.	W trakcie realizacji
	P114.Kampania medialna – realizowana w województwie i poza nim –eksponująca walory obszarów wiejskich województwa śląskiego.	Nie zrealizowano
	P115.Obecność obszarów wiejskich w mediach wykorzystywanych stale dla promocji województwa (np. silesiakultura.pl).	W trakcie realizacji
	Przestrzeń i infrastruktura	
	P116.Tworzenie i promocja szlaków regionalnych i ponadregionalnych wykorzystujących dziedzictwo obszarów wiejskich np. szlak kulinarny, wołoski, architektury drewnianej.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Edukacja	
	P117.Doradztwo i edukacja w zakresie sprzedaży bezpośredniej.	W trakcie realizacji
	Produkty i marketing	
	P118.Opracowanie i wdrożenie wojewódzkiego programu wsparcia	Nie zrealizowano
C4. Budowanie wizerunku województwa z wykorzystaniem wartości przyrodniczych i kulturowych obszarów wiejskich.		
D1. Wykorzystanie rynków regionalnych aglomeracji i lokalnych ośrodków rozwoju do sprzedaży produktów i usług wytworzonych na obszarach wiejskich.		

	lokalnych rynków specjalności i produktów rolnych.	
	P119.Opracowanie i wdrożenie systemu certyfikacji produktów rolnych „Dobre bo Śląskie”.	Nie zrealizowano
	P120.Stworzenie szlaku pakietowych produktów wiejskich opartych o walory miejsca i produkty lokalne.	W trakcie realizacji
D2. Infrastrukturalne powiązanie obszarów wiejskich i obszarów miejskich.	Przestrzeń i infrastruktura	
	P121.Inwestycje drogowe usprawniające połączenie obszarów wiejskich z ośrodkami świadczenia usług publicznych.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P122.Działania organizacyjne oraz wsparcie finansowe dla rozwoju transportu publicznego i jego integracji z transportem rowerowym	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P123.Wspieranie budowy infrastruktury ICT.	W trakcie realizacji
D3. Tworzenie relacji i partnerstwa w ramach lokalnych obszarów funkcjonalnych.	Informacja i sieci współpracy	
	P124.Wspieranie i tworzenie partnerstwa w zakresie ponadlokalnych systemów gospodarki odpadami, ochrony przeciwpowodziowej.	W trakcie realizacji
	P125.Organizacja systemów transportu publicznego oraz rowerowego w ramach obszaru funkcjonalnego (dojazdy do szkół, pracy).	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	P126.Tworzenie podstaw organizacyjnych dla międzysektorowego i międzygminnego partnerstwa w zakresie kreowania lokalnych specjalności.	W trakcie realizacji, Zrealizowano
	Planowanie	
	P127.Wdrożenie regionalnego instrumentu wsparcia na opracowanie planów rozwoju lokalnych obszarów funkcjonalnych.	Nie zrealizowano

7. Monitoring dokumentu „Śląskie. Wyzwania demograficzne - Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa”.

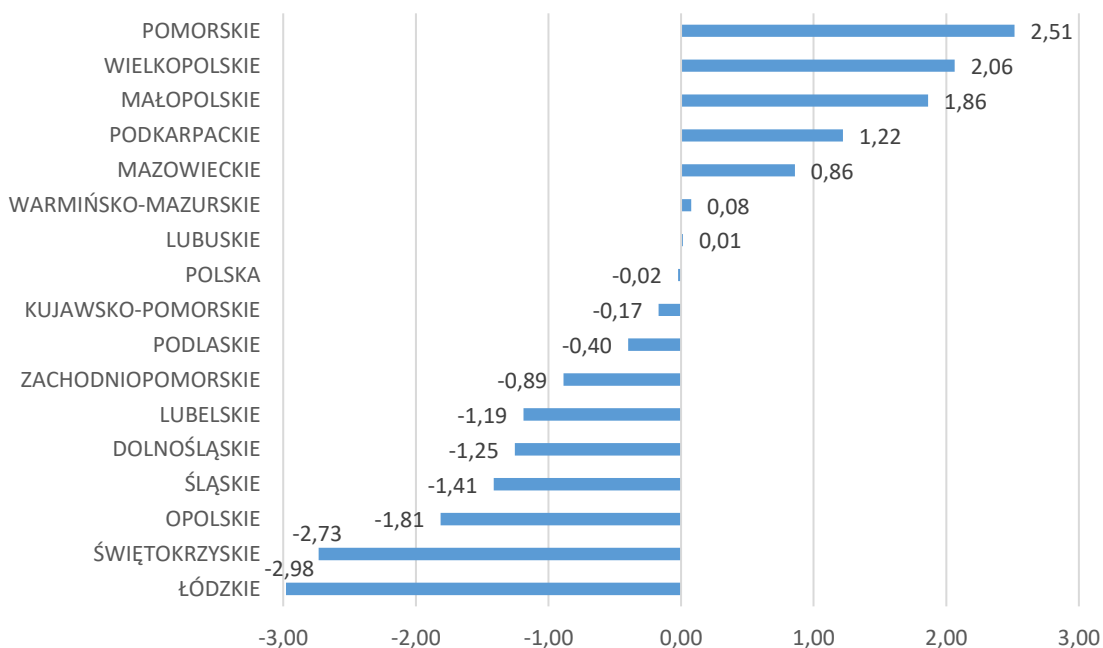
Diagnoza

Ruch naturalny

Niekorzystne tendencje demograficzne w województwie śląskim są potęgowane przez złe wyniki w zakresie ruchu naturalnego ludności. W latach 2000-2017 liczba zgonów notowanych w województwie śląskim była przeciętnie o prawie 6,5 tys. wyższa od liczby urodzeń żywych. Jedynie w 2010 r. liczba urodzeń była wyższa od liczby zgonów.

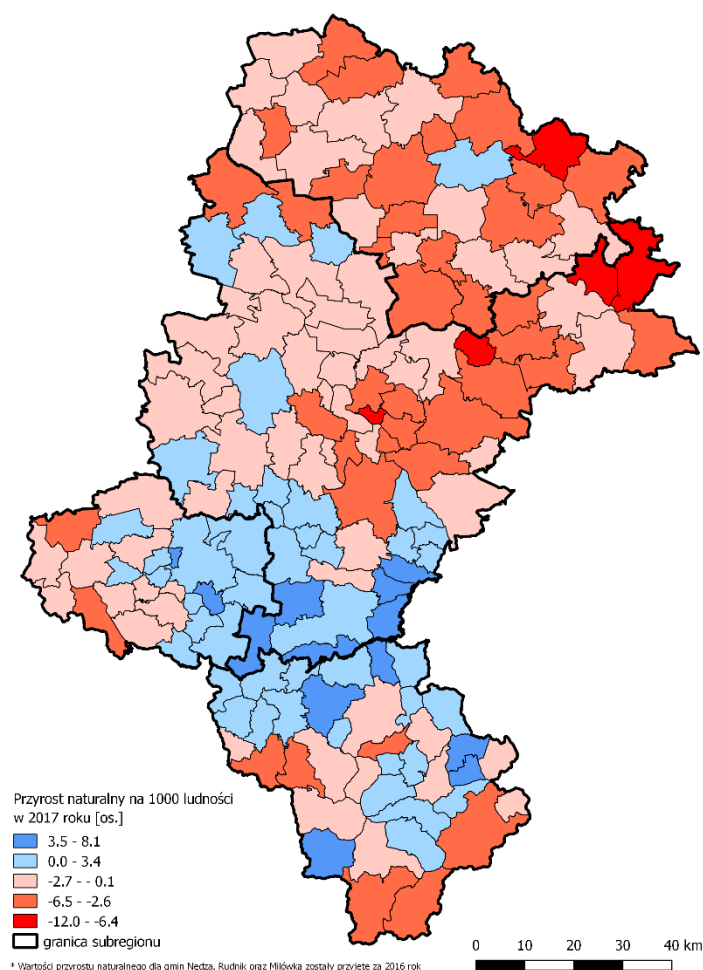
Województwo śląskie jest jednym z 8 województw, w których utrzymuje się ujemny przyrost naturalny. Skalę problemu lepiej oddaje przeliczenie wartości przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców. W zdecydowanie najkorzystniejszej (zgodnie z danymi za 2017 r.) sytuacji były kolejno województwa: pomorskie (2,51), wielkopolskie (2,06) i małopolskie (1,86). Na drugim biegunie, jako województwa najsilniej dotknięte zjawiskiem ujemnego przyrostu naturalnego były województwa łódzkie (-2,98) oraz świętokrzyskie (-2,73). W województwie śląskim problem ujemnego przyrostu (-1,41) przyjmuje podobne rozmiary jak w województwach opolskim (-1,81) i lubelskim (-1,19). Wartość przyrostu naturalnego na 1 000 osób w Polsce w 2017 r. również miała wartość ujemną, wielkość ta w ostatnich latach oscyluje blisko zera z niewielką tendencją ujemną.

Wykres 22. Przyrost naturalny na 1000 osób w województwach i Polsce w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Mapa 9. Przyrost naturalny w gminach województwa śląskiego w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

obecnym czasie odkładana jest na później. Wpływ na to mogą mieć różne czynniki zarówno ekonomiczne jak i zmiana uwarunkowań społecznych (świadomość macierzyństwa, budowanie pozycji zawodowej itp.).

Analizując współczynnik dzietności możemy wskazywać na ubytek ludności w Polsce. Wartość ta w 2017 r. dla Polski wynosiła 1,424 i daleko jej do 2,1 – która to wartość zapewnia zastępowalność pokoleń (co nie oznacza demograficznego rozwoju, jedynie stagnację). Dla województwa śląskiego wartość ta jest niższa niż średnia dla kraju i wynosi 1,412 (6. lokata).

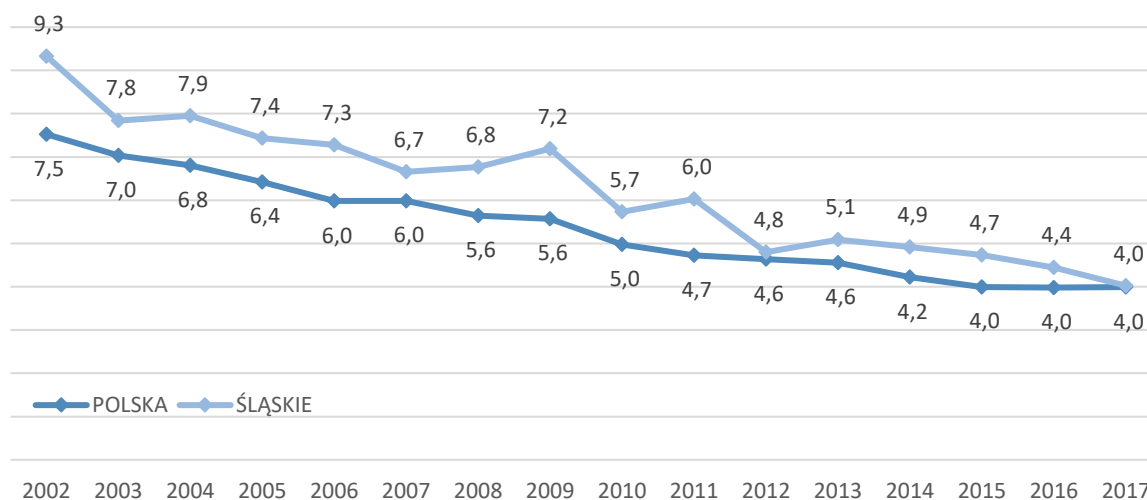
Stopniowo poprawia się sytuacja w zakresie opieki nad noworodkami, o czym może świadczyć zmniejszająca się liczba zgonów niemowląt. Jeszcze w 2002 r. w województwie śląskim notowano nieco ponad 9 zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń żywych, podczas gdy w 2017 r. liczba ta wynosi prawie 4. Poprawa w tym aspekcie wynika m.in. z rozwoju możliwości badań przeprowadzanych w trakcie ciąży, wzrostu świadomości społeczeństwa odnośnie zagrożeń dla płodu i sposobów ich ograniczania. Ponadto stale rozwija się technologia pozwalająca wychwycić na wczesnym etapie rozwoju dziecka w brzuchu matki coraz więcej nieprawidłowości oraz w odpowiedni sposób reagować na nie jeszcze w okresie życia płodowego dziecka. Niemniej jednak śmiertelność niemowląt w województwie śląskim jest ciągle niewiele wyższa od średniej dla kraju, gdzie w 2002 r. notowano

Analizując zjawisko przestrzennie wskazać należy, iż północno-wschodnia część województwa (praktycznie cały subregion północny, oraz wschodnia część subregionu centralnego) wykazują niekorzystne wartości wskaźnika przyrostu naturalnego w przeliczeniu na liczbę mieszkańców. Natomiast południowa część województwa (południowe gminy subregionu centralnego, północne gminy subregionu południowego oraz wschodnia część subregionu centralnego) charakteryzują się dodatnim przyrostem naturalnym.

Omawiając zjawiska demograficzne istotnym zagadnieniem jest wiek kobiet rodzących dzieci. Najwięcej, bo ponad 50% dzieci w województwie śląskim rodzą kobiety w wieku 26-33 lat, przy czym szczyt przypada na wiek równy 30 lat – w Polsce natomiast wiek ten wynosi 29 lat. Odsetek dzieci rodzonych przez kobiety młodsze jest nieco wyższy w województwie śląskim niż w Polsce ogółem. Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt przesunięcia wieku rodzenia się dzieci – w 2002 r. najwięcej dzieci w województwie śląskim rodziły kobiety w wieku 25 lat. Decyzja o posiadaniu dzieci w

ponad 7 zgonów niemowląt na 1 000 urodzeń żywych, a w 2017 r. wartość ta wynosiła niecałe 4. Najkorzystniej wskaźnik kształtował się w województwie świętokrzyskim (poniżej 3), najgorzej natomiast w kujawsko-pomorskim (powyżej 5).

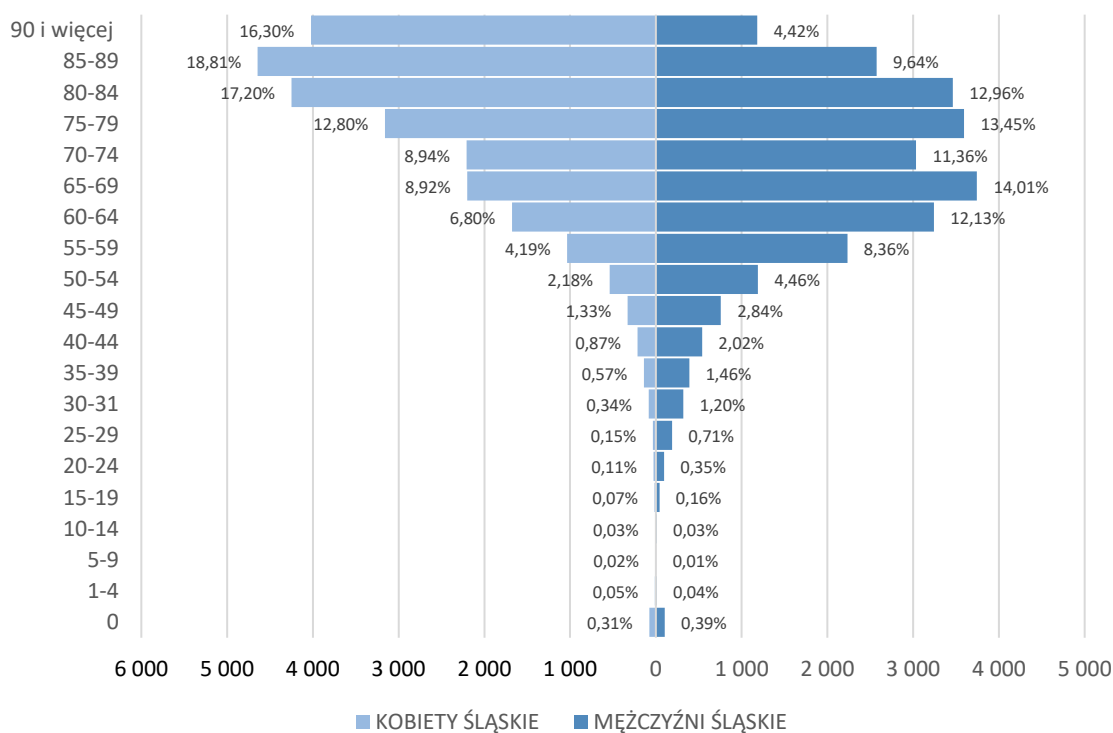
Wykres 23. Zgony niemowląt na 1 000 osób w województwie śląskim i Polsce w latach 2002-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Struktura zgonów wg wieku i płci pokazuje różnicę w długości życia pomiędzy kobietami i mężczyznami. Można stwierdzić, że wśród kobiet mniej więcej do 50 roku życia śmiertelność jest na stosunkowo niskim poziomie. Później zaczyna stopniowo wzrastać, aż do kulminacji w grupach wieku 80-84 i 85-89. Wśród mężczyzn wygląda to nieco inaczej, gdyż odsetek zgonów w kolejnych pięcioletnich grupach wiekowych zaczyna przyrastać wcześniej niż u kobiet i na zbliżonym wysokim poziomie utrzymuje się w grupach wiekowych 60-64, 65-69, 70-74, 75-79, 80-84. Odsetek zgonów wśród mężczyzn w wieku 85 i więcej lat jest już wyraźnie niższy.

Wykres 24. Zgony w województwie śląskim wg wieku kobiet i mężczyzn w 2017 r. (%)

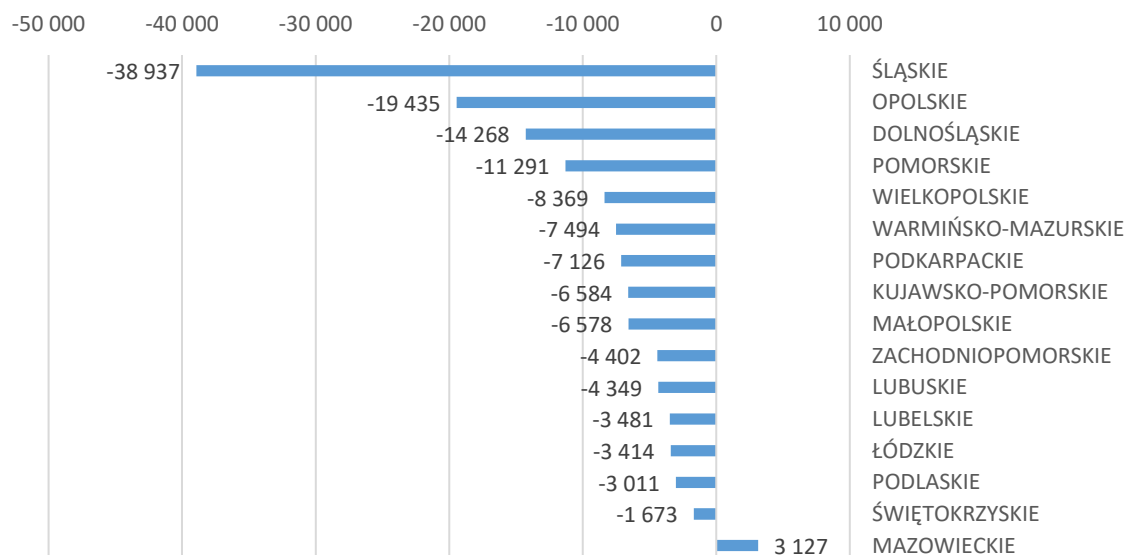
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Porównanie struktury zgonów w Polsce z sytuacją występującą w województwie śląskim pokazuje różnicę w długości życia między mieszkańcami województwa, a kraju ogółem. Odsetek zgonów (zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn) w grupach wiekowych do 75-79 włącznie jest w województwie wyższy niż w kraju. Wśród roczników starszych wyższy wskaźnik odsetka zgonów charakteryzuje kraj niż region. Świadczy to o tym, że mieszkańcy regionu żyją krócej i rzadziej dożywają podeszłego wieku. W 2017 r. region charakteryzował się wyższym od średniej krajowej współczynnikiem zgonów na 1 000 urodzeń żywych. Dla województwa wartość ta w 2017 r. wynosiła 114,3, a dla Polski natomiast 100,2. O krótszym trwaniu życia mieszkańców województwa śląskiego niż Polski ogółem świadczy także wskaźnik zgonów osób do lat 65 na 1 000 osób w tej grupie wieku. W 2017 r. wartość tego wskaźnika dla województwa wynosiła 3,6, podczas gdy dla Polski ogółem 3,1. Podsumowując należy uznać, że wskaźniki demograficzne nie kształtują się dla województwa śląskiego korzystnie.

Migracje

Problemem województwa śląskiego w odniesieniu do sytuacji demograficznej jest także odpływ migracyjny ludności. Skumulowane za okres 2005-2017 saldo osób w wieku produkcyjnym (osoby z tej grupy wiekowej stanowią zdecydowaną większość migrantów), które zdecydowały się na migrację zagraniczną na pobyt stały wyniosło w województwie śląskim prawie 39 tys. osób. Był to zdecydowanie największy odpływ ludności spośród wszystkich województw. Drugi po województwie śląskim region to województwo opolskie, które straciło ponad 19 tysięcy mieszkańców w wyniku migracji zagranicznych w analizowanym okresie. Dodatkowo saldo migracji zagranicznych zanotowało natomiast tylko jedno województwo, a mianowicie mazowieckie (niewiele ponad 3 tys. osób przybyło w wyniku migracji zagranicznych).

Wykres 25. Skumulowane saldo migracji zagranicznych osób w wieku produkcyjnym wg województw w lata 2005-2017.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Województwo śląskie cechuje jeden z największych strumieni odpływu ludności z miast na obszary wiejskie. W ciągu 10 lat (od 2005 r.) w granicach województwa śląskiego niewiele ponad 58 tys. osób zmieniło miejsce zamieszkania z miasta na wieś. Jedynie w województwach wielkopolskim (ponad 78 tys. osób) oraz mazowieckim (niemal 58,6 tys. osób) strumień takich przepływów ludności był większy.

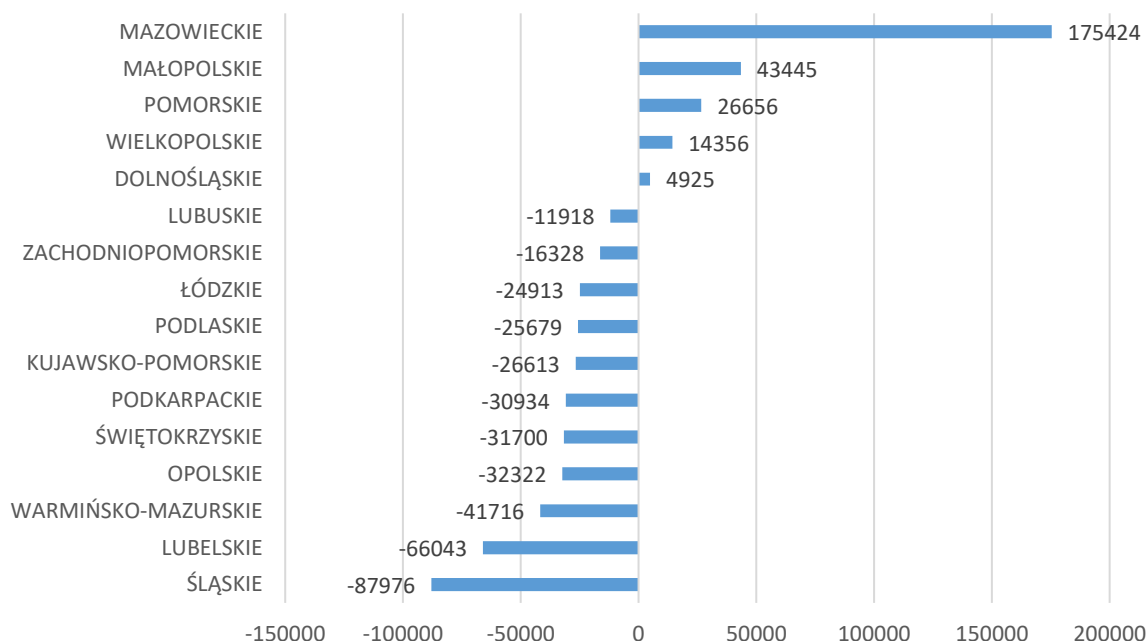
Wzrost ludności w miastach zanotowało jedynie województwo warmińsko-mazurskie (prawie 400 osób). Wartości salda migracji wewnątrzwojewódzkich wskazują na tendencję polegającą na przenoszeniu się ludności miejskiej na tereny mniej zurbanizowane.

Analizując ruchy migracyjne wewnątrz kraju można stwierdzić, że województwo śląskie nie jest zbyt atrakcyjnym kierunkiem osiedlania się przez mieszkańców pochodzących z innych województw. Saldo migracji międzywojewódzkich w 2017 r. wynosiło dla województwa śląskiego -3 260 osoby, natomiast skumulowane saldo za okres 2000-2017 to -66,7 tys. osób. Największy odpływ migracyjny z województwa śląskiego następuje w kierunku województw małopolskiego i mazowieckiego (odpowiednio ponad 20 tys. i 18 tys.). Ponad dwukrotnie mniejsze jest saldo migracji z województwem dolnośląskim, a pozostałe kierunki mają już mniejsze znaczenie. Należy zaznaczyć, że z jedynie dwoma województwami województwo śląskie ma dodatnie saldo migracji międzywojewódzkich i są to województwa podlaskie oraz lubelskie.

Niekorzystny dla województwa śląskiego jest bilans migracji na pobyt czasowy. Wprawdzie jeszcze w latach 2000-2005 było ono dodatnie, jednakże tendencja była wyraźnie spadkowa i od roku 2006 saldo migracji na pobyt czasowy jest już ujemne. W 2017 r. osiągnęło wartość ponad -4 tys. osób, co jest drugim najgorszym wynikiem w kraju. Najwyższe dodatnie saldo migracji na pobyt czasowy mają kolejno województwa: mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie, pomorskie i wielkopolskie.

Województwo śląskie jest regionem, który w wyniku ruchów migracyjnych utracił największą liczbę mieszkańców w okresie ostatnich lat. Skumulowane saldo migracji za okres 2000-2017 wyniosło dla województwa śląskiego prawie -88 tys. osób, podczas gdy drugie pod tym względem województwo lubelskie utracił -66 tys. osób. Na drugim biegunie jest województwo mazowieckie, które zyskało w analizowanym okresie ponad 175 tys. mieszkańców. Oprócz mazowieckiego, jedynie województwa małopolskie, wielkopolskie, pomorskie i dolnośląskie mogą się pochwalić dodatnim wynikiem salda migracji (sumą migracji wewnętrznych i zagranicznych).

Wykres 26. Skumulowane saldo migracji w latach 2000-2017.

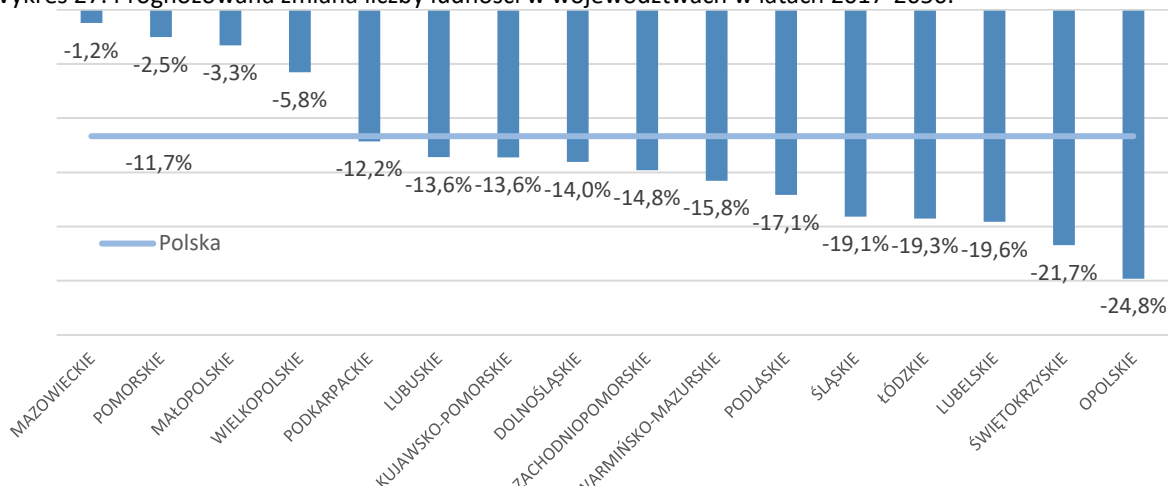

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Prognozy demograficzne

Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego do 2050 r. liczba ludności w województwie śląskim względem roku 2017 zmniejszy się o 19,1%, czyli o prawie 870 tys. osób. Wielkość ta analizowana w wartościach bezwzględnych jest najwyższa w kraju. Natomiast prognozowany ubytek ludności w wartościach względnych jest wyższy tylko w województwach: łódzkim (wartość niewiele wyższa niż w województwie śląskim), opolskim i świętokrzyskim.

Wykres 27. Prognozowana zmiana liczby ludności w województwach w latach 2017-2050.

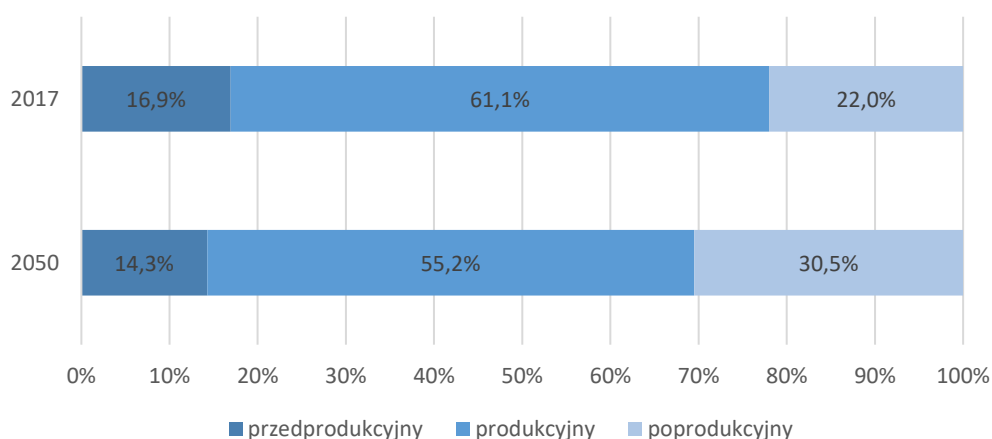

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Prognozowane zmiany analizowane w układzie miasto-wieś wskazują na zdecydowany spadek liczby ludności obszarów miejskich. Do roku 2050 udział ludności w miastach spadnie o 4,4 pp. i będzie to niosło ze sobą pewne implikacje, zarówno dla obszarów miejskich, jak i wiejskich. Szacuje się, że do 2050 r. liczba ludności miejskiej spadnie o prawie 23,6% czyli ponad 825 tys., tymczasem ludność obszarów wiejskich zmniejszy się o prawie 4% tj. o ok. 41,6 tys. W wyniku zmian w liczbie ludności zmieni się wskaźnik urbanizacji województwa: z 76,9% w roku 2017 spadnie do 72,5% w roku 2050.

W sposób niekorzystny zmieni się również struktura grup wiekowych. Zmniejszy się udział osób w wieku produkcyjnym oraz przedprodukcyjnym natomiast wyraźnie wzrośnie udział grupy poprodukcyjnej, wartość ta zmieni się z 22% w 2017 r. do 31% w 2050 r. (o ponad 122 tys. os.). Wiązać się to będzie zapewne koniecznością pojawienia się nowej infrastruktury i usług dla najstarszej części mieszkańców województwa. Równocześnie będzie to miało duże konsekwencje gospodarcze.

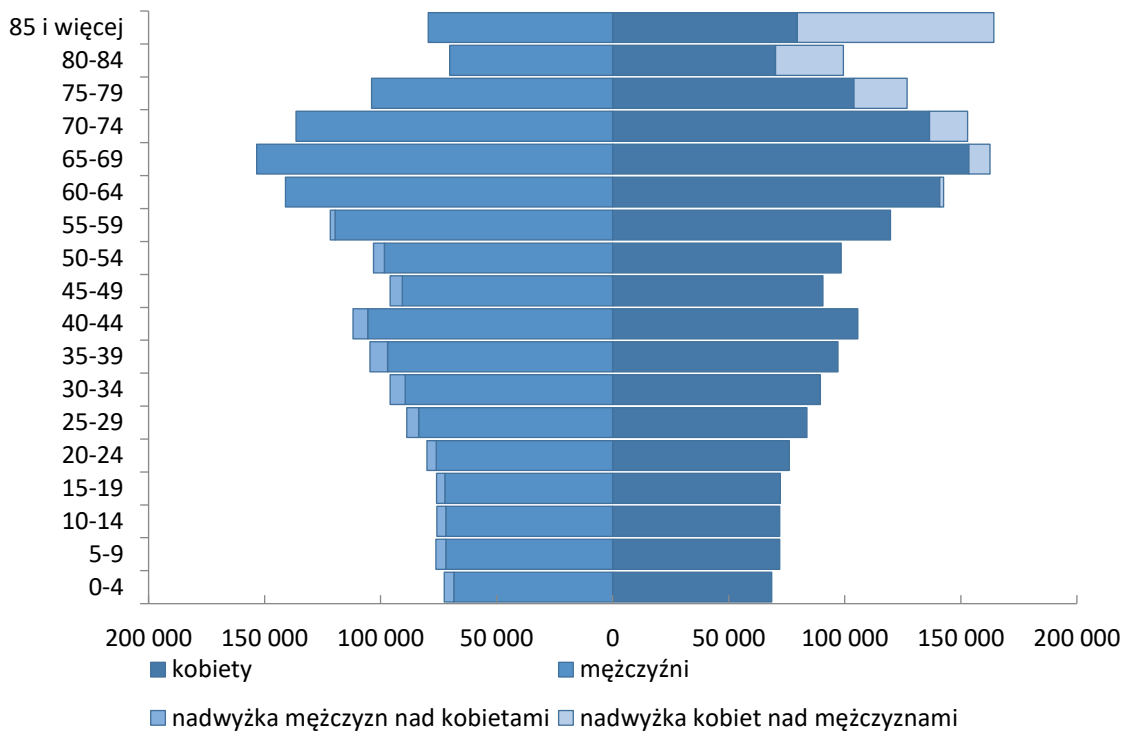
Wykres 28. Prognozowane zmiany ludności wg funkcjonalnych grup wiekowych (% udział) w województwie śląskim do roku 2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

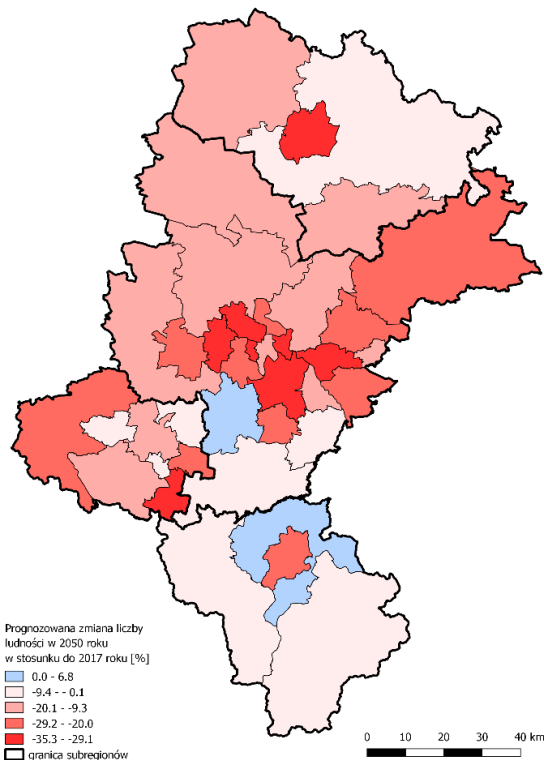
W strukturze wiekowej mieszkańców w 2050 r. zauważa się wyraźnie wyż demograficzny, który obejmował będzie osoby w wieku 60-74 lata (obecni 30-latkowie), nie widać natomiast kolejnego wyżu będącego następstwem opisanego wyżej. Zauważa się wprawdzie niewielki wzrost liczby ludności w wieku 35-44, jednak są to bardzo małe wzrosty. Struktura piramidy staje się coraz bardziej typowa dla społeczeństw starzejących się.

Wykres 29. Piramida ludności dla województwa śląskiego w roku 2050.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS

Mapa 10. Prognozowana zmiana liczby ludności w powiatach województwa śląskiego w 2050 roku w stosunku do 2017r. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Analizując zróżnicowanie wewnętrzne województwa największy prognozowany spadek dotyczy Sosnowca (o 35,3%), a największy wzrost powiatu bielskiego (6,8%). Należy jednak podkreślić, iż w wartościach bezwzględnych największy spadek liczby ludności dotyczyć będzie Katowic (ponad 88 tys. mieszkańców). Depopulacja dotyczyć będzie w szczególności powiatów grodzkich. Średni spadek liczby ludności wśród miast grodzkich wyniesie 26,6%, w tym tylko dwa powiaty charakteryzują się prognozowanym spadkiem niższym niż 20% - Chorzów i Mysłowice. Poza pięcioma powiatami grodzkimi są to spadki o ponad 20 tys. mieszkańców. Spadek liczby ludności powyżej 30% dotyczył będzie, oprócz wspomnianego wcześniej Sosnowca, również: Bytomia, Częstochowy, Jastrzębia-Zdroju, Świętochłowic oraz Zabrze. W przypadku powiatów ziemskich średni spadek liczby ludności wyniesie 8,9%. Największy spadek zarówno w wartościach względnych jak i bezwzględnych odnotuje powiat zawierciański (spadek o 21,7%, tj. ponad 25,8 tys. mieszkańców). Wzrostu spodziewać się można poza wspomnianym bielskim również w powiecie mikołowskim.

Tabela 13. Prognozowana zmiana liczby ludności w województwie śląskim (2050 r.).

Powiaty ziemskie	zmiana w wartościach bezwzględnych	zmiana % w 2050 w stosunku do 2017
Powiat zawierciański	-25 796	-21,7%
Powiat wodzisławski	-23 016	-14,6%
Powiat raciborski	-22 628	-20,8%
Powiat tarnogórski	-21 490	-15,4%
Powiat będziński	-19 218	-12,9%
Powiat żywiecki	-14 377	-9,4%
Powiat lubliniecki	-12 728	-16,6%
Powiat gliwicki	-12 408	-10,7%
Powiat kłobucki	-10 261	-12,1%
Powiat myszkowski	-9 036	-12,7%
Powiat częstochowski	-7 510	-5,6%
Powiat cieszyński	-4 911	-2,8%
Powiat pszczyński	-3 974	-3,6%
Powiat rybnicki	-1 219	-1,6%
Powiat bieruńsko-lędziński	-413	-0,7%
Powiat mikołowski	2 603	2,7%
Powiat bielski	11 197	6,8%
Powiaty grodzkie	zmiana w wartościach bezwzględnych	zmiana % w 2050 w stosunku do 2017
Katowice	-88 150	-29,8%
Sosnowiec	-72 086	-35,3%
Częstochowa	-70 385	-31,4%
Zabrze	-55 615	-31,9%
Bytom	-51 561	-30,6%
Gliwice	-46 044	-25,4%
Bielsko-Biała	-38 245	-22,3%
Dąbrowa Górnicza	-35 370	-29,2%
Tychy	-31 148	-24,3%
Jastrzębie-Zdrój	-31 130	-34,7%
Ruda Śląska	-29 321	-21,2%
Rybnik	-27 986	-20,1%
Siemianowice Śląskie	-22 553	-33,4%
Jaworzno	-22 217	-24,1%
Świętochłowice	-16 958	-33,7%
Żory	-15 004	-24,1%
Piekary Śląskie	-14 167	-25,5%
Mysłowice	-12 510	-16,8%
Chorzów	-11 914	-10,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL, GUS.

Raport wskaźnikowy

Tabela 14. Raport wskaźnikowy dokumentu „Śląskie. Wyzwania demograficzne. Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa”.

Rodzaj wskaźnika	Wskaźnik	Poziom terytorialny	2014	2015	2016	2017	Źródło
Społeczno-demograficzny	Przeciętne trwanie życia kobiet (lata)	Śląskie	80,4	80,3	80,9	-	GUS
	Przeciętne trwanie życia mężczyzn (lata)	Śląskie	73,2	73,0	73,5	-	GUS
	Przyrost naturalny na 1 000 ludności	Śląskie	-1,1	-1,9	-1,4	-1,4	GUS
	Współczynnik dzietności	Śląskie	1,264	1,258	1,323	1,424	GUS
	Saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały (osoby)	Śląskie	-3 531	-	-1 128	-986	GUS
	Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały	Śląskie	-3 633	-3 449	-3 428	-3 260	GUS
	Saldo migracji gminnych na pobyt stały na 1 000 osób	Śląskie	-1,6	0,0d	-1,0	-0,9	GUS
	Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	Śląskie	58,2	59,9	61,8	63,8	GUS
Gospodarczy	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (%)	Śląskie	63,8	64,3	66,9	68,6	GUS
	Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 20-64 lata (%)	Śląskie	57,0	57,8	61,1	62,4	GUS
	Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	Śląskie	9,6	8,2	6,6	5,2	GUS
	Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku 24 lata i mniej (%)	Śląskie	14,2	12,5	11,3	10,4	GUS
	Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych w wieku powyżej 45 lat (%)	Śląskie	36,8	38,7	39,4	38,9	GUS
	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-24 lata (%)	Śląskie	26,5	25,6	28,2	29,6	GUS
	Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 55-64 lata (%)	Śląskie	36,5	37,1	39,1	41,4	GUS
	Liczba kobiet, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia	Śląskie	21 497	19 964	18 173	16 544	GUS
Przestrzenno-infrastrukturalny	Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	Śląskie	83,6	87,9	82,8	-	GUS
	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 ludności	Śląskie	2,12	2,22	2,41	2,69	GUS
	Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (dobrze) (%)	Śląskie	43,8	-	41,2	-	badanie ankietowe
	Ocena stanu zagospodarowania centrum miasta/wsi przez mieszkańców (bardzo dobrze) (%)	Śląskie	11,1	-	17,0	-	badanie ankietowe
Horyzontalny	Wskaźnik jakości życia (pozycja w rankingu)	Śląskie	-	6	-	-	Diagnoza społeczna. Raport
	Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających je pozytywnie (%)	Śląskie	79,5	-	89,3	-	badanie ankietowe

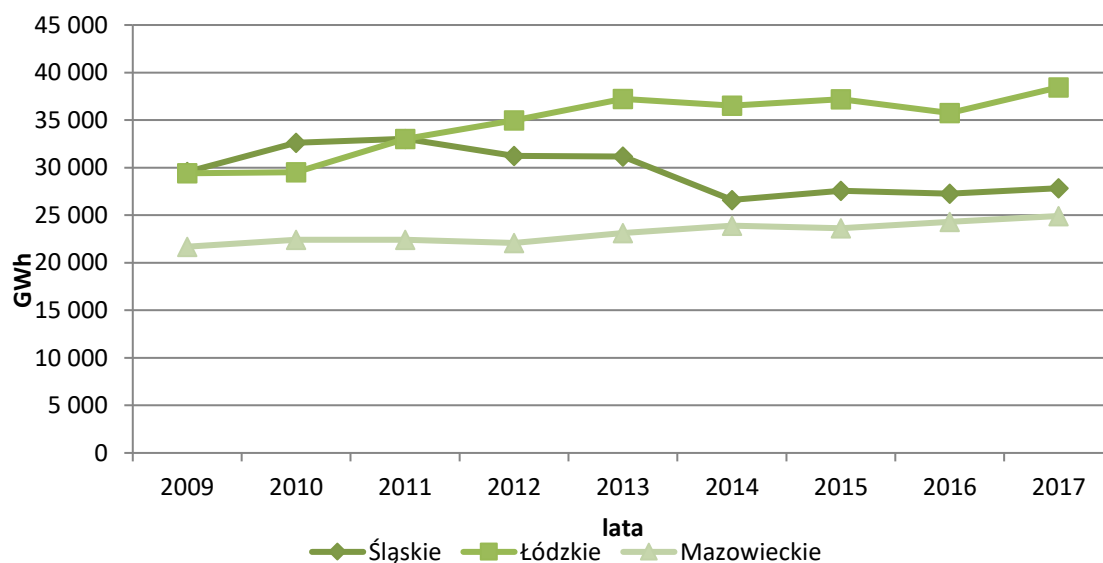
8. Monitoring „Ramowego dokumentu wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego”.

Diagnoza

Produkcja energii elektrycznej i ciepłej

W 2017 r. na terenie kraju produkcja energii elektrycznej łącznie²⁰ osiągnęła poziom 170 465,2 GWh²¹. Od lat niezmiennie najwięcej energii produkowane jest w 3 województwach: łódzkim, śląskim oraz mazowieckim, których udział w ogóle energii wytworzonej w kraju w 2017 r. wyniósł odpowiednio: 22,6%, 16,3% oraz 14,6%. W latach 2009-2017 wielkość produkcji energii w województwie śląskim zmieniała się, osiągając najwyższe wartości w 2011 r. (33 037,1 GWh). Rok ten zapoczątkował krótki okres spadku ilości energii wytworzonej, po czym od 2015 r. wielkość produkcji pozostaje na zbliżonym poziomie, osiągając w 2017 r. wartość 27 834,2 GWh. W stosunku do 2009 r. w 10 województwach ilość wytworzonej energii elektrycznej wzrosła, w tym najwięcej w: warmińsko-mazurskim (o 280,8%), kujawsko-pomorskim (o 144%) oraz podlaskim (o 129%). Województwo śląskie pozostało w gronie województw, w których odnotowano spadek omawianej wartości (o 5,8%).

Wykres 30. Produkcja energii elektrycznej w województwach osiągających najwyższe wyniki w latach 2009-2017 (GWh).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Elektrownie zlokalizowane na terenie województwa śląskiego odnotowały w 2017 r. moce osiągalne²² na poziomie 7 218,7 MW²³, co stanowiło najwyższą wartość w kraju. Wysokie wartości w omawianym zakresie odnotowano także w województwie mazowieckim (6 795,9 MW) oraz łódzkim (6 536,7MW). We wszystkich elektrowniach w Polsce moc osiągalna wyniosła 42 989,7MW, z czego 16,8% przypadło na województwo śląskie. Jednocześnie w latach 2009-2017 śląskie elektrownie osiągały maksymalną

²⁰ Produkcja energii elektrycznej ogółem - suma produkcji elektrowni ciepłych, wodnych i odnawialnych.

²¹ Gigawatogodziny.

²² Maksymalna trwała moc, z jaką elektrownia może pracować w sposób ciągły w czasie co najmniej 15 godzin, przy dobrym stanie urządzeń i w normalnych warunkach.

²³ Megawat.

trwałą moc na najwyższym poziomie w kraju, przy czym w stosunku do roku bazowego moce te spadły o 140,9MW (1,9%).

W województwie śląskim na najbliższe lata zaplanowane są następujące inwestycje w nowe lub rozbudowę już istniejących elektrowni i elektrociepłowni:

- Elektrownia Jaworzno,
- Elektrownia Rybnik,
- Zakład Wytwarzania Tychy (nowy blok kogeneracyjny),
- EC Zabrze (nowy blok kogeneracyjny),
- Dąbrowa Górnicza (budowa turbogeneratora w Zakładzie Wytwarzania Nowa),
- Koksownia Przyjaźń w Dąbrowie Górniczej (blok energetyczny),
- Elektrociepłownia w Radlinie,
- EC Katowice (nowy blok gazowy),
- EC Zofiówka (fluidalny blok energetyczny),
- Elektrownia Łagisza (nowy blok kogeneracyjny).²⁴

Zużycie energii

W województwie śląskim zużyto w 2017 r. 27 564 GWh energii elektrycznej, co stanowiło 16,9% energii zużytej na poziomie kraju. Osiągnięty wynik, był nie tylko najwyższy w kraju, ale również najwyższy uzyskany w ciągu ostatnich dziewięciu lat. Porównując region z pozostałymi województwami stwierdzono, że w latach 2009 – 2017 śląskie niezmiennie zajmowało pozycję lidera, na drugim miejscu plasowało się mazowieckie.

Należy zauważyć, że województwo śląskie w ostatnich latach charakteryzowało się również najwyższym zużyciem energii elektrycznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w roku 2017 – 6 060,45 kWh), natomiast analizy dotyczące zmian zachodzących w wartości wskaźnika w ostatnich latach wykazały tendencję wzrostową. Porównując wynik uzyskany w 2017 r, do roku poprzedniego stwierdzono wzrost o 5,9%, natomiast w stosunku do roku 2009 – o 19,9%. Zestawiając wyniki uzyskane przez śląskie do wyników uzyskanych przez dolnośląskie, będące wiceliderem pod względem zużycia energii w przeliczeniu na 1 mieszkańca należy zauważyć, że dolnośląskie odnotowało wzrost wartości wskaźnika w stosunku do roku 2016 (o 22,0%), natomiast wzrost w stosunku do roku 2009 (o 39,1%).

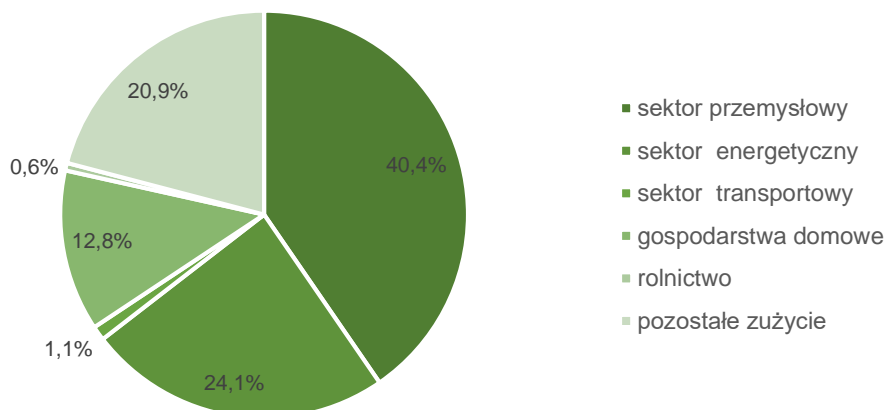
Ze względu na przemysłowy charakter województwa śląskiego, najwięcej wytworzonej energii elektrycznej w 2017 r. zostało wykorzystane w sektorze przemysłowym (11 140 GWh) i sektorze energetycznym (6 648 GWh). W przypadku obu sektorów zużycie energii było najwyższe w kraju i niemal dwukrotnie większe od wartości uzyskanej przez województwo zajmujące pozycję wicelidera (dolnośląskie). Warto jednak zauważyć, że w analizowanym okresie czasu obserwowany był wzrost zużycia energii w sektorze przemysłowym, przy jednoczesnym spadku zużycia energii w sektorze energetycznym.

Znaczące zużycie energii elektrycznej odnotowano również w gospodarstwach domowych. W 2017 r. gospodarstwa domowe z województwa śląskiego zużyły 3 530 GWh energii, co uplasowało region na

²⁴ Serwis Informacyjny CIRE: <https://rynek-energii-elektrycznej.cire.pl/st,33,335,tr,145,0,0,0,0,0,budowane-i-planowane-elektrownie.html>, data dostępu: 06.11.2018.

drugiej pozycji za województwem mazowieckim (4 803 GWh). W regionie, w latach 2009 – 2017 zużycie energii było zbliżone i wahało się w przedziale od 3 489 GWh (w 2012 r.) do 3 582 GWh (w 2010 r.).

Wykres 31. Udział poszczególnych sektorów w zużyciu energii elektrycznej w województwie śląskim w 2017 r.

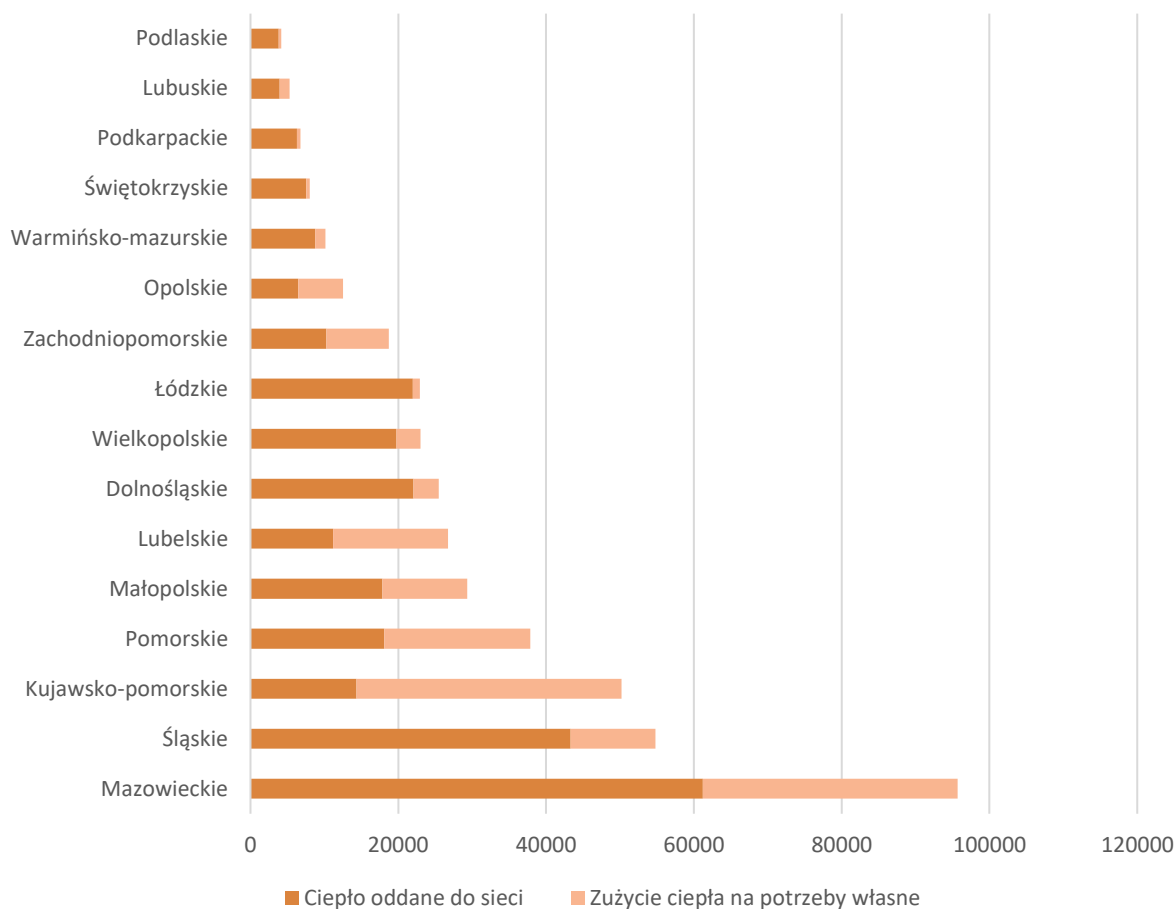
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Analizie poddano również stosunek produkcji energii elektrycznej do jej zużycia. Województwo śląskie było w 2017 r. jednym z siedmiu województw, które produkowało energię w ilości zapewniającej zaspokojenie ich potrzeb energetycznych. Niestety, uzyskanie wartości wskaźnika na poziomie 101,0% (siódma pozycja względem pozostałych województw) oznacza, że region produkował energię elektryczną jedynie na własne potrzeby. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że w ostatnich latach obserwuje się spadek wartości wskaźnika w regionie. Najwyższą wartość wskaźnika województwo śląskie odnotowało w roku 2010 (129,0%).

Kolejnym istotnym obszarem, z zakresu energetyki jest zużycie energii cieplnej. Województwo śląskie, zużywając w 2017 r. 54 803,20 TJ energii cieplnej osiągnęło wynik niższy jedynie od województwa mazowieckiego (95 673,6 TJ). Zauważalny był jednak znaczący dystans dzielący lidera i wicelidera w wyżej wskazanym zakresie. W analizowanym przedziale czasowym obserwowano liczne zmiany w zakresie ilości zużycia energii cieplnej w regionie, na co wpływ niewątpliwie miały warunki atmosferyczne. Najwyższe zużycie energii cieplnej w województwie śląskim odnotowano w roku 2010 (63 040,5 TJ), natomiast najniższe w roku 2014 (50 713,8 TJ).

Na podstawie corocznych raportów Urzędu Regulacji Energetyki można stwierdzić, że w województwie śląskim w 2017 r. 79,0% energii cieplnej (43 316,5 TJ) zostało oddane do sieci ciepłowniczych, natomiast pozostałe 21,0% (11 486,7 TJ) zostało zużyte na potrzeby własne wytwórców ciepła. Pod wyżej wskazanym względem region uplasował się na 9 pozycji w kraju. W pozostałych województwach najwięcej energii do sieci ciepłowniczej przekazały przedsiębiorstwa wytwórcze z województwa łódzkiego (95,8%), natomiast najmniej z województwa kujawsko-pomorskiego (28,5%).

Wykres 32. Zużycie energii cieplnej z podziałem na ciepło oddane do sieci i zużyte na potrzeby własne w województwach w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Energetyka ciepła w liczbach – 2017”, Urząd Regulacji Energetyki, Warszawa 2018, s. 72.

Należy pamiętać, że ilość energii cieplnej oddanej do sieci nie jest równa ilości ciepła dostarczonego do odbiorców przyłączonych do sieci. Istotnym elementem są bowiem straty energii cieplnej. Województwo śląskie pod względem strat energii cieplnej zajmowało średnie wyniki względem pozostałych województw (6 pozycja). Należy jednak zauważyć, że wynik uzyskany w 2017 r. (10,0%) był najwyższym osiągniętym przez region w ciągu ostatnich dziewięciu lat.

Odnawialne źródła energii

Alternatywą dla konwencjonalnych źródeł energii są odnawialne źródła energii (OZE). Ich potencjał teoretyczny w województwie śląskim wynika głównie z warunków geograficznych i klimatycznych regionu. W regionie poziom nasłonecznienia jest na przeciętnym poziomie w porównaniu z innymi województwami. Przeciętne są także w województwie warunki do wykorzystania energii geotermalnej, wiatrowej i wodnej. W przypadku warunków wiatrowych wyjątek stanowią np. Beskid Śląski i Beskid Żywiecki. Górzyście tereny korzystnie wpływają także na wykorzystanie energii rzek i spadów.²⁵

²⁵ Rynek odnawialnych źródeł energii w województwie śląskim, Euro-Centrum Park Naukowo-Technologiczny, Katowice s. 5-7.

W roku 2017 w Polsce wyprodukowano 170 465,2 GWh energii elektrycznej. Ponad połowę energii elektrycznej wygenerowały trzy województwa: łódzkie (38 446,7 GWh), śląskie (27 834,2 GWh) i mazowieckie (24 916,2 GWh). Mimo wysokiej pozycji regionu we wskazanej powyżej produkcji należy zauważyć niski udział energii wyprodukowanej z OZE. W ostatnim roku udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł zaledwie 2,8%. Uzyskany przez województwo śląskie wynik był nie tylko najniższy w kraju, ale również najniższy w ostatnich dziewięciu latach.

Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki, w Polsce stwierdzono występowanie 2 958 instalacji OZE, z czego 259 znajdowało się na terytorium województwa śląskiego²⁶.

Tabela 15. Liczba instalacji Odnawialnych Źródeł Energii w województwie śląskim z podziałem na typy.

Typ instalacji	Ilość instalacji	Moc [MW]
Elektrownie biogazowe wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków (BGO)	17	7 875
Elektrownie biogazowe wytwarzające z biogazu rolniczego (BGR)	3	2 056
Elektrownie biogazowe wytwarzające z biogazu składowiskowego (BGS)	15	12 227
Elektrownie biomasowe wytwarzające z biomasy z odpadów leśnych, rolniczych, ogrodowych (BMG)	2	0,255
Elektrownie biomasowe wytwarzające z biomasy mieszanej (BMM)	2	90 000
Elektrownie wytwarzające z promieniowania słonecznego (PVA)	151	8 898
Elektrownie wiatrowe na lądzie (WIL)	28	33 325
Elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW (WOA)	27	2 240
Elektrownia wodna przepływowa do 1 MW (WOB)	2	0,890
Elektrownia wodna przepływowa powyżej 10 MW	2	33 520
Elektrownie realizujące technologię współspalania - paliwa kopalne i biomasa (WSB)	10	0,000 ²⁷

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urzędu Regulacji Energetyki, stan na dzień 31.03.2018 r.

Jak wskazano w tabeli, najwięcej w regionie instalacji OZE wytwarzało energię z promieniowania słonecznego. Województwo śląskie osiągając wynik 151 instalacji (25,1% na poziomie kraju) było liderem względem pozostałych województw. Regiony, które znalazły się za województwem śląskim posiadały znacznie mniej instalacji tj. lubelskie (61 instalacji), małopolskie (55 instalacji), wielkopolskie (50 instalacji) i podkarpackie (41 instalacji).

W województwie śląskim znajdowało się również 28 elektrowni wiatrowych na lądzie. Należy jednak wskazać, że region w tym zakresie znalazł się dopiero na 8 pozycji za: kujawsko-pomorskim (297 elektrowni wiatrowych), wielkopolskim (223), łódzkim (215), mazowieckim (102), zachodniopomorskim (99), pomorskim (56) i podlaskim (29). Udział regionu w produkcji energii z WIL był niewielki i wyniósł 2,3% na poziomie kraju.

Kolejnym, pod względem liczebności, źródłem wytwarzania energii w województwie śląskim były elektrownie wodne przepływowe do 0,3 MW. W regionie stwierdzono 27 tego typu instalacji (4,6% na poziomie kraju). Jednak podobnie, jak w przypadku elektrowni wiatrowych, śląskie zajmowało dalsze miejsce względem pozostałych województw (11 pozycja). Pomorskie – lider we wskazanym zakresie posiadał 76 instalacji.

²⁶ Stan na dzień 31.03.2018 r.

²⁷ zgodnie z informacją URE dla instalacji realizującej technologię współspalania nie można określić mocy

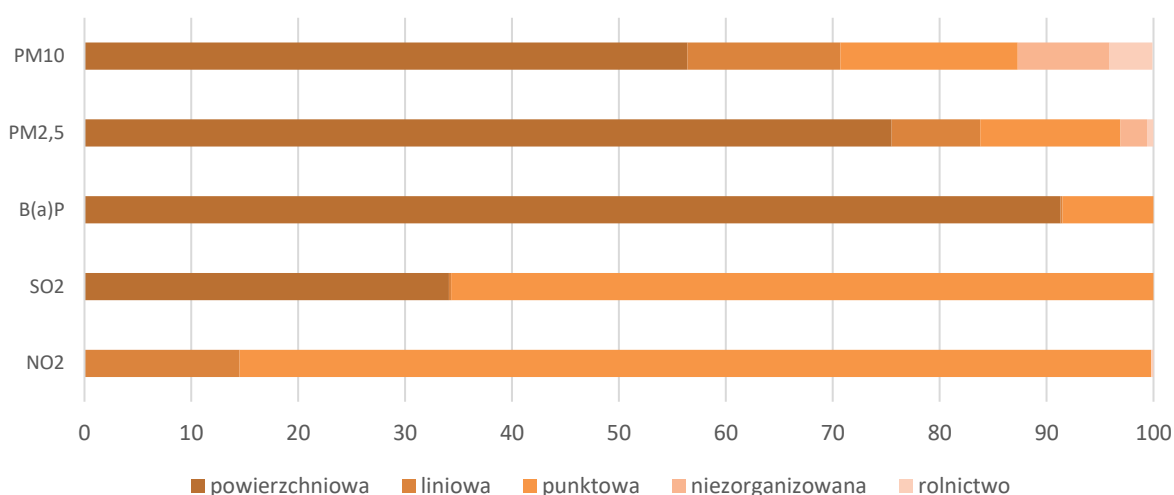
Należy zwrócić uwagę, że wprawdzie niektóre instalacje występowały w regionie w niewielkiej liczbie, jednak ich udział w ogólnej liczbie instalacji występujących na poziomie kraju był znaczący. Jako przykład można wskazać instalacje realizujące technologię współspalania (paliw kopalnych i biomasy), których udział na poziomie kraju wyniósł 30,3%. Drugim przykładem mogą być znajdujące się na terenie województwa śląskiego elektrownie wodne przepływowe powyżej 10MW, których udział w ogólnej liczbie na poziomie kraju wyniósł 28,6%.

W zakresie mocy wytwórczych OZE należy stwierdzić, że w województwie śląskim najwięcej energii wyprodukowano z biomasy mieszanej (90 000 MW), w elektrowni wodnej przepływowej powyżej 10 MW (33 520 MW) oraz elektrowni wiatrowych na lądzie (33 325 MW).

Ochrona powietrza w tym niska emisja

Stan powietrza w regionie w 2017 r. został określony w „Szesnastej rocznej ocenie jakości powietrza w województwie śląskim” pod kątem spełniania kryteriów w celu ochrony zdrowia oraz roślin na podstawie wyników uzyskanych z 134 stanowisk pomiarowych. Ocenę jakości powietrza i obserwację zmian dokonano w strefie śląskiej, w aglomeracjach górnośląskiej i rybnicko-jastrzębskiej oraz w miastach Bielsko-Biała i Częstochowa.

Wykres 33. Udziały źródeł w emisji powietrza w województwie śląskim w 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie opracowania Stan środowiska w województwie śląskim w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2018, s.19.

W województwie śląskimi głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza była emisja **powierzchniowa** oraz tzw. emisja związana ze **źródłami punktowymi**.

Źródła powierzchniowe czyli komunalno-bytowe, będące „producentami” tzw. niskiej emisji, miały w 2017 r. największy udział w emisji zanieczyszczeń pyłu zawieszonego PM10, pyłu zawieszonego PM2,5 i benzo(a)pirenu (BaP).

Jak wynika z raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach, średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 mieściły się w przedziale od 62% do 139% poziomu dopuszczalnego. Analizując sytuację w rozmieszczeniu terytorialnym stwierdzono, że średnie stężenia pyłu zawieszonego PM10 wyniosły²⁸:

²⁸ Obszary zgodne z wyznaczonymi w ramach raportu WIOŚ w Katowicach

- w aglomeracji górnośląskiej od $40\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Dąbrowa Górnicza) do $52\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Katowice Al. Górnośląska/Plebiscytowa)²⁹;
- w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej od $41\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Żory) do $51\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Rybnik);
- w Bielsku-Białej – $38\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- w Częstochowie od $34\mu\text{g}/\text{m}^3$ (stacja tła miejskiego ul. Baczyńskiego) do $42\mu\text{g}/\text{m}^3$ (stacja komunikacyjna ul. Armii Krajowej);
- w strefie śląskiej od $25\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Ustroń) do $56\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Pszczyna).

Z punktu widzenia stanu zdrowia mieszkańców województwa śląskiego należy zwrócić uwagę, że w roku 2017 przez 25 dni (16 dni w styczniu, 6 dni w lutym, 1 dzień w listopadzie, 2 dni w grudniu) stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 były równe lub wyższe niż $200\mu\text{g}/\text{m}^3$, czyli osiągnęły wartość progową informowania społeczeństwa o ryzyku wystąpienia przekroczenia alarmowego dla pyłu PM10. Stężenia 24-godzinne pyłu PM10 na takim poziomie wystąpiły na 23 z 24 stanowisk w regionie. Największa liczba dni z przekroczeniem poziomu $200\mu\text{g}/\text{m}^3$ wystąpiła w strefie śląskiej w Pszczynie.

W roku 2017 wartość dopuszczalna stężenia pyłu zawieszonego PM2,5, wynosząca $25\mu\text{g}/\text{m}^3$, poza stanowiskiem tła regionalnego w Żółtym Potoku (gmina Janów), została przekroczona na 8 z 9 stanowisk (od 11% do 57%) i wyniosła:

- w aglomeracji górnośląskiej – $31\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Katowicach ul. Kossutha oraz w Gliwicach i $39\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Katowicach ul. Plebiscytowa/A4 (stanowisko komunikacyjne);
- w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej – $29\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- w strefie Bielsko-Biała miasto – $32\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- w strefie Częstochowa miasto – $28\mu\text{g}/\text{m}^3$;
- w strefie śląskiej – od $20\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Żółtym Potoku do $30\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Godowie.

Należy zwrócić uwagę, że stężenia pyłów PM2,5 w sezonie zimowym w 2017 r. były prawie dwukrotnie wyższe niż w sezonie letnim. Zmienność sezonowa stężeń obserwowana była od wielu lat na wszystkich stanowiskach.

W 2017 r. średnie roczne stężenia benzo(a)pirenu na 11 stanowiskach przekroczyły wartość docelową $1\text{ng}/\text{m}^3$ i wyniosły:

- w aglomeracji górnośląskiej $7\text{ng}/\text{m}^3$ (Dąbrowa Górnicza) i $8\text{ng}/\text{m}^3$ (Katowice);
- w aglomeracji rybnicko-jastrzębskiej $16\text{ng}/\text{m}^3$;
- w Bielsku-Białej $7\text{ng}/\text{m}^3$;
- w Częstochowie $5\text{ng}/\text{m}^3$;
- w strefie śląskiej od 6 do $14\text{ng}/\text{m}^3$.

W okresie zimowym od 1 października 2016 r. do 31 marca 2017 r. najwyższe stężenia benzo(a)pirenu były obserwowane na stanowiskach w Pszczynie ($27\text{ng}/\text{m}^3$) i Rybniku ($28\text{ng}/\text{m}^3$).

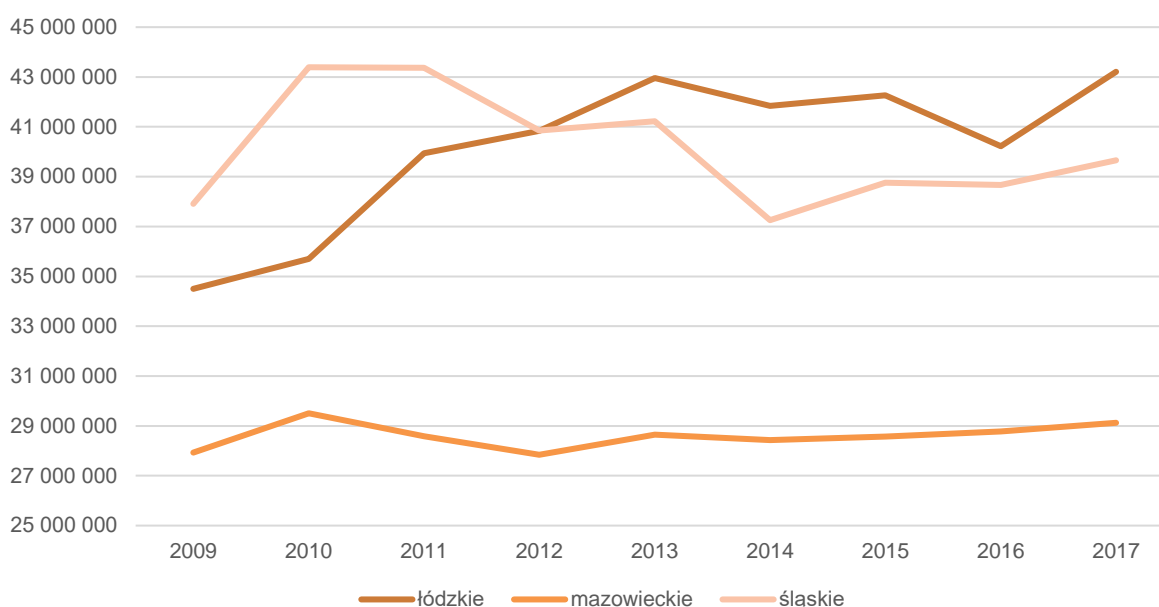
Jak wynika z danych opublikowanych przez WIOŚ w Katowicach, główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu w okresie zimowym w województwie śląskim była emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, natomiast w okresie letnim bliskość głównej drogi z intensywnym ruchem, emisja wtórna zanieczyszczeń pyłowych z powierzchni odkrytych (np. dróg, chodników, boisk) oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, występujące podczas powolnego rozprzestrzeniania się emitowanych lokalnie zanieczyszczeń, w związku z małą prędkością wiatru (poniżej $1,5\text{m}/\text{s}$).

²⁹ wartość dopuszczalna dla PM10 wynosi $40\mu\text{g}/\text{m}^3$

Źródła punktowe swym zakresem obejmują energetykę zawodową i przemysłową oraz procesy produkcyjne. Na terenie województwa śląskiego duże znaczenie we wskazanym zakresie miało występowanie **zakładów szczególnie uciążliwych** dla czystości powietrza. W roku 2017 stwierdzono występowanie 329 zakładów szczególnie uciążliwych, a ich liczba była nieporównywalnie wyższa od zakładów tego typu w pozostałych regionach kraju (17,5% ogółu zakładów tego typu w kraju).³⁰

W roku 2017 zakłady szczególnie uciążliwe wyemitowały na poziomie kraju 213 920 683 t **zanieczyszczeń gazowych**. Województwo śląskie było jednym z trzech województw (obok łódzkiego i mazowieckiego), które w ostatnich latach emitowały do atmosfery najwięcej omawianych zanieczyszczeń. W roku 2017 wskazana powyżej emisja gazów osiągnęła wartość 39 662 941 t, co stanowiło 18,5% emisji na poziomie kraju. Należy wskazać, że w przypadku województwa śląskiego, od roku 2014 odnotowywano wzrost „produkcji” zanieczyszczeń.

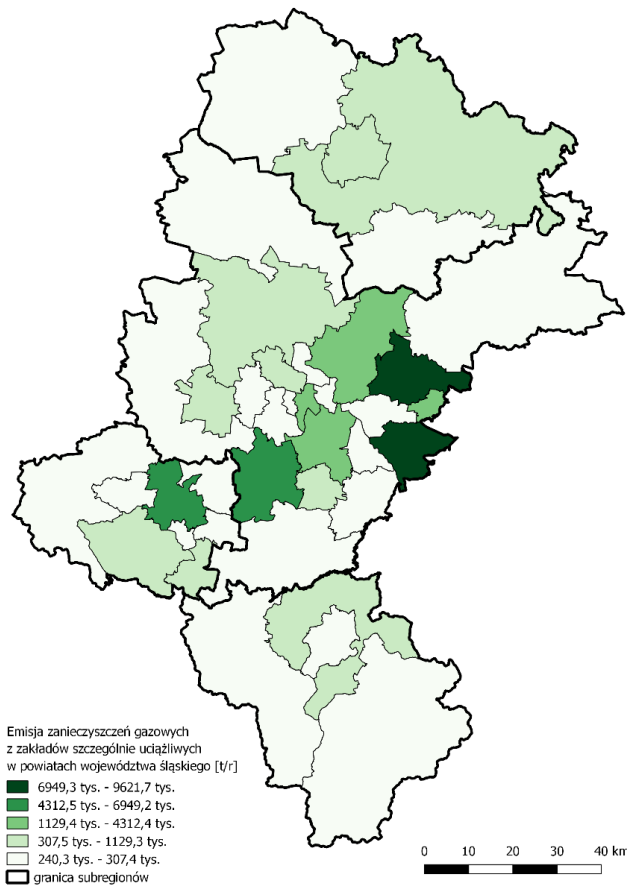
Wykres 34. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w wybranych województwach w latach 2009-2017 [t/r].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

³⁰ Stan środowiska w województwie śląskim w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2018, s.14.

Mapa 11. Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w powiatach województwa śląskiego w roku 2017 [t/r].

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Dostępne dane statystyczne pozwalają na określenie zawartości w powietrzu takich gazów jak: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, metan i podtlenek azotu (pochodzących z zakładów szczególnie uciążliwych). W województwie śląskim w roku 2017 wśród zanieczyszczeń gazowych zdecydowanie dominował dwutlenek węgla, którego udział wyniósł 98,2%. Na miejscu drugim uplasował się metan, którego udział w zanieczyszczeniach gazowych stanowił 1,2%. Porównując wyniki uzyskane przez region należy wskazać, że śląskie zajmowało pierwsze miejsce pod względem ilości wytwarzanego metanu i drugie miejsce (za łódzkim) pod względem ilości wytwarzanego dwutlenku węgla. Wskazana powyżej tendencja utrzymywała się w analizowanym okresie czasu. Należy również zauważyć, że województwo śląskie było znaczącym „producentem” zarówno metanu (90,2%), jak i dwutlenku węgla (46,8%) na poziomie kraju.

W przypadku emisji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) najwięcej tych zanieczyszczeń wyemitowały: zakłady górnictwa i wydobywania (62,0% emisji ogółem), zakłady przetwórstwa przemysłowego (24,7%) oraz wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (13,2%).³¹

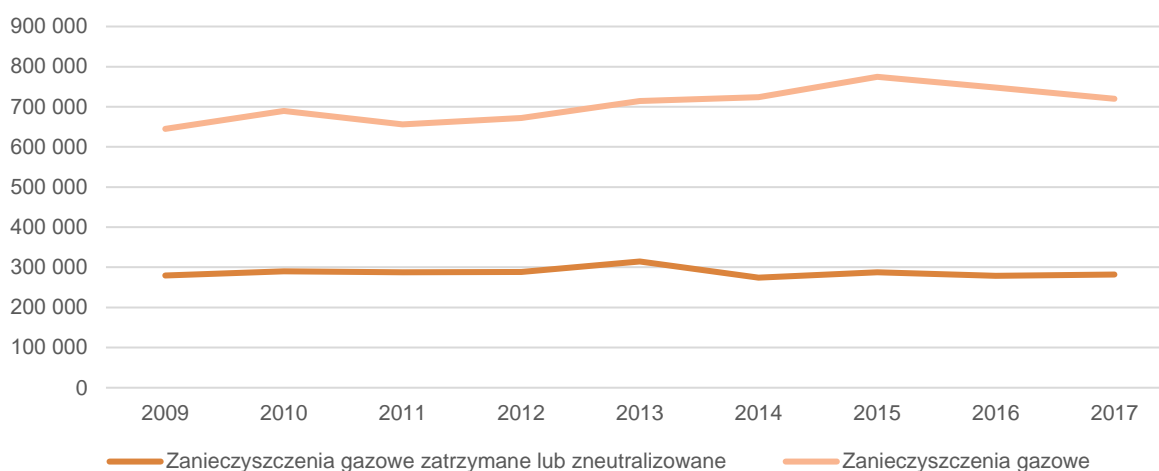
³¹ Stan środowiska w województwie śląskim w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2018, s.16.

Nakłady finansowe poniesione na zakup środków trwałych wpływających na redukcję zanieczyszczeń gazowych w województwie śląskim w 2017 r. wyniosły 124,3 mln. Wskazana kwota stanowiła 14,4% środków przeznaczonych na ten cel na poziomie kraju. Więcej środków przeznaczyły na redukcję zanieczyszczeń gazowych jedynie województwa: pomorskie (193,5 mln) i mazowieckie (175,8 mln).

W latach 2009 – 2017 województwo śląskie przeznaczyło w sumie na redukcję wskazanych powyżej zanieczyszczeń 691,2 mln. Uzyskany wynik był dopiero szóstym na poziomie kraju, co jest niepokojące z punktu widzenia przemysłowego charakteru regionu. Należy również zwrócić uwagę, na znaczący dystans śląskiego do lidera w omawianym zakresie – mazowieckiego, które w analizowanym okresie czasu wydatkowało ponad czterokrotnie więcej środków.

Inwestycje związane z instalowaniem urządzeń mających na celu ochronę powietrza przyczyniły się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w regionie. Niestety, jak wynika z przeprowadzonych analiz, podjęte inicjatywy zdają się być niewystarczające. Jako przykład mogą posłużyć zanieczyszczenia gazowe (bez CO₂) pochodzące z zakładów szczególnie uciążliwych. Jak przedstawiono na poniższym wykresie, w roku 2017 dzięki zainstalowanym urządzeniom zatrzymano lub zneutralizowano 39,2% zanieczyszczeń gazowych³². Należy jednak zauważyć, że osiągnięty wynik był jednym z niższych osiąganych przez region w ostatnich dziewięciu latach, jak również jednym z najniższych w porównaniu do pozostałych województw. Niezbędne są więc dalsze działania wpływające na ograniczenie emisji.

Wykres 35. Ilość wytworzonych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) oraz zatrzymanych lub zneutralizowanych zanieczyszczeń gazowych (bez CO₂) pochodzących z zakładów szczególnie uciążliwych w województwie śląskim w latach 2009-2017 [t/r].

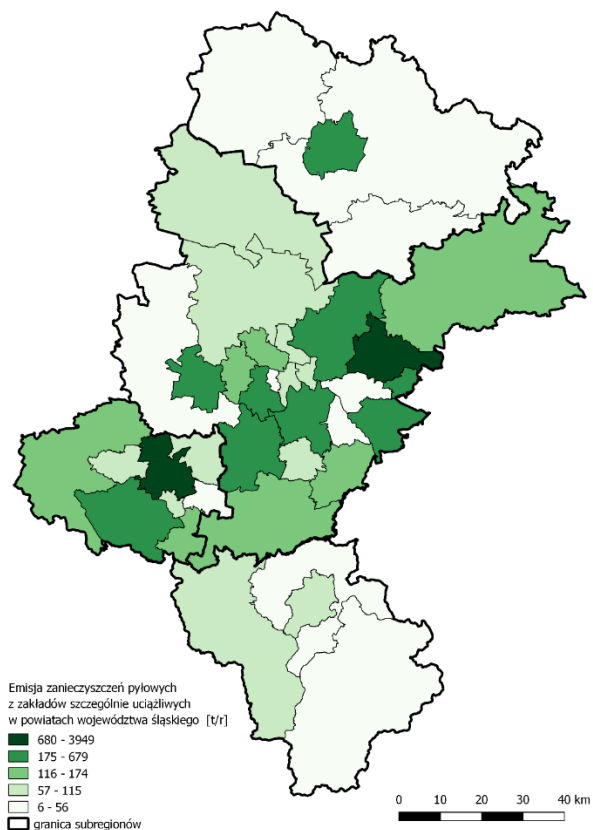

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Zakłady szczególnie uciążliwe były emitarami również **pyłów**. Najwięcej pyłów wytworzonych przez zakłady szczególnie uciążliwe pochodziło z województwa śląskiego. Wynik osiągnięty przez region w 2017 roku (8 597 tr) był ponad dwukrotnie wyższy od wyniku uzyskanego przez województwo znajdujące się na drugiej pozycji w tabeli (wielkopolskie – 3 965 t). Zadowalający jest jednak fakt, że w województwie śląskim w ostatnich latach obserwowany był spadek wartości wskaźnika.

³² Dane dotyczące zatrzymanych lub zneutralizowanych zanieczyszczeń dotyczą gazów pochodzących z różnych źródeł, zarówno punktowych jak i powierzchniowych.

Mapa 12. Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w powiatach województwa śląskiego w roku 2017 [t/r].

W regionie w ostatnich latach pod względem ilości wytwarzanych pyłów zdecydowanie wyróżniało się m. Dąbrowa Górnicza. Wskazane miasto na prawach powiatu osiągając w 2017 roku wynik 3 949 t, emitowało do atmosfery 45,9% pyłów pochodzących z regionu. Powiaty znajdujące się na kolejnych miejscach osiągały znacznie niższe wyniki: m. Rybnik – 680 t/r, mikołowski – 295 t/r. Najmniej pyłów pochodziło natomiast ze Świętochłowic (6 t/r), powiatu żywieckiego (11 t/r) i powiatu myszkowskiego (19 t/r).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL, GUS.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń pyłowych były zakłady prowadzące działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (53,8% emisji ogółem), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych (35,4%) oraz górnictwa i wydobywania (10,1%).³³

Dane statystyczne przedstawiające ilość zanieczyszczeń pyłowych pochodzących z zakładów szczególnie uciążliwych zatrzymanych lub zneutralizowanych przez urządzenia ochrony powietrza były bardziej korzystne, niż w przypadku gazów. W roku 2017 wszystkie województwa zatrzymały lub zneutralizowały ponad 99% zanieczyszczeń (śląskie 99,7%). Należy również wskazać, że osiągnięty przez region wynik utrzymuje się niezmiennie w analizowanym przedziale czasu.

Analizując skalę inwestycji w kierunku poprawy jakości powietrza należy wskazać, że śląskie w 2017 r. przeznaczając 156,2 mln (38,7% na poziomie kraju) na zakup środków trwałych służących do redukcji zanieczyszczeń gazowych było liderem względem pozostałych województw. Wyżej wskazana kwota była jednocześnie najwyższą przeznaczoną w regionie na ochronę powietrza od roku 2009.

Raport wskaźnikowy

Tabela 16. Raport wskaźnikowy „Ramowego dokumentu wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego”.

Wskaźnik	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość w roku 2017	Źródło	Poziom monitoringu
Cel operacyjny 1					
ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ W SEKTORZE PUBLICZNYM I MIESZKANIOWYM					
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 mln zł PKB (GWh)	0,13	2012	0,12 ³⁴	BDL GUS	województwo śląskie
Sprzedaż energii cieplnej w przeliczeniu na kubaturę budynków mieszkalnych ogrzewanych centralnie ogółem	132,3	2013	135,7	BDL GUS	subregion centralny
Liczba odbiorców ogrzewających mieszkania gazem	119 575	2013	141 492	BDL GUS	subregion centralny
Gęstość czynnej sieci gazowej na 100 km ² (km)	1564,0	2013	1642,7	BDL GUS	subregion centralny
Gęstość sieci ciepłej przesyłowej na 100 km ² (km)	29,3	2013	30,2	BDL GUS	subregion centralny
Średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego (PM10)	43-48 µg/m ³	2013	40-52 µg/m ³	WIOŚ	aglomeracja górnośląska
Cel operacyjny 2					
PROWADZENIE ZRÓWNOWAŻONEJ POLITYKI TRANSPORTOWEJ					
Przewozy pasażerów środkami komunikacji miejskiej (mln os.)	460,9	2013	406,1	GUS	województwo śląskie

³³ Stan środowiska w województwie śląskim w 2017 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach, Katowice 2018, s.15 – 17.

³⁴ dane dostępne za rok 2015

Odsetek mieszkańców województwa śląskiego oceniających jakość transportu publicznego dość dobrze lub bardzo dobrze (%)	54,2%	2014	59,5% ³⁵	Ankieta monitoringowa	województwo śląskie
Długość ścieżek rowerowych (km)	348	2013	507,3	BDL GUS	subregion centralny
Średni wiek taboru KZK GOP/MZK Tychy:				Dane gestorów	subregion centralny
<i>autobusy niskopodłogowe</i>	8,0 / 6,1	2012	brak danych		
<i>autobusy pozostałe</i>	18,5 / 10,7				
Cel operacyjny 3 ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU PRODUKCJI ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH I W WYSOKOSPRAWNEJ KOGENERACJI					
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (%)	5,0	2013	2,8	BDL GUS	województwo śląskie
Odsetek energii ciepłej produkowanej w skojarzeniu (%)	71,9	2013	54,5	URE	województwo śląskie

³⁵ wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w 2016r.

9. Wykaz dokumentów strategicznych województwa (stan na 31 października 2018 r.)

Wykaz dokumentów strategicznych województwa przedstawiony w tabeli poniżej opracowano na podstawie:

1. Informacji umieszczonych na stronie www.slaskie.pl – w zakładce *Plany rozwoju*.
2. Informacji umieszczonych na stronie www.slaskie.pl – w zakładce *Sejmik/uchwały* oraz *Zarząd/uchwały*.

Tabela 17. Wykaz dokumentów strategicznych województwa (stan na dzień 31.10.2018 r.).

L.p.	Nazwa dokumentu	Data i forma przyjęcia	Cele Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Wydział, jednostka odpowiedzialna	Uwagi
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA I STRATEGIE MAKROREGIONALNE					
1.	Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020+"	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.	-	RR	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
2.	Strategia dla Rozwoju Polski Południowej do roku 2020	Deklaracja Sejmiku Województwa Śląskiego (Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/33/1/2013 z dnia 5 kwietnia 2013 r.). Deklaracja Sejmiku Województwa Małopolskiego (Deklaracja Sejmiku Województwa Małopolskiego nr 5/13 z dnia 5 kwietnia 2013 r.)	Wpisuje się w cel operacyjny:p D.1 Współpraca z partnerami w otoczeniu.	RR	Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020 została przyjęta przez rząd 8 stycznia 2014 r.
3.	Kierunek Śląskie 3.0	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 108/168/V/2017 z dnia 23 stycznia 2017 r.	B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi.	PW	-
PLANOWANIE PRZESTRZENNE					
1.	Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/26/2/2016 z dnia 29 sierpnia 2016 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.	PP	-
2.	Plan wsparcia i zarządzania rozwojem Parku Śląskiego	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 453/265/V/2018 z dnia 26 czerwca 2018 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.	RR	-

PROGRAMY WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UE					
1.	Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 139/6/V/2014 z dnia 29 grudnia 2014 r.	Wpisuje się we wszystkie cele Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.	RR/FR/FS	-
GOSPODARKA, PROMOCJA I WSPÓŁPRACA					
1.	Program współpracy Samorządu Województwa Śląskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2019	<u>Program uchwalany co roku</u> Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/59/1/2018 z dnia 18 października 2018 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego.		-
2.	Strategia współpracy systemowej Regionów tworzących Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TRITIA z o.o. do roku 2020	-	Wpisuje się w cele operacyjne: D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego. D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	RR	-
3.	Polityka rozwoju gospodarczego województwa śląskiego	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1406/264/V/2018 z dnia 19 czerwca 2018 r.	A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego. D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	GP	Przystąpiono do prac nad dokumentem pn. <i>Regionalna Strategia Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego</i>
INNOWACJE					
1.	Program Rozwoju Technologii województwa śląskiego na lata 2010-2020 (Program systemowego wspierania rozwoju technologii województwa śląskiego na lata 2010 – 2020)	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 729/35/IV/2011 z dnia 29 marca 2011 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały.	RR	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.

2.	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/29/5/2012 z dnia 20 grudnia 2012 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały.	RR	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
KULTURA I EDUKACJA					
1.	Strategia rozwoju kultury w województwie śląskim na lata 2006 – 2020	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr II/51/1/2006 z dnia 28 sierpnia 2006 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa.	KL	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
2.	Wojewódzki Program Opieki Nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2018-2021	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/50/14/2018 z dnia 19 marca 2018 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna. wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.	KL/ŚCDK	-
3.	Program wspierania edukacji uzdolnionej młodzieży województwa śląskiego obowiązujący od lipca 2018 roku do czerwca 2021 roku	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/50/9/2018 z dnia 19 marca 2018 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa.	EN	-
4.	Program Rozwoju Szkolnictwa Zawodowego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 346/21/V/2015 z dnia 12 marca 2015 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.1. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkty województwa. A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa.	FS	Przystąpiono do prac nad dokumentem pn. <i>Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego.</i>
TURYSTYKA I SPORT					

1.	Strategia Rozwoju Sportu w Województwie Śląskim do roku 2020	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/19/3/2012 z dnia 12 marca 2012 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego.	RR/GP	-
2.	Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2110/222/V/2017 z dnia 17 października 2017 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.3. Innowacyjne i kreatywne przedsiębiorstwa oraz produkcja województwa. B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. D.1. Współpraca z partnerami w otoczeniu. D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego.	GP/KL	-
SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE					
1.	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego 2020+	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/22/3/2016 z dnia 16 maja 2016 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.3. Konkurencyjna gospodarka województwa oparta na elastyczności i specjalizacji firm oraz strukturach sieciowych. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców.	SCSI	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
ŚRODOWISKO					
1.	Strategia Ochrony Przyrody Województwa Śląskiego do roku 2030	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/28/2/2012 z dnia 12 listopada 2012 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.	RR/CDPGŚ	-
2.	Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/37/7/2017 z dnia 24 kwietnia 2017 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska.	OS	-
3.	Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji	Uchwała sejmiku Województwa Śląskiego nr V/47/5/2017 z dnia 18 grudnia 2017 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska.	OS	-

	w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji				
4.	Program usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1258/49/IV/2011 z dnia 19 maja 2011 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1.Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska.	OS	-
5.	Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/11/8/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1.Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni.	OS	-
6.	Program Ochrony Środowiska Przed Hałasem dla Województwa Śląskiego do roku 2018 dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż odcinków dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie i odcinków linii kolejowych o natężeniu ruchu powyżej 30 000 pociągów rocznie	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/15/1/2015 z dnia 16 listopada 2015 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1.Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. D.3. Region w sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	OS	-
7.	Ramowy dokument wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2258/78/V/2015 z dnia 24 listopada 2015 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: C.1.Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi.	RR	Zmiany załącznika do programu: Uchwała nr 147/169/V/2017 z 31.01.2017 r. oraz uchwała Nr 577/180/V/2017 z 21.03.2017 r.
OBSZARY WIEJSKIE					
1.	Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/25/8/2016 z dnia 27 czerwca 2016 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi.	TW	-
2.	Wojewódzki Program Aktywizacji Gospodarczej oraz Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Beskidów i Jury	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 716/34/V/2015 z dnia 7 maja 2015 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały. C.1.Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi	TW	

	Krakowsko- Częstochowskiej – Owca Plus do roku 2020				
ZDROWIE I POLITYKA SPOŁECZNA					
1.	Strategia polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/11/6/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	ZD /ROPS	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
2.	Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2017-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 82/167/V/2017 z dnia 17 stycznia 2017 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	ZD	-
3.	Śląski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2013-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 06/290/IV/2013 z dnia 29 października 2013 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD	-
4.	Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim na lata 2016-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2240/152/V/2016 z dnia 8 listopada 2016 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	ROPS	-
5.	Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwie śląskim na lata 2014-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1359/351/IV 2014 z dnia 22 lipca 2014 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	ROPS	-
6.	Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2428/82/V/2015 z dnia 22 grudnia 2015 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały.	FS	-
7.	Program przeciwdziałania narkomanii w województwie śląskim na lata 2017-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/34/8/2017 z dnia 13 lutego 2017 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ROPS	-

8.	Programu przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 816/252/V/2018 z dnia 10 kwietnia 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	ROPS	-
9.	Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w województwie śląskim na lata 2016-2020	Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr V/17/1/2016 z dnia 18 stycznia 2016 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ROPS	-
10.	Program Profilaktyki Chorób Płuc w Województwie Śląskim na lata 2015-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1946/141/V/2016 z dnia 27 września 2016r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD	-
11.	Program Zapobiegania Nadwadze i Otyłości w Województwie Śląskim na lata 2015-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1716/133/V/2016 z dnia 23 sierpnia 2016 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD	-
12.	Program Zdrowego Kręgosłupa Regionalny Program Zdrowotny Województwa Śląskiego na lata 2017-2021 w zakresie wczesnego wykrywania deformacji kręgosłupa u dzieci w wieku szkolnym oraz edukacja w zakresie ergonomii w codziennym życiu dziecka	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1017/256/V/2018 z dnia 9 maja 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	FS	-
13.	Zdrowa Matka i Dziecko Regionalny Program Zdrowotny Województwa Śląskiego na lata 2017-2020 w zakresie poprawy opieki nad kobietą w ciąży w kontekście budowania postaw świadomego rodzicielstwa oraz wczesnego wykrywania i leczenia wad rozwojowych u dzieci w okresie prenatalnym	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1401/264/V/2018 z dnia 19 czerwca 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	FS	-

14.	Regionalny program przeciwdziałania nadwadze, otyłości i cukrzycy w województwie śląskim na lata 2017-2020	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2187/223/V/2017 z dnia 25 października 2017 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	FS/RR	
15.	Regionalny program rehabilitacji osób z chorobami układu krążenia na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
16.	Regionalny program rehabilitacji osób chorych na nowotwory układu pokarmowego na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
17.	Regionalny program rehabilitacji osób z zaburzeniami psychicznymi afektywnymi oraz nerwicowymi na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
18.	Regionalny program rehabilitacji osób z zaburzeniami psychicznymi spowodowanymi używaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
19.	Regionalny program rehabilitacji osób z chorobami przewlekłymi układu kostno-stawowego i mięśniowego na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
20.	Regionalny program rehabilitacji osób z zapalnymi chorobami układu kostno-stawowego i mięśniowego na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	

21.	Regionalny program rehabilitacji oddechowej jako droga powrotu do aktywności zawodowej i społecznej na lata 2019-2022	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2374/293/V/2018 z dnia 16 października 2018 r.	Wpisuje się w cel operacyjny: B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa.	ZD/PW	
22.	Śląskie. Wyzwania demograficzne – Koncepcja polityki przeciwdziałania negatywnym zmianom demograficznym, depopulacji i starzeniu się społeczeństwa	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 893/217/V/2017 z dnia 19 września 2017 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. B.1. Poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	RR	
RYNEK PRACY					
1.	Śląski Regionalny Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia	<u>Plan uchwalany co roku</u>	Wpisuje się w cele operacyjne: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy. B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców. B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.	WUP	-
TRANSPORT					
1.	Strategia rozwoju systemu transportu województwa śląskiego	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr IV/49/7/2014 z dnia 7 kwietnia 2014 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. D.3. Region sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	RR/KT	Przystąpiono do prac nad aktualizacją dokumentu.
2.	Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego Województwa Śląskiego	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr V/11/9/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi.	KT	-
3.	Plan rozbudowy dróg wojewódzkich w województwie śląskim po akceptacji Komisji Europejskiej.	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 2657/160/ V/2016 z dnia 23 grudnia 2016 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. D.3. Region sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	RR	-
4.	Planu rozwoju kolei w województwie śląskim po akceptacji Komisji Europejskiej.	Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego nr 1889/139/ V/2016 z dnia 20 września 2016 r.	Wpisuje się w cele operacyjne: C.2. Zintegrowany rozwój ośrodków różnej rangi. D.3. Region sieci międzynarodowych i krajowych powiązań infrastrukturalnych.	RR	-

10. Podsumowanie

Województwo śląskie coraz bardziej dotyka problem depopulacji oraz starzenia się społeczeństwa. Szczególnie widoczne jest to na terenach wielkomiejskich regionu. Ponadto skorelowane jest to ze słabnącym tempem rozwoju gospodarczego – mimo stosunkowo wysokiej wartości PKB osiągniętej w województwie, z roku na rok zauważa się malejący dystans innych regionów w stosunku do województwa śląskiego. Województwo charakteryzuje się także niskim poziomem zatrudnienia oraz dużym zróżnicowaniem przestrzennym poziomu bezrobocia.

Analizując zróżnicowania w poziomie rozwoju powiatów najwyższe miejsca pod względem ogólnego wskaźnika rozwoju terytorialnego uzyskały powiaty grodzkie Bielsko-Biała, Katowice oraz Gliwice i powiaty cieszyński oraz pszczyński. Lider rankingu (Bielsko-Biała) odznacza się najwyższą pozycją w zakresie wskaźnika częściowego dotyczącego Szans rozwojowych mieszkańców, a drugą w stosunku do obszarów: Przestrzeń oraz Relacje z otoczeniem. Zdecydowanie najwyższą pozycję w zakresie wskaźników częściowych dla obszarów: Przestrzeń i Relacje z otoczeniem odnotował powiat cieszyński. Gliwice notują z kolei najwyższy wynik w stosunku do obszaru Nowoczesna gospodarka. Relatywnie wysoki poziom rozwoju uzyskały także takie powiaty jak: Tychy, Żory, powiat bielski, Zabrze, Częstochowa, powiat tarnogórski, Rybnik, Dąbrowa Górnicza oraz Chorzów. Na przeciwnym biegunie w odniesieniu do uzyskanej wartości wskaźnika rozwoju terytorialnego znalazły się trzy powiaty, wśród których dwa obejmują typowo rolnicze tereny leżące w północnej części regionu (częstochowski i kłobucki), a trzecim jest powiat rybnicki o wyraźnie przemysłowej charakterystyce. W przypadku wskaźnika niedostosowania społecznego wysoki poziom niedostosowania społecznego notowały dwa powiaty subregionu północnego (Częstochowa i powiat częstochowski), Jastrzębie-Zdrój w subregionie zachodnim oraz powiaty z subregionu centralnego (Gliwice i powiat gliwicki, Bytom, Chorzów, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec oraz Świętochłowice). Z kolei niski poziom niedostosowania widoczny był w powiecie kłobuckim w subregionie północnym, w Rybniku oraz powiecie wodzisławskim w subregionie zachodnim, w Tychach oraz powiatach: mikołowskim, pszczyńskim i zawierciańskim w subregionie centralnym, a także w większości powiatów subregionu południowego (tj. Bielsko-Biała, powiat bielski oraz żywiecki).

Analiza stopnia wykonania celów Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” wskazuje na duży strumień środków kierowanych na realizację obszaru priorytetowego C. W dużej mierze są to środki unijne, które są dystrybuowane w drodze konkursowej w ramach RPO WSL. Obszar priorytetowy C Przestrzeń to głównie wydatki związane z poprawą jakości i rozbudową transportu, zarówno w sensie infrastruktury, jak i organizacji transportu publicznego. Ponadto część środków przeznaczono na organizację konkursu w ramach RPO WSL dot. efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej). W przypadku obszaru priorytetowego A Strategii duża część środków wydatkowana była w ramach celu A.2 poprzez konkursy organizowane przez WUP oraz UMWSL a dotyczące wsparcia zatrudnienia czy usług opiekuńczych dla dzieci do lat 3. Ponadto istotny element realizacji tego Priorytetu to realizacja zadań Funduszu Poręczeniowego oraz Funduszu Górnośląskiego (pożyczki). W ramach obszaru B największy strumień środków skierowano na poprawę infrastruktury edukacyjnej. Najmniej środków przeznaczono na realizację obszaru priorytetowego D Strategii. W tym przypadku wydatki obejmowały głównie finansowanie działalności wojewódzkich instytucji kultury oraz współpracę transgraniczną.

W ramach monitoringu *Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich* określono krótko diagnozę obszarów wiejskich. Pomimo, iż użytki rolne stanowią ponad połowę wielkości powierzchni regionu to ten charakteryzuje się najmniejszą powierzchnią użytków rolnych oraz powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej w kraju. Dodatkowo województwo ma najmniejszą powierzchnię w kraju gruntów ornych, która z roku na rok spada. Sektor rolniczy tworzy jedynie 0,6% PKB województwa przy zatrudnieniu na poziomie 2,2% mieszkańców. Największa liczba gospodarstw rolnych obejmowała gospodarstwa niewielkie od 1 do 2 ha użytków rolnych, a najmniej występowało gospodarstw o

wielkości od 30 do 50 ha i więcej. Województwo charakteryzuje mała liczba gospodarstw rolnych oraz ekologicznych gospodarstw rolnych z certyfikatem (przedostatnie miejsce w kraju), ponadto od kilku lat odnotowuje się systematyczny spadek liczby tych gospodarstw. Region na tle kraju odznacza się słabymi wynikami w przypadku upraw rolniczych, charakteryzuje najmniejszą powierzchnią zasiewów zbóż na tle pozostałych województw. Równocześnie wskazać należy na małą liczebność stada bydła, świń, owiec oraz drobiu w pogłowie krajowym. Analiza przedsięwzięć przedstawionych w Strategii wskazuje, że zaledwie 8% z przedsięwzięć ujętych w dokumencie na chwilę obecną jest niezrealizowanych lub nie podjęto się ich realizacji.

W przypadku dokumentu *Śląskie. Wyzwania demograficzne* została ujęta analiza demograficzna województwa. Wynika z niej, że województwo śląskie stoi przed licznymi wyzwaniami demograficznymi w związku procesem depopulacji. Jest drugim województwem pod względem liczby ludności w Polsce, ma największą gęstość zaludnienia w kraju oraz najwyższy wskaźnik urbanizacji. Liczba mieszkańców województwa śląskiego systematycznie od kilku lat spada, przy czym spadek ten dotyczy przede wszystkim miast. Zaobserwować można zjawisko suburbanizacji. Największy spadek liczby ludności od 2000 r. zanotowały duże miasta Metropolii Górnośląskiej: Katowice (34,4 tys.), Sosnowiec (30,5 tys.), Bytom (27,4 tys.), Gliwice (24 tys.) oraz Częstochowa (28,8 tys.). Województwo śląskie cechują niekorzystne wskaźniki obciążenia demograficznego, dodatkowo region charakteryzuje się jednym z najniższych w kraju ujemnym przyrostem naturalnym. Niemniej występuje silne zróżnicowanie pomiędzy powiatami województwa śląskiego w zakresie przyrostu naturalnego. Generalnie południowa część województwa charakteryzuje się dodatnim przyrostem, najgorzej wypada natomiast północno-wschodnia część województwa. Zjawisko depopulacji pogłębia również migracja. Analizując proces migracji od 2000 r. wskazać należy, iż województwo śląskie charakteryzowało się największym odpływem migracyjnym ludności. Kierunek migracji wewnątrzwojewódzkich świadczy o zachodzących procesach suburbanizacji, rozlewania się miast. Prognozując sytuację regionu w przyszłości szacuje się, że liczba ludności województwa śląskiego spadnie do roku 2050 o prawie 870 tys. tj. ok 19,1% ludności województwa. Większe spadki liczby ludności (procentowo) prognozuje się jedynie w województwie opolskim (24,8%), świętokrzyskim (21,7%), lubelskim (19,6%) i łódzkim (19,3%). Pogłębi się również proces suburbanizacji, ponieważ największe prognozowane spadki dotyczą obszarów miejskich. Niekorzystną sytuację demograficzną województwa śląskiego pogłębiać będzie również wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, przy spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Dane przedstawione w ramach monitoringu „Ramowego dokumentu wdrażania działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji w subregionie centralnym województwa śląskiego” wskazują, że województwo śląskie zajmuje wysoka pozycje w produkcji energii elektrycznej (drugie miejsce w kraju za województwem łódzkim), nie mniej należy zauważyć niski udział energii wyprodukowanej z OZE. W ostatnim roku udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wyniósł zaledwie 2,8%. Uzyskany przez województwo śląskie wynik był nie tylko najniższy w kraju, ale również najniższy w ostatnich dziewięciu latach. Równocześnie w województwie zużyto 16,9% energii zużytej na poziomie kraju. Osiągnięty wynik, był nie tylko najwyższy w kraju, ale również najwyższy uzyskany w ciągu ostatnich dziewięciu lat. Porównując region z pozostałymi województwami wskazuje się że w latach 2009 – 2017 śląskie niezmiennie zajmowało pozycję lidera, na drugim miejscu plasowało się mazowieckie. Analizując stan jakości powietrza wskazuje się, iż średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 mieściły się w przedziale od 62% do 139% poziomu dopuszczalnego. Z punktu widzenia stanu zdrowia mieszkańców województwa śląskiego należy zwrócić uwagę, że w roku 2017 przez 25 dni (16 dni w styczniu, 6 dni w lutym, 1 dzień w listopadzie, 2 dni w grudniu) stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10 były równe lub wyższe niż 200 µg/m³, czyli osiągnęły wartość progową informowania społeczeństwa o ryzyku wystąpienia przekroczenia alarmowego dla pyłu PM10. Stężenia 24-godzinne pyłu PM10 na takim poziomie wystąpiły na 23 z 24 stanowisk w regionie. Największa liczba dni z przekroczeniem poziomu 200 µg/m³ wystąpiła w strefie śląskiej w Pszczynie.

Negatywną sytuację pogłębia emisja zanieczyszczeń gazowych przez zakłady szczególnie uciążliwe (17,5% ogółu zakładów tego typu w kraju). Województwo śląskie było jednym z trzech województw (obok łódzkiego i mazowieckiego), które w ostatnich latach emitowały do atmosfery najwięcej omawianych zanieczyszczeń. Inwestycje związane z instalowaniem urządzeń mających na celu ochronę powietrza przyczyniły się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń w regionie. Niemniej podjęte inicjatywy zdają się być niewystarczające. Jako przykład mogą posłużyć zanieczyszczenia gazowe (bez CO₂) pochodzące z zakładów szczególnie uciążliwych. W roku 2017 dzięki zainstalowanym urządzeniom zatrzymano lub zneutralizowano 39,2% zanieczyszczeń gazowych. Należy jednak zauważyć, że osiągnięty wynik był jednym z niższych osiąganych przez region w ostatnich dziewięciu latach, jak również jednym z najniższych w porównaniu do pozostałych województw. Niezbędne są więc dalsze działania wpływające na ograniczenie emisji.

W ostatnich dwóch latach zaktualizowano wiele dokumentów strategicznych, należą do nich między innymi: Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami Województwa Śląskiego, Program wspierania edukacji uzdolnionej młodzieży, Plan wsparcia i zarządzania rozwojem Parku Śląskiego, Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, Program przeciwdziałania narkomanii czy Program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. W zakresie ochrony środowiska przyjęto Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego na lata 2016-2022 oraz Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego. Przyjęte zostały także: Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim do 2020 (zastępujący nieaktualną już Strategię Rozwoju Turystyki) oraz Politykę rozwoju gospodarczego województwa śląskiego. Ponadto w zakresie profilaktyki zdrowotnej zostały przyjęte i obecnie są wdrażane regionalne programy polityki zdrowotnej dla osób dorosłych (w zakresie rehabilitacji oraz przeciwdziałania cukrzycy i otyłości) oraz dla dzieci (wady kręgosłupa oraz opieka nad matką i dzieckiem). Wychodząc naprzeciw wyzwaniom stojącym przed nowym okresem programowania przystąpiono do także do opracowania i aktualizacji następujących dokumentów strategicznych:

- Strategia Rozwoju Województwa – aktualizacja
- Regionalna Strategia Rozwoju Gospodarczego Województwa Śląskiego – jako aktualizacja i rozszerzenie zapisów Polityki gospodarczej województwa śląskiego
- Polityka Gospodarki Niskoemisyjnej dla Województwa Śląskiego
- Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego
- Regionalna Polityka Miejska Województwa Śląskiego
- Strategia Rozwoju Systemu Transportu Województwa Śląskiego – aktualizacja
- Koncepcja polityki w zakresie zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi na obszarze województwa śląskiego w perspektywie do 2035 roku
- Regionalna Polityka Rozwoju Edukacji Województwa Śląskiego - jako aktualizacja i rozszerzenie zapisów Programu Rozwoju Szkolnictwa Zawodowego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020
- Regionalna Polityka Zdrowia Województwa Śląskiego
- Strategia Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim – aktualizacja
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego – aktualizacja
- Polityka Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Śląskiego – aktualizacja
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego – aktualizacja

Prace związane z opracowaniem dokumentów zostały zaplanowane na lata 2019-2020.